

اوبه او انرژي

د هرات ولايت د پاشدان بند

ښکته

۳۱

د اوبو او انرژي وزارت خپرنيز ارگان

څوارلسم کال يو دېرشمه ګڼه، د ۱۴۰۴ هـ ش کال دوهمه ربع (سرطان، اسد، سنبله) چې د ۱۴۴۷ هـ ق کال سره سمون لري.

د عاليقدر اميرالمؤمنين حفظه الله ورعاه د فرمانونو له منځپانگې څخه

د واده په اړوندو امورو کي د رعايت وړ ټکي

لومړۍ ماده:

(۱) د بالغې نجلۍ ولي چي اکثره اوقاتو کي د هغې پلار يا ورور وي شرعاً مکلف دی، د هغې د شرعي حقوقو رعايت وکړي.

(۲) د بالغې نجلۍ ولي شرعاً مسئوليت لري، د هغې په کوزده کولو کي له هغې سره مشوره او د هغې مثبت نظر واخلي.

(۳) د بالغې نجلۍ ولي، شرعاً نه شي کولای د هغې له خوښې پرته په اجبار سره يې چاته په نکاح ورکړي.

(۴) که د بالغې نجلۍ ولي، ياده نجلۍ د هغې له خوښې پرته په اجبار سره چاته په نکاح ورکړه، هغه کولای شي محاکمو او اړوندو ادارو ته شکايت او عريضه وکړي، په دې صورت کي د عاليقدر امير المؤمنين حفظه الله تعالى د (۱۴۴۳/۴/۲۷) هـ.ق. نېټې د (۸۳ج۱) گڼه د ښځو د حقونو فرمان رعايت ضروري دی.

(۵) ښځه، د اسلام له نظره د نکاح کولو په موضوع کي د نارينه په څېر خپلواکه ده، په هېڅ صورت د چا مال نه گرځي او د خپل خاوند له مړينې او يا طلاق وروسته د دې له خوښې او مشورې پرته يې خسرگنۍ او يا هم پلارگنۍ په زوره بل چاته په نکاح نه شي ورکولای، په خپله خوښه چيرته او چا سره چي وغواړي، له شرعي اصولو سره سم نکاح کولای شي.

(۶) کوم مهر چي په نکاح کي ښځې ته ورکول کېږي، هغه د ښځې حق دی او څوک يې نه شي ترې اخيستلی، په دې هکله د عاليقدر اميرالمؤمنين حفظه الله تعالى د (۱۴۴۳/۴/۲۷ هـ.ق) نېټې د (۸۳ج۱) گڼه د ښځو د حقونو فرمان رعايت ضروري دی.

(۷) که څوک په کومه نجلۍ يا ښځه ډزې وکړي يا يې پيکي پرې کړي او يا خادر پرې واچوي، په دې او يا په بلې طريقې سره په جبري توگه هغه خپله ښځه وگڼي، دا غيرشرعي عمل او جرم دی، داسي اشخاص دي د اسلامي امارت محاکمو ته معرفي کړل شي، ترڅو د خپل جرم په سزا ورسېږي.

(۸) هغه کوزده چي د شاهدانو په مخ کي عقد (ايجاب او قبول) پکي نه وي شوی، شرعاً نکاح نه بلل کېږي.

(۹) په اسلامي شريعت کي د مهر کمه اندازه لس درهمه او زياته اندازه يې حد نه لري، که مېرمن راضي وي، په لس درهمه يا د هغې په معادل مال هم نکاح کېږي، که د هغې خوښه نه وي، بيا له زړه سوانده او خيرخواه پلار يا نيکه پرته نور خپلوان او يا بد اختياره پلار او نيکه نه شي کولای چي تر مهر مثل په کمه اندازه د هغې نکاح وټړي او که يې تر مهر مثل په کمه اندازه د هغې نکاح تړلې وي، داسي نکاح صحيح نه ده؛ مهر د مېرمنې حق دی، خپلوان د ځان لپاره يوه پيسه هم نه غوښتلی او نه اخيستلی شي. (۸)

(۱۰) اسلامي شريعت د مهر د کموالي ترغيث کړی دی؛ خلک دي هڅه وکړي چي د زيات مهر اخيستلو رواج ختم او په کم مهر دي اکتفاء وکړي.

(۱۱) له مهر څخه علاوه د ولور، خوږې، بابېرې، طويانې او خوښي په نامه د خسرگنۍ له خوا او يا د نورو رواجونو په نوم پيسې اخيستل جائز نه دي، فقهاء کرام رحمهم الله يې رشوت گڼي. (۹)

(۱۲) له کوزدې وروسته د پښه خلاصې يا پښه ارتي او شريني خوري (غټ دستمال) او يا په نورو نومونو سره ميلمستياوې جوړول، بېخايه رواجونه دي، ډډه دي ورڅخه وشي، د دوه ځله دستمال وړلو (غټ دستمال) اجازه نشته او په يو ځل دستمال (وړوکی دستمال) کي به هم د نارينه او ښځينه ميلمنو تعداد په کمه اندازه وي او په دې مراسمو کي له زوم او ناوي پرته بل چاته تحفې ورکول منع دي؛ البته زوم او ناوي ته تحايف به هم د وسعې مطابق يوازي جامې او نور د ډول او سينگار عادي شيان وي؛ موټر، موټر سايکل، کور (سرای) او داسي نور قيمتي شيان به په تحفه کي نه ورکول کېږي.

د دې گڼې په پاڼو کې

سرليکونه..... ۲

د غزني ولايت د سلطان بند د حفظ او مراقبت پروژې چارې د څه باندې ۱۰۹ يو سل او نهه ميليونه افغانيو په ټوليز لگښت پرانيستل شوي..... ۵

د کندهار ولايت د ارغستان ولسوالي د لوړې بند د امکان سنجي مطالعاتو او تفصيلي ډيزاين پروژه پرانيستل شوه..... ۹

د اوبو او انرژي وزارت او د عزيزي انرژي شرکت ترمنځ په افغانستان کې د انرژي په پروژو کې د ۱۰ ميليارده ډالرو د پانگونې تفاهم ليک ۱۱

د افغانستان اسلامي امارت د اوبو او انرژي وزير د چين سفارت له فونسلر سره د دوه اړخيزو همکاريو په موخه ليدنه او د اندونو تبادلې وکړه ۱۶

د مقالو برخه..... ۱۸

56..Inauguration of the Sultan Dam Protection and Maintenance Project in Ghazni Province with...

54..First Lot of Nahr al-Saraj Canal Rehabilitation Project Inaugurated in Sangin District, Helmand Province

ډرک: د دارالامان عمومي سرک، سناتوريم، کابل - افغانستان

mew.gov.af

chiefstaff@mew.gov.af

info@mew.gov.af

ويب پاڼه:

برېښنالیک:

د اړیکو شمېرې:

د رڼو لوستونکو!

د «اوبه او انرژي» مجلې او مياشتنۍ جريدې د سافت موندلو لپاره کولای شئ، ددې ادارې ويب سايټ ته مراجعه وکړئ. يادونه: کومې مقالې چې په «اوبه او انرژي» مجله کې خپرېږي، په ليکوالانو پورې اړه لري؛ هر ليکوال ته بويه چې د خپلې ليکنې دفاع پخپله وکړي. د مجلې او ليکوال د نوم په يادولو سره هر چاته د ماخذ په توگه د استفادې اجازه ده.

د امتياز خاوند: د اوبو او انرژي وزارت

مسئول مدير: خواجه فقير محمد "صديقي" کتنپلاوی:

قاري محمد عبدالعزيز "عزيز"

الحاج غلام جيلاني "حق پرست"

انجنير عزيزالرحمن "عزيز"

برکت الله "آريوبي"

انجنير همت الله "امين زي"

سموونکی: بازمحمد "درمل"

مترجم: فهميم "صميم"

راپور تران: نعمت الله "اخلاقي" او اسدالله "ايوبي"

عکس اخستونکی: محمد حکيم "فيض"

ډيزاينر: سيد مصور "سادات"

وېشونکی: سيدعادل "سادات"

سرليکنه

له ژمنو تر کړنو

الحمدلله چې په هېواد کې د اسلامي امارت د دوهم ځل واکمنۍ د پيل له هماغه لمړيو شېبو څخه د امارت مسوولين د هېواد د پرمختگ او ځان بسياينې او د هېوادوالو د سوکالۍ لپاره د ژوند په هر ډگر کې نه سترې کېدونکې هلې، ځلې کوي، تر څو هېواد مو آباد، سمسور او پخپلو پښو ودرېږي؛ د نورو له احتياجه خلاص او د ژوند ټولې اړتياوې مو په کور دننه پوره شي.

د ټولو امارتي ادارو مسوولين او فني او اداري کدرونه د اداري سېسټم له رغولو نيولې بيا تر اقتصاد، زراعت، صنعت، تجارت، انرژي، ټکنالوژي، ترانسپورت، زده کړو او... پورې په هره برخه کې په لوړ او متين عزم د خدمت په عالي روحيه سمبال د نظام د ټينگښت او هېواد د سمسورتيا په موخه د زېربنايي او بنسټيزو پروژو د رغولو په موخه گړندي گامونه اخلي، چې ملموسې پايلې ئې له ورايه څرگندې دي.

د بېلگې په توگه د اوبو او انرژي وزارت چې يو مهم وزارت دی، له هماغه پيل څخه تر نن پورې ئې بلها نيمه کاره پروژې بشپړې کړې او له خپلې پراختيايي بودجې او خصوصي سکتور د پانگونې د جلب او جذب له لارې ئې د اوبو او انرژي په دواړو سکتورونو کې گڼ شمېر پروژې بشپړې کړې دي او په زيات شمېر نورو باندې کارونه روان دي.

د بېلگې په توگه ياد وزارت د روان ۱۴۰۴ هجري لمريز کال يواځې د سرطان او اسد په مياشتو کې لاندې مهمې پروژې پيل کړې دي:

-د کندهار ولايت د ارغستان ولسوالي د لوړې اوبو بند د تفصيلي مطالعاتو او ډيزاين پروژې قرارداد د ۱۰۲ ميليونه افغانيو په لگښت له يوه خصوصي شرکت سره.

-د هلمند ولايت د سنگين ولسوالي د نهر سراج کانال د لمړي لټ پروژه چې د افغانستان اسلامي امارت له بودجې څخه د ۲۷۵ اعشاريه ۸ ميليونه افغانيو په لگښت له ملي پراختيا شرکت سره يې تړون وشو.

چې ياد کانال به ۲۴ زره هکتاره کرنيزه ځمکه خړوبه او د دريو ولسواليو خلک به ورڅخه گټه واخلي.

-د ارزگان ولايت د شفلوغ اوبو بند پروژه د ۱۶۵ اعشاريه ۹ ميليونه افغانيو په ټوليز لگښت پيل شوه، ياد بند د ۲۳ متره لوړوالي او ۱۵۵ متره سور په

درلودلو سره د نږدې يو ميلیون مترمکعبه اوبو د زېرمه کولو وړتيا لري او ۲۵۹ هکتاره کرنيزه ځمکه به خړوبه کړي.

-د غزني ولايت د سلطان بند د حفظ او مراقبت پروژه چې له ۱۰۹ ميليونه افغانيو څخه زيات لگښت پرې راځي، لوړوالی به ئې له ۳۵ مترو څخه ۳۷/۵ مترو ته او د اوبو د زېرمې وړتيا به يې له ۹ ميليونه مترمکعب څخه ۱۳ ميليون مترمکعبو ته لوړه شي، چې نږدې لس زره هکتاره کرنيزه ځمکه به خړوبه کړي.

-د عزيزي انرژي گروپ خصوصي شرکت سره د لس ميليارده امريکايي ډالرو په کميت له بېلابېلو سرچينو څخه د لس زره مېگاواټه برېښنا د توليد تفاهنامه لاسليک شوه، چې ښايي د هېواد په تاريخ کې د خصوصي سکتور له خوا تر ټولو زياته او بې سارې پانگونه وي.

-د هرات ولايت کرځ ولسوالي کې د پاشدان بند پروژې بشپړول او گټې اخيستې ته سپارل چې ۱۱۷ ميليونه امريکايي ډالر لگښت پرې راغلی، ۵۴ ميليون مترمکعبه اوبو د زېرمه کولو، دوه مېگاواټه برېښنا د توليد او ۱۳۰۰۰ ډيالرس زره هکتاره کرنيزې ځمکې د خړوبولو وړتيا لري.

درانه هېوادوال کولای شي چې پورته مشت نمونه خروار ته په کتلو سره ټول امارتي وزارتونه او ادارې په همدغه ډول قياس کړي.

بې له شکه به دې پايلې ته ورسېږي چې د هېواد په تاريخ کې لمړی ځل دی چې يو حکومت په دومره لږ وخت او ډېرو کمو امکاناتو سره د هېواد په لږ او بر کې د متوازن انکشاف پر بنسټ دومره لوڼې پروژې پرانيږي، چې دا له ملت سره د حکومت وفا او خپل ديني او ملي مسؤوليت ته ژمنتيا ښيي، اسلامي امارت يواځې ژمنې نه کوي، بلکې هر څه د عمل په ډگر کې ثابتوي.

دا چې په هېواد کې مو د بيارغونې سترې، منځنۍ او وړې پروژې پرانيستل کېږي، د هېواد د بيارغونې چارې په چټکۍ سره روانې دي، د اختلاس او کمېشنکاريو مخه نيول شوې ده. د هېواد ټول عوائد بيارغونې او هېوادوالو ته د چوپړ په لاره کې مصرفېږي.

دا ټول د دغه اسلامي نظام او شته امنيت په برکت سره شوني شوي دي، نو د دغه نظام هر اړخيز ملاتړ د هر مسلمان افغان ديني فريضه او هېوادنۍ وجيبه ده، چې يوه ثانيه هم ور څخه بې پروا نه شي.

سیرت او صورت سره برابر کړئ!

داسلام په مبارک دین کې مسلمانانو ته دسیرت اوصورت دتوافق امر شوی

سیرت او صورت باید یو له بله سره برابر وي؛ یعنې مسلمان باید هم ښه اخلاق، تقوی او نیک نیت ولري، او هم یې ظاهري بڼه لکه لباس، شکل او اعمال د اسلام له اصولو سره سم وي.

۱-د سیرت او صورت لنډه پېژندنه:

الف:سیرت:

د انسان باطني حالت لکه عقاید، اخلاق، خویونه او طرز ته ویل کېږي. (لسان العرب)

د سیرت ښه والی یعنې: د الله څخه وېره، پاک نیت، تقوا، صداقت، تواضع، او د شریعت تابع ژوند.

ب:صورت:

• صورت د انسان ظاهري بڼه، شکل، لباس، او د لیدو وړ اشیاء ته وايي (اوصورت د انسان د بدني جوړښت، جامو، ظاهري ښکلا مجموعه ده).

د صورت اصلاح یعنې: د شریعت د اصولو مطابق پاک لباس، اسلامي بڼه، شرعي ستر، ښکلا.

۲-د انسان ظاهري بڼه د هغه د باطني حال نماینده ده.

ډېر خلک په یومشهور غلط کې واقع دي هغه داچې دوي وايي: «چې زړه صفاوي نور هیڅ مشکل نشته» او حال دا چې ظاهري بڼه دباطن ترجماني کوي، کله چې ستا ظاهر دخدای ج له دینه مخالف دی نو پر دې پوه شه چې زړه دې صفا نه دی

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي:

«ألا وإن في الجسد مضغة إذا صلحت صلح الجسد كله وإذا فسدت فسد الجسد كله، ألا وهي القلب» (بخاري، مسلم)

ژباړه:

"خبر شی! په بدن کې یو ټوټه غوښه ده چې که هغه سمه شي، ټول بدن سم شي، او که هغه خرابه شي، ټول بدن خراب شي؛ خبر شی! هغه زړه دی".

مطلب: که زړه ښک وي، عملونه، اخلاق، او ظاهري بڼه هم ښک او پاک کیږي.

۳-د تقوا ظاهري نښې بایدپه بدن کې څرگندې وي:

الله تعالی فرمایي:

“ذَلِكَ وَمَنْ يُعِظْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ” (سورة الحج: ۳۲)

ژباړه: دا (حکم) هماغه دی، او څوک چې د الله شاعر (نښې) تعظیم کوي، نو دا د زړونو له تقوا څخه ده.

رسول الله ﷺ فرمایي:

حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْمُقَرِّيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي مَرْحُومٍ عَبْدِ الرَّحِيمِ بْنِ مَيْمُونٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ مُعَاذٍ بْنِ أَنَسٍ الْجُهَنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ تَرَكَ اللَّبَاسَ تَوَاضَعًا لِلَّهِ وَهُوَ يَقْدِرُ عَلَيْهِ دَعَاَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ حَتَّى يُخَيَّرَهُ مِنْ أَيْ حُلٍّ الْإِيمَانِ شَاءَ يَلْبِسُهَا. ۲۴۸۱.

هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ.

وَمَعْنَى قَوْلِهِ حُلٍّ الْإِيمَانِ: يَعْني مَا يُعْطَى أَهْلُ الْإِيمَانِ مِنْ حُلِّ الْجَنَّةِ

(رواه الترمذي) سنن الترمذي (رقم ۲۴۸۱)

ژباړه: څوک چې الله ته دعاجزي په خاطر (رضا لپاره) داسې کالي پرېږدي چې د تکبر نښه وي او په اغوستلو یې توان هم لري، الله به د قیامت په ورځ د ټولو مخلوقاتو په وړاندې هغه د عزت ځای ته راوبولي او د(اهل) ایمان له جامو به هر څه چې وغواړي ورکړل شي.

لیکنه: مولوي عزیزالله «سها»

۴-یواځې صورت (ظاهري شکل) له شریعت سره برابرېدل کټه نلري:

الله تعالی په قران عظیم الشان کې د سیرت اړوند داسې هدایت کوي:

“يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ، إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ” (الشعراء: ۸۸-۹۰)

ژباړه: هغه ورځ به نه مال گټه کوي او نه اولاد، مگر هغه څوک چې الله ته به له سالم زړه سره راشي.

وضاحت: دا آیت سیرت ته اشاره کوي، چې الله ته د زړه صفا، نیت پاک، او سلیم کردار مهم دی.

حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: “إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُورِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ”

(رواه مسلم: ۲۵۶۴)

ژباړه: بېشکه الله ستاسو شکلونو او مالونو ته نه گوري، بلکه ستاسو زړونو او اعمالو ته گوري.

دمسلمان کمال په څه کې ده؟

ابن القيم رحمه الله فرمایي:

“کمال الإنسان في أن يتزين ظاهره بالشرع، وباطنه بالإخلاص.”

ژباړه: د انسان کمال پدې کې دی چې ظاهر یې په شریعت ښکلی وي او باطن یې په اخلاص.

۵-له ښکوالو کولو سره سره، ظاهر (شکل) هم د شریعت تابع وگرځوه!

الله تعالی په قرآن کریم کې فرمایي:

قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

لَا شَرِيكَ لَهُ ۚ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ

(الأنعام: ۱۶۲-۱۶۳)

ژباړه:

وايه! زما لمونځ، زما قرباني، زما ژوند او زما مرگ ټول د الله لپاره دي، چې د عالمونو رب دی، هيڅ شريک نه لري، او ما ته همداسې امر شوی دی.

دا آيت ښيي چې د انسان ټول ژوند، له ظاهره تر باطنه، بايد د الله تابع وي، نه يوازې اعمال، بلکې شکل، بڼه او طرز.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي:

«من رغب عن سنتي فليس مني»

(بخاري ۵۰۶۳، مسلم ۴۰۱)

ژباړه:

“ څوک چې زما له سنت (طريقي) مخ واړوي، هغه زما له امت څخه نه دی.”

د رسول الله سنت يوازې باطني عبادات نه دي، بلکې ظاهري بڼه، لباس، وريځې، جامه، وينښتان، د ناستې ولاړې طريقه، خوراک، څښاک، نکاح، معاملات او نور اعمال هم شامل دي.

۶- دظاهر ښکلا هم دشریعت مطابق الله تعالی ته خوښه ده.

خداوند متعال فرمايي:

“ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ ”

(الأعراف: ۳۱)

ژباړه: د هر لمونځ په وخت کې خپل زينت (پاک لباس) واخلي.

تفسير: دا آيت ظاهري پاکۍ ته اشاره کوي، چې ظاهر هم بايد پاک او منظم وي، خصوصاً د عبادت پر مهال.

همداشان خداوند متعال په قران پاک کې فرمايي:

﴿قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَمَةِ ۗ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ﴾

ژباړه:

ووايه (ای محمده!): چا د الله هغه ښکلاوې حرامې کړې دي چې الله خپلو بنده گانو ته پيدا کړې دي؟ او څوک د پاکو روزيو (خوړو) منع کوونکی دی؟

ووايه: دا (نعمتونه) د هغو کسانو لپاره دي چې ايمان راوړي، په دنيا کې (هم د هغوی لپاره دي او کافرانو ته يې هم برخه رسېږي)، خو د قيامت په ورځ به خاص د مؤمنانو لپاره وي، همداسې موږ خپلې ښې هغو خلکو ته روښانه کوو چې پوهه لري.

يو صحابي مبارک له رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه پوښتنه وکړه:

“ يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ الرَّجُلَ يُحِبُّ أَنْ يَكُونَ ثَوْبُهُ حَسَنًا وَتَعَلُّهُ حَسَنَةً؟ ”

يعنې: “ای د الله رسوله! يو سړی خوښوي چې لباس يې ښه وي او بوتان يې ښکلي وي، آیا دا کبر (غرور) گڼل کېږي؟ ”

نو رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل:

«لا، إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ، الْكِبَرُ بَطَرُ الْحَقِّ وَغَمَطُ النَّاسِ»

يعنې:

نه! (دا کبر نه دی)، بېشکه الله ښکلی دی او ښکلا خوښوي، کبر دا دی چې حق رد شي او خلک کم وگڼل شي.

۷- د فاسقانو يا کفارو د شکل تقليد منع دی:

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم:

«من تشبه بقوم فهو منهم»

سنن ابو داود: ۴۰۳۱، مسند احمد: ۵۱۱۴، حسنه الابلاني

ژباړه:

“ څوک چې د يوه قوم سره مشابه شي (په بڼه، لباس، يا عادتونو کې)، نو هغه له هغوی څخه گڼل کېږي.”

يعنې: څوک چې د کوم قوم (خلکو) سره مشابهت (په لباس، اخلاقو، عقايدو، رسمونو) کې وکړي، نو هغه به د هماغه قوم له ډلې حساب شي او دقيامت په ورځ به هغه حکم پرې جاري کېږي.

يادونه: دا حديث د مسلمانانو د هويت ساتلو لپاره ويل شوی دی، ځکه چې اسلام غواړي مسلمان بايد د کفارو، فاسقانو يا د بدعتي خلکو په لباس، کلتور، عباداتو، عاداتو او رواجونو کې ځان ورته نکړي او د جاهليت، فاسدو ملتونو، او غير اسلامي تمدنونو د تقليد ښکار نشي.

همداشان رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايي: “ خالفوا المشركين، وفروا للحى، وأحفوا الشوارب.”

(بخاري، مسلم)

ژباړه: د مشرکانو مخالفت وکړئ، ډېرې پرېږدئ او پرېتونه کم کړئ.

يعنې مسلمان بايد داسې ظاهري بڼه غوره کړي چې د غير مسلمانو څخه بېله وي او د سنت مطابق وي.

پايله:

شريعت دا غواړي چې مسلمان د ښکلو اعمالو تر څنگ خپل شکل، لباس او ټول ظاهري بڼه هم د دين تابع کړي.

د شريعت ظاهري متابعت، د تقوا او ايمان تکميل دی، نه يوازې استحقاقي ښايست.

ظاهر او باطن بايد دواړه د الله د رضا لپاره له اسلامي لارښوونو سم برابر شي.

«ومن الله التوفيق»

د غزني ولايت د سلطان بند د حفظ او مراقبت پروژې چارې د څه باندې ۱۰۹ يو سل او نهه ميليونه افغانيو په ټوليز لگښت پرانيستل شوې

دغه پروژه شنبه د ۱۴۰۴ لمريز کال د چنگاښ مياشتې په ۱۴ نېټه د اوبو او انرژي وزير محترم الحاج ملا عبداللطيف منصور، د غزني والي محترم مولوي عبدالصمد جاويد، سلاکارانو، رئيسانو، قومي مشرانو او د سيمې د گڼ شمېر اوسېدونکو په شتون کې پرانيستل شوه.

د اوبو او انرژي وزير په دغو مراسمو کې د سلطان بند ارزښت د اوبو د مديريت او د کرنې د پراختيا په برخه کې حياتي وباله.

ښاغلي منصور ټينگار وکړ، چې له نيکه مرغه د اسلامي امارت په هڅوسره په هېواد کې شرعي نظام، امنيت، اقتصادي پراختيا، قومي يووالي او د يو بل منلو فضا را منځته شوې، له همدې کبله خلک هم مسؤليت لري، چې له دغه نظام څخه په اخلاص، اطاعت او وفاداري سره ملاتړ وکړي.

په ورته مهال، د غزني والي په دغو مراسمو کې د اوبو او انرژي وزارت کرښې وستاييلې او د سلطان بند پروژه يې د اوبو د مديريت په برخه کې يوه ارزښتناکه لاسته راوړنه وبلله.

له بلې خوا، د اوبو او انرژي وزارت د مقام سلاکار محترم ډاکټر فاروق اعظم په دغو مراسمو کې وويل، د خوښي ځای دی چې د افغانستان خلک هره ورځ د امن په فضا کې د هېواد په بېلابېلو ولايتونو کې د ټولگټو پروژو د پرانيستې شاهدان دي. د يادونې وړ ده، چې په دغه پروژه کې د بند لوړوالی د دوه نيمو مترو په اندازې سره، د بند تر گواښ لاندې سيمو د بيارغونې او ټينگښت، د پاورهاوس جوړونه، د اوبو وتلو پايپونو بيارغونه، د دروازو بيارغونه، د پرچاوو بيارغونه، د چک او کنټرول په موخه پر بند باندې د سانسورونو نصبول، د بند پر محور باندې د لمريزو گروپونو نصبول او د ساتونکو د ودانۍ جوړونه شامله ده، چې د يوه کال په موده کې به بشپړه شي.

د دغې پروژې په پلي کېدو سره به د بند لوړوالی له ۳۵ متره څخه ۳۷ اعشاريه ۵ متره او د ذخيرې وړتيا به يې له ۹ ميليون متره مکعب اوبو څخه ۱۳ ميليون متره مکعب اوبو ته لوړه شي، چې په ټوله کې به کابو ۱۰ زره هکتاره کرنيزه ځمکه خړوبه شي.

کار اعمار يک پروژه سربند در ولايت لوگر به ارزش ۱۴۳۰۰۰ دالر امريکايی آغازگرديد

چهارشنبه ۱۴۰۴/۴/۱۸ هـ ش

کار اعمار پروژه سربند کهشان در ولسوالی چرخ ولايت لوگر به ارزش ۱۴۳۰۰۰ هزار دالر امريکايی در حضور مولوی محمد انور دين پرور معاون والی لوگر، محترم ملا محمد اسماعيل آخندزاده رئيس آب و انرژي لوگر، انجينر فضل الرحمن عمرزی مشاور تخنيکی، انجينران اين رياست و شماری از بزرگان و متنفذين قومی آغاز گرديد.

کارهای پروژه مذکور به کمک مالی مؤسسه يو، ان، اف، ای، او تحت نظارت رياست آب و انرژي ولايت لوگر پيش برده ميشود. شايدان ذکر است که با تکميل شدن پروژه متذکره صدها جريب زمين زراعتی آبياری خواهد شد و در آن به صدها تن از باشندگان محل زمينه کار نیز مساعد گرديده است.

پکتیکا ولایت کې د څلورو پروژو چارې د نږدې ۱۶ ميليونه افغانيو په لگښت بشپړې او گټې اخيستنې ته وسپارل شوې

دوشنبه ۱۴۰۴/۴/۲۰ هـ ش

د پکتیکا ولایت د جاني خېلو او اومې ولسواليو او مرکز ښرنه کې د خنجکي کلي چکډم، د اته خونې حوض او کانال او د شاتوري کاريز کانال چارې د ۱۵ ميليونه، ۹۲۴ زره او ۴۳۵ افغانيو په لگښت بشپړې او گټې اخيستنې ته وسپارل شوې.

د خنجکي چکډم د ۷۶ متره په اوږدوالي او ۴ متره لوړوالي سره جوړ شوی، چې د ۲۲۶۹۰ متره مکعب اوبو د زېرمه کولو وړتيا لري او چارې يې د اوبو او انرژي وزارت په مالي لگښت د پکتیکا د اوبو او انرژي رياست تر څارنې لاندې پرمخ وړل کېدې.

همدارنگه د اته خونې حوض او کانال او د شاتوري کاريز پروژو چارې د يو، اين، ډي، پي موسسې په مالي لگښت د پکتیکا د اوبو او انرژي رياست تر څارنې لاندې پرمخ وړل کېدې.

وزیر آب و انرژي از جریان کار بند پلتونی ولایت پکتیکا بازدید نمود

شنبه ۱۴۰۴/۴/۱۴ هـ ش

محترم الحاج ملا عبداللطيف منصور وزير آب و انرژي وضعیت پیشرفت پروژه اعمار بند پلتونی را از نزدیک مورد بررسی قرار داده با اشاره به اهمیت این بند به تسريع جریان کار آن تاکید ورزید. قابل یادآوری است که در حال حاضر کار پروژه متذکره به خوبی جریان داشته حدود ۲۰

درصد پیش رفته است.

همچنان باید خاطرنشان ساخت که بند پلتونی پس از تکمیل دارای ظرفیت ذخیره ۲۵ میلیون متر مکعب آب و ظرفیت تولید نزدیک به یک میگاوات برق می باشد. این بند حدود ۲۵۰۰ هکتار زمین زراعتی را تحت آبیاری قرار خواهد داد.

د اوبو او انرژي وزارت ستر سلاکار د جینووا وایر هب له استازي او مل پلاوي سره وکتل

چهارشنبه ۱۴۰۴/۴/۱۱ هـ ش

د اوبو او انرژي وزارت د مقام ستر سلاکار محترم ډاکټر فاروق اعظم د جینووا وایر هب له استازي مارک زیتون او مل پلاوي سره چې په ترکیب کې یې په افغانستان کې د ملگرو ملتونو د ادارې غړي هم شامل وو، وکتل او په افغانستان کې یې د اوبو او انرژي اړوند او د دغه وزارت د کارمندانو د مسلکي وړتیا لوړولو په هکله بحث او د اندونو تبادلې وکړه.

په دغه لیدنه کې، د وزارت سلاکار د نوموړي بنسټ استازي ته د ښه راغلاست ترڅنګ، د افغانستان د اوبو اړتیاوې تشریح کړې او زیاته یې کړه، چې اوسمهال په ټول هېواد کې امنیت ټینګ دی او مناسب فرصت رامنځته شوی دی، چې نړیوالې

ادارې په ځانګړې توګه د اوبو په برخه کې فعالې بشرياله ادارې او نړیواله ټولنه د افغانستان د اوبو او انرژي وزارت سره د اوبو د مدیریت په برخه کې اړینه همکاري وکړي.

ښاغلي ډاکټر فاروق اعظم په دغه لیدنه کې د جینووا وایر هب بنسټ او نړیوالې ټولنې څخه غوښتنه وکړه، چې له دغه وزارت سره د کارمندانو د مسلکي وړتیا لوړولو، تخنیکي، حقوقي او هایدروپولیتیکي برخو کې همکاري وکړي.

په ورته مهال، د جینووا وایر هب استازي ژمنه وکړه، چې د اوبو او انرژي له وزارت سره به د خپلې ادارې امکاناتو ته په کتوسره اړینه همکاري وکړي.

د عزيزي گروپ شرکت له استازو سره د انرژي په پروژو کې د پانگوني په موخه د همغږي ناسته ترسره شوه

یکشنبه ۱۴۰۴/۴/۱۱ هـ ش

له بېلابېلو سرچینو څخه د انرژي تولید په پروژو کې د پانگوني په چارو کې د آسانتیاوو د رامنځته کولو په موخه، یوه ناسته د اوبو او انرژي وزارت د پایداری انرژي عمومي رئیس محترم مولوي عبدالرحمن رحمانی، د پانگوني د جلب او جذب رئیس محترم مولوي رحمتولي رحمانی، د وزارت د تخنیکي مسؤلینو او د عزيزي گروپ شرکت د استازو په شتون کې د انرژي معینیت د غونډو په تالار کې ترسره شوه.

په دغه ناسته کې، د انرژي په برخه کې د عزيزي گروپ شرکت د پانگوني لېوالتیا، د دغو طرحو د ترسره کولو په موخه د اړینو همکاريو او د پروژو لومړیتوبونو په هکله بحث او د اندونو تبادلې وشوه.

د عزيزي گروپ استازو وویل، دغه شرکت هوډ لري چې په اوږدمهال کې په افغانستان کې له بېلابېلو سرچینو څخه نږدې ۱۰ زره مېگاواټه برېښنا تولید کړي. هغوی زیاته کړه، چې د دغې پانگوني لپاره یې بشپړ پلان چمتو کړی او په لومړي قدم کې د ډبرو سکرو او گاز سرچینو څخه د برېښنا تولید پروژو ته لومړیتوب ورکوي.

په ورته مهال، د اوبو او انرژي وزارت د پایداری انرژي عمومي رئیس او د پانگوني د جلب او جذب رئیس د دغه نوبت هر کلی وکړ او ټینګار یې وکړ، چې په افغانستان کې د پانگوني لپاره اړینې زمینې چمتو شوې او د انرژي د تولید لپاره کافي سرچینې شتون لري. هغوی د انرژي پروژو ارزښت او د خلکو هیلو ته په اشارې سره د دغو طرحو پلي کولو د چارو پر چټکتیا باندې ټینګار وکړ.

د ناستې په پای کې، دواړو لورو ژمنه وکړه، چې د دغو پروژو د چارو د پرمخ وړلو په برخه کې لا اړینې همغږي او همکاري ترسره کړي.

پروژه اعمار بند شفلوغ ولایت ارزگان افتتاح شد

سه شنبه ۱۴۰۴/۴/۱۰ هـ ش

این پروژه به ارزش مجموعی ۱۶۵ اعشاریه ۹ میلیون افغانی با حضور محترم الحاج ملا عبداللطیف منصور وزیر آب و انرژی، مولوی عنایت الله شجاع والی ارزگان، مولوی عبدالولی عادل معین شرکت انکشاف ملی، مولوی عبدالغفار رئیس شورای علمای ارزگان، مسئولین تخنیک وزارت، بزرگان قومی و جمعی زیادی از باشندگان محل در قریه شفلوغ ولسوالی چنارتوی ولایت ارزگان افتتاح گردید.

وزیر آب و انرژی در مراسم افتتاح این پروژه اظهار داشت که هدف از تطبیق پروژه بند شفلوغ مدیریت آب، تقویت منابع آبهای زیرزمینی و کنترل سیلاب های موسمی می باشد.

وی نظام اسلامی در کشور را یک نعمت بزرگ الهی خوانده تاکید کرد که این نظام با کمترین امکانات امنیت، شفافیت، وحدت قومی و انکشاف اقتصادی در کشور را به ارمغان آورده است.

آقای منصور در مراسم افتتاح بند شفلوغ یادآور شد که تطبیق پروژه های برق سولری در ولایت ارزگان نیز مورد توجه وزارت آب و انرژی قرار دارد و در آینده با توجه به امکانات موجود

اقدامات لازم برای اجرای آن روی دست گرفته خواهد شد.

در همین حال والی ارزگان اظهار داشت که اکنون زمان آن فرا رسیده است که دولت و ملت دست همکاری به همدیگر داده کشور را به سوی آبادی و خودکفایی سوق دهند.

همچنان معین مالی و اداری شرکت انکشاف ملی اعمار بند شفلوغ را در زمینه مدیریت آب و کنترل سیلاب های موسمی مهم خوانده وعده سپرد که شرکت انکشاف ملی تلاش می نماید این پروژه را با بهترین کیفیت تطبیق نماید.

از سوی هم رئیس شورای علمای ارزگان مسئولین امارت اسلامی را خادمین صدیق مردم افغانستان خوانده فعالیت های وزارت آب و انرژی را در ولایت ارزگان قابل قدر توصیف کرد.

قابل یادآوری است که بند شفلوغ با داشتن ۲۳ متر ارتفاع و ۱۵۵ متر عرض، ظرفیت ذخیره ۸۵۴،۱۰۶ (هشت صد و پنجاه و چهار هزار و یک صد و شش) متر مکعب آب را دارا بوده ۲۵۹ هکتار زمین زراعتی را تحت آبیاری قرار می دهد.

رئیس یک شرکت بنگله دیشی علاقه مندی سرمایه گذاری خویش را در تولید ۱۰۰-۱۰۰۰ میکاوات برق خورشیدی در افغانستان ابراز نمود

محترم مولوی رحمتولی رحمانی، رئیس جلب و جذب سرمایه گذاری وزارت آب و انرژی با حضور محترم مولوی اختر محمد نصرت، آمر این ریاست و شماری از مسئولین تخنیک ریاست برنامه های انرژی با محترم محمد اسحاق ابوالخیر، رئیس شرکت بی، پی، تی، ال بنگله دیشی و هیئت همراه اش دیدار کرد و پیرامون سرمایه گذاری در بخش پروژه های انرژی خورشیدی در افغانستان بحث و تبادل نظر نمود.

رئیس شرکت متذکره در دیدار با رئیس جلب و جذب سرمایه گذاری اظهار نمود که وی علاقه مند سرمایه گذاری در تولید ۱۰۰-۱۰۰۰ میکاوات برق خورشیدی در افغانستان هست و در این راستا خواستار همکاری شد.

در این دیدار، رئیس جلب و جذب سرمایه گذاری به رئیس و هیئت همراه اش ضمن خوش آمدید، از علاقه مندی سرمایه گذاری وی در پروژه های تولید برق خورشیدی استقبال نموده افزود که اکنون در افغانستان از هر لحاظ زمینه سرمایه گذاری مهیا شده و ما در این راستا آماده همکاری هستیم.

آقای رحمانی در این دیدار با اشاره به رسمیت شناسی امارت اسلامی افغانستان از سوی روسیه اشاره نموده افزود که شرایط هر روز در افغانستان رو به بهبودی است و تمام سرمایه گذاران باید با استفاده از فرصت به وجود آمده در پروژه های آب و انرژی در افغانستان سرمایه گذاری نمایند.

د هلمند ولايت په سنگين ولسوالي کې د نهر السراج کانال د رغولو د لومړي لاپت پروژه پرانيستل شوه

دوشنبه ۱۴۰۴/۴/۹ هـ ش

دغه پروژه د اوبو او انرژي وزير محترم الحاج ملا عبداللطيف منصور، د هلمند والي محترم مولوي عبدالرحمن مسلم کندوزي، د ملي پراختيا شرکت معين محترم مولوي عبدالولي عادل، علماوو، قومي مشرانو، د وزارت تخنيکي مسؤلينو

او د سيمې د گڼ شمېر اوسېدونکو په شتون کې پرانيستل شوه.

د اوبو او انرژي وزير په دغو مراسمو کې د دغې پروژې پلي کول په هلمند ولايت کې د اوبو چمتو کولو او کرنې د ودې په برخه کې ارزښتناک وبلل او يادونه يې وکړه، چې د دغې پروژې په پلي کولو سره به د نوموړي کانال اوبه بېرته لومړي حالت ته وگرځي او د ټولو حقايقه لرونکو حقايقه به تامين شي. هغه زياته کړه، چې د دغې پروژې برسېره په دغه ولايت کې د چکډمونو درې نورې پروژې هم په پام کې نيول شوې او په نږدې راتلونکې يې چارې پيليري.

ښاغلي منصور په هېواد کې د اسلامي نظام حاکميت د افغانستان د خلکو لپاره يو ستر الهي نعمت وباله او ټينگار يې وکړ، چې د دغه نظام د پياوړتيا او ساتنې لپاره دولت او ملت دواړه ستر مسؤليتونه په غاړه لري.

هغه وويل، دولت مکلف دی، چې په هېواد کې د شرعي نظام، امنيت او اقتصادي ودې لپاره زمينه چمتو کړي او له بلې خوا ملت مکلف دی چې په اطاعت او بشپړ اخلاص سره له دغه نظام څخه ملاتړ وکړي.

همدارنگه، د اوبو او انرژي وزير يادونه وکړه، چې اوسمهال اسلامي امارت په افغانستان کې له هره پلوه د پانگونې لپاره زمينه چمتو کړې او پانگوالو ته يې بلنه ورکړه، چې په پراختيايي پروژو باندې پانگونه وکړي او د دغې خاورې په آبادۍ کې ونډه واخلي.

په ورته مهال، د هلمند والي د دغې پروژې د چارو پيل د اوبو د مديريت او کرنې د پراختيا په برخه کې يو ارزښتناک گام وباله او د هلمند ولايت په ځينو ولسواليو کې د اوبو د کموالي ستونزې ته په اشارې سره په هغو ولسواليو کې د وزارت د رهبري مقام د پاملرنې د زياتوالي غوښتنه وکړه.

همدارنگه، د ملي پراختيا شرکت معين ژمنه وکړه، چې دغه شرکت به د نوموړې پروژې چارې په ښه کيفيت او ټاکل شوي وخت سره پای ته ورسوي. له بلې خوا، د هلمند ولايت يو شمېر علماوو په دغو مراسمو کې د ديني سرچينو په استناد سره د اوبو د مديريت او د اوبو سېما په هکله خبرې وکړې او د دغې پروژې پلي کول يې د هلمند ولايت لپاره ارزښتناک او حياتي وبلل.

د يادونې وړ ده، چې دغه پروژه د ۲۷۵ اعشاريه ۸ ميلیونه افغانیو په لگښت د اسلامي امارت له بودجې څخه د ملي پراختيا شرکت سره قرارداد شوی، چې پکې د ۲۰۰ متره په اوږدوالي د سربند او آبگير ودانۍ جوړونه، د ۶۵۰ متره په اوږدوالي سره د کانال بيارغونه او ټينگښت، پرچاوې، د سيند د بستر ټينگښت، د ساتونکو خونه او د کنټرولي دروازو نصبول شامل دي.

دغه پروژه به د ملي پراختيا شرکت له لوري د اوبو او انرژي وزارت د پروژو د کيفيت د کنټرول رياست تر څارنې لاندې د دوو کلونو په موده کې پلي شي. همدارنگه، بايد يادونه وشي چې نهر السراج کانال کابو ۲۴ زره هکتاره کرنيزه ځمکه خړوبوي، چې د دريو ولسواليو اوسېدونکي ورڅخه گټه پورته کوي.

وزير آب و انرژي با رئيس شرکت چينايي (ام.سی.سی، ام.جی.ای.ام) در مورد پيشرفت پروژه مطالعات بند باغدره و توسعه همکاري ها بحث و تبادل نظر کردند.

محترم الحاج ملا عبداللطيف منصور وزير آب و انرژي در دفتر خويش با آقای وانگ جيچين رئيس شرکت چينايي (ام.سی.سی، ام.جی.ای.ام) ملاقات نموده در مورد پيشرفت های پروژه مطالعاتی بند برق باغدره و توسعه همکاري های دوجانبه گفت و گو کردند.

در اين دیدار رئيس شرکت ام سی سی از همکاري های وزارت آب و انرژي به ويژه در زمينه پيشبرد امور مطالعات تخنيکی بند برق باغدره اظهار قدردانی نموده يادآور شد که کارهای پروژه مطالعات جيو تخنيک و جيو فزيک بند باغدره به خوبی در جريان است.

وی علاوه کرد که شرکت ام سی سی مصمم هست همزمان با اتمام کار مطالعات بند، قرارداد تطبيق کار ساختمانی آن را نیز با وزارت به امضا برسانند.

همچنان رئيس شرکت ياد شده علاقه مندی خويش را به سرمايه گذاری در زمينه تطبيق پروژه بند شاه توت للندر نیز ابراز داشت.

در همين حال سرپرست وزارت آب و انرژي از انجام همکاري های لازم به مسئولين شرکت متذکره اطمینان داده با اشاره به اهميت بند برق باغدره به تسريع امور مطالعات تخنيکی آن تاکيد ورزید.

همچنان آقای منصور از علاقه مندی شرکت متذکره به سرمايه گذاری روی پروژه بند شاتوت للندر استقبال نموده پيشنهاده کرد که بهتر است جهت انسجام امور سرمايه گذاری میان هر دو جانب تفاهمنامه همکاري امضا شود و مطابق تفاهمنامه اقدامات عملی به پيش برده شود.

د کندهار ولایت د ارغستان ولسوالي د لورې بند د امکان سنجي مطالعاتو او تفصیلي ډیزاین پروژه پرانیستل شوه

یکشنبه ۱۴۰۴/۴/۸ هـ ش

دغه پروژه د ریاست الوزرا اقتصادي مرستیال محترم الحاج ملا عبدالغني برادر، د اوبو او انرژي وزیر محترم الحاج ملا عبداللطیف منصور، د اطلاعاتو او کلتور وزیر محترم ملا خیرالله خیرخواه، حاجي بشر ملي پانگوال او مجاهد، د اسلامي

امارت د لوړ پوړو مسؤلینو، قومي مشرانو، علماوو، د وزارت تخنیکي مسؤلینو او د سیمې د ګڼ شمېر اوسېدونکو په شتون کې پرانیستل شوه.

د ریاست الوزرا اقتصادي مرستیال په دغو مراسمو کې د ارغستان د لورې بند ارزښت ته په اشارې سره یادونه وکړه، چې د دغه بند مطالعات او ډیزاین د هېواد د اوبو مدیریت او اقتصادي پراختیا په برخه کې د اسلامي امارت د ژمنې ښکارندويي کوي.

هغه ټینګار وکړ، چې اسلامي امارت په ټولو برخو کې د هېواد د سوکالي او آبادۍ په برخه کې خدمت ته ژمن دی او په دې برخه کې یې ارزښتناک ګامونه پورته کړي دي.

په ورته مهال، د اوبو او انرژي وزیر په کندهار ولایت کې د دغه بند ارزښت د اوبو مدیریت او کرنې د پراختیا په برخه کې حیاتي وېاله. هغه زیاته کړه، چې د پروژې په دغه پړاو کې د دغه بند د امکان سنجي مطالعاتو او تفصیلي ډیزاین چارې پرانیستل کېږي، چې دوهم پړاو یعنې د بند د ودانۍ چارو پیل به د مطالعاتو او ډیزاین چارو تر بشپړېدو وروسته پیل شي. هغه یادونه وکړه، چې د اوبو او انرژي وزارت له لوري په دغه سیمه کې د دغې پروژې برسېره د دوو ټولګټو چکامونو پروژو چارې دوام لري، چې په نږدې راتلونکې کې به یې چارې بشپړې او ګټې اخیستنې ته وسپارل شي.

ښاغلي منصور ټینګار وکړ، چې اسلامي امارت په هېواد کې شرعي نظام، آزادي، امنیت او اقتصادي پراختیا راوړي او په ډېرو لږو امکاناتو سره د هېواد

آبادۍ او ځان بسیاینې په برخه کې سترې لاسته راوړنې لري.

هغه، له خلکو څخه وغوښتل چې د دښمن د دسیسو په وړاندې با خبره و اوسي او له دغه اسلامي نظام څخه په خپل اطاعت او ملاتړ سره خپله دیني او ملي دنده ترسره کړي.

په ورته مهال، د اطلاعاتو او کلتور وزیر د لورې بند د امکان سنجي مطالعاتو او تفصیلي ډیزاین د پروژې پرانیسته د اوبو د مدیریت په برخه کې یو مثبت ګام وباله او ویې ویل، چې اسلامي امارت د هېواد د آبادۍ او پرمختګ په برخه کې د پام وړ لاسته راوړنې لري او ټینګار یې وکړ، چې خلک باید د دغه نظام شکر په خپل ملاتړ سره په ښه توګه ترسره کړي.

همدارنګه، د افغان-جرمن باختر شرکت رئیس محترم سلطان احمد سروري ژمنه وکړه، چې د پروژې چارې به په ښه کیفیت سره پرمخ یوسي.

د یادونې وړ ده، چې دغه پروژه د اوبو مدیریت، کرنیزو ځمکو د خړوبولو، برېښنا تولید، موسمي سیلابونو د کنټرول او د ځمکې لاندې اوبو د تغذیې په موخه د اوبو او انرژي وزارت له لوري د کندهار ولایت په ارغستان ولسوالي کې په لاره اچول شوې ده.

د دغې پروژې د امکان سنجي مطالعاتو او تفصیلي ډیزاین په د کان په بدل کې د پانګونې له لارې د ۱۰۲ میلیونه افغانیو په ارزښت د افغان-جرمن باختر شرکت له لوري د ۱۸ میاشتو په موده کې ترسره شي.

پروژه ریزرویرها در ولایت لغمان به ارزش بیش از ۳۸ میلیون افغانی به بهره برداری سپرده شد

پروژه مذکور در حضور شیخ شیراحمد حقانی والی لغمان، مولوی شیرجان راشدی رئیس آب و انرژي لغمان، مولوی عبدالستار محمد رئیس زراعت، آبیاری و مالداري، مسئولین مؤسسه ای، بی، ایم و شمار زیادی از باشندگان محلی به بهره برداری سپرده شد.

والی لغمان پیرامون ارزش حیاتی پروژه مذکور صحبت نمود و افزود که در ولایت لغمان برای تنظیم امور و مدیریت بهتر آب پروژه های دیگر نیز افتتاح خواهند شد.

آقای راشدی به اشتراک کننده گان در مورد مشخصات تخنیکي، فواید اجتماعی و اقتصادی این پروژه معلومات کامل ارایه نمود و جهت مدیریت آب منطقه وعده همکاری کامل را داد.

مولوی عبدالستار محمد نیز این پروژه را برای مردم لغمان یک دست آرد بزرگ خواند و افزود که برای تقویت جنگل های طبیعی تلاش بسیار خواهد کرد.

شایان ذکر است که پروژه مذکور در منطقه گل غوندی ولسوالی قرغه ای ولایت لغمان موقعیت دارد که امور تخنیکي آن از سوی مؤسسه تطبیق کننده ای، بی، ایم و کارهای اعمار آن به کمک مالی مؤسسه جهانی دبلیو، ایف، پی تحت نظارت ریاست آب و انرژي ولایت لغمان به ارزش ۳۸ میلیون و ۴۸۷ هزار و ۲۱ افغانی به پیش برده می شد.

پروژه مذکور به طور مجموعی با داشتن ظرفیت ذخیره کردن ۲۴۴۸ متر مکعب آب، علاوه بر مهیا ساختن آب آشامیدنی برای ۱۴۱۰ فامیل، ۱۲۰ هکتار زمین زراعتی را نیز آبیاری میکند.

شش پروژه عام المنفعه به ارزش بیش از ۲۰۵ هزار دالر آمریکایی در ولایت میدان وردگ به بهره‌برداری سپرده شد

مراسم بهره‌برداری این پروژه ها امروز (شنبه ۲۸ سرطان ۱۴۰۴ هـ ش) با حضور محترم الحاج ملا عبداللطیف منصور وزیر آب و انرژی، حافظ سیدالرحمن معاون والی ولایت میدان وردگ، مولوی عبدالصمد حلیم رئیس آب و انرژی این ولایت، علما، بزرگان قومی و شماری از مسئولین محلی برگزار گردید.

وزیر آب و انرژی در این مراسم، پروژه های یاد شده را در زمینه تقویت منابع آبی، مدیریت منابع آب و رشد زراعت ارزشمند خواند.

وی علاوه کرد که امارت اسلامی مسئولیت خود را در قبال کشور و مردم افغانستان تا اکنون به خوبی انجام داده و در کشور نظام اسلامی، امنیت، عدالت و توسعه اقتصادی را به ارمغان آورده است لذا از مردم هم انتظار می رود که از این نظام صادقانه حمایت نمایند.

آقای منصور یادآور شد که وزارت آب و انرژی پروژه‌های دیگر اعمار بندهای آب و برق رسانی را در ولایت میدان وردگ در نظر گرفته است که انشاءالله مردم این ولایت در آینده شاهد افتتاح آنها

خواهد بود.

در همین حال معاون والی میدان وردگ در این برنامه ضمن یادآوری از کاهش منابع آب در ولایت میدان وردگ اهمیت این پروژه ها را حیاتی خواند.

از سوی هم رئیس آب و انرژی میدان وردگ پیرامون پروژه‌ها معلومات داده تطبیق این پروژه ها را در زمینه مدیریت آب و رشد زراعت مهم عنوان کرد.

قابل یادآوری است که این پروژه ها با تمویل مالی سازمان غذا و زراعت ملل متحد (FAO) تحت نظارت وزارت آب و انرژی تطبیق شده و شامل سه چکدم، یک حوض ذخیره وی و یک کانال آبیاری در ولسوالی نرخ و یک پروژه اعمار کانال شیخ علی در ولسوالی جغتوی ولایت میدان وردگ می باشد.

با تطبیق این پروژه ها یک گام مثبت در زمینه مدیریت آب، تقویت آبهای زیرزمینی و آبیاری زمین های زراعتی برداشته شده است که صد ها خانواده از آن مستفید می شوند.

هلمند ولایت کې د کله‌بید خاورین بند جوړونې چارې د نږدې ۲۰ میلیونه افغانیو په لگښت بشپړې شوې

د هلمند ولایت په واشیر ولسوالی کې د کله‌بید خاورین بند جوړونې پروژه د ۱۹ میلیونه، ۶۷۹ زره او ۲۶۷ افغانیو په لگښت بشپړه او د هلمند د اوبو او انرژي رئیس محترم حاجي محمد یعقوب قائم او یو شمېر نورو سیمه ایزو مسئولینو په شتون کې گټې اخیستې ته وسپارل شوه.

دغه خاورین بند د ۲۳۰ متره په اوږدوالي او ۱۲ متره لوړوالي سره د سیلابي اوبو د مهارولو او د هغه د ویجاړیو د مخنیوي او د ځمکې لاندې اوبو د تغذیې په موخه جوړ شوی، چې د کابو یو میلیون متر مکعب اوبو د زېرمه کولو وړتیا لري.

د نوموړې پروژې چارې د ملگرو ملتونو د نړیوال پرمختیايي پروگرام په مالي لگښت د هلمند د اوبو او انرژي ریاست تر څارنې لاندې پرمخ وړل کېدې.

پروژه اعمار چکدم شیرگل در ولایت پکتیکا با هزینه نزدیک به ۱۳ میلیون افغانی تکمیل گردید

پروژه اعمار چکدم شیرگل در ولسوالی شخیل آباد ولسوالی پکتیکا با هزینه ۱۲ میلیون و ۹۵۳ هزارو ۶۲۵ افغانی تکمیل و با حضور مسئولین ریاست آب و انرژی پکتیکا، ولسوال ولسوالی مذکور و شماری از متنفذین قومی به بهره برداری سپرده شد.

چکدم مذکور به طول ۱۲۰ متر و ارتفاع ۹ متر ظرفیت ذخیره نمودن ۱۰۰ هزار متر مکعب و آبیاری ۱۲۰۰ جریب زمین را دارد، که با به بهره سپردن آن آب‌های زیرزمینی تقویه و تا حد زیادی مشکلات موجود در بخش آب حل خواهد شد.

کار پروژه مذکور با هزینه مالی وزارت آب و انرژی تحت نظارت ریاست آب و انرژی پکتیکا به پیشبرده می‌شد.

د اوبو او انرژي وزارت او د عزيزي انرژي شرکت ترمنځ په افغانستان کې د انرژي په پروژو کې د ۱۰ ميليارده ډالرو د پانگونې تفاهم ليک د رياست الوزرا د اقتصادي مرستيال په شتون کې لاسليک شو

دغه تفاهم ليک (نن شنبه د ۱۴۰۴ هـ ل کال د زمري مياشتې په ۱۱ نېټه) د ۱۰ ميليارده آمريکايي ډالرو په لگښت د انرژي پروژو د پراختيا په موخه د ۱۰ زره مېگاواټه برېښنا په توليزه وړتيا، د حکومت د رسنيو په مرکز کې د اوبو او انرژي وزير محترم الحاج ملا عبداللطيف منصور او د عزيزي شرکتونو ډلې د عمومي رئيس محترم ميرويس عزيزي له لوري لاسليک شو.

د دغه تفاهم ليک د لاسليکولو په مراسمو کې د رياست الوزرا اقتصادي مرستيال محترم الحاج ملا عبدالغني برادر، د کابينې يو شمېر غړو، د افغانستان اسلامي امارت گڼ شمېر لوړ پوړو مسولينو او ملي او نړيوالو رسنيو شتون درلود.

د اوبو او انرژي وزير د دغه تفاهم ليک لاسليکول په هېواد کې د انرژي امنيت د تحقق، وارداتي برېښنا باندې د تکيه کمولو او د پايداره اقتصادي ودې د ملاتړ په برخه کې يو مثبت گام و باله.

ښاغلي منصور ټينگار وکړ، چې د افغانستان د اسلامي امارت مسولين شپه او ورځ په بشپړ رېښتینولۍ سره د هېواد د آبادۍ او پراختيا لپاره هڅې کوي، او په دې برخه کې د خصوصي پانگونې لپاره له هره پلوه زمينه چمتو کړې ده.

په ورته مهال، ميرويس عزيزي د عزيزي شرکتونو د ډلې عمومي رئيس د دغه تفاهم ليک لاسليکول په هېواد کې د انرژي او اقتصادي پراختيا په برخه کې يو مثبت گام و باله.

له بلې خوا، د عزيزي انرژي شرکت تخنيکي مسولينو د يوه پرنټيشن په ترڅ کې په مفصله توگه د انرژي په پروژو کې د پانگونې په هکله معلومات وړاندې کړل او يادونه يې وکړه، چې په دغو پروژو کې د حرارتي برېښنا توليد د فابريکو او ورسره د لېږد او وېش رامنځته کول لکه د ډبروسکرو او گاز، اوبيزې، بادي او لمريزې شاملې دي، او د افغانانو لپاره به گڼ شمېر کاري فرصتونه رامنځته کړي.

د يادونې وړ ده، چې د دغه تفاهم ليک پر بنسټ، دواړه لوري به د امکان سنجي مطالعاتو، پانگونې د جذب، د پروژو ترسره کولو او تخنيکي زده کړو په برخو کې همکاري وکړي. د عزيزي انرژي شرکت د مالي او پروژو ترسره کولو مسؤليت په غاړه لري، په داسې حال کې چې د اوبو او انرژي وزارت د پانگونې چارو آسانوونکي او د اړوندو بنسټونو سره همغږي کوونکي وي.

سه پروژه انکشافی در ولایت پنجشیر به ارزش بیش از ۹ میلیون افغانی به بهره برداری سپرده شدند

این پروژه ها شامل ۲۱۴ متر دیوار استنادی در ولسوالی پریان، بازسازی ۲۸۸ متر کانال در ولسوالی حصه اول و بازسازی ۷۵۰ متر کانال در ولسوالی آبشار ولایت پنجشیر هستند، که پروژه های مذکور از بودجه وزارت آب و انرژی به ارزش مجموعی ۹ میلیون و ۸۶۹ هزار و ۱۹۰ افغانی تکمیل گردیده و به بهره برداری سپرده شدند.

این پروژه ها ظرفیت آبیاری ده ها هکتار زمین زراعتی را دارند

کاپيسا ولايت کې د اوو پروژو چارې د نږدې ۱۲ ميليونه افغانیو په لگښت پيل شوې

کاپيسا ولايت کې د اوبو سرچينو د ساختماني پروژو چارې د ۱۱ ميليونه، ۶۸۷ زره او ۷۰ افغانیو په لگښت د کاپيسا مرستيال والي محترم شېخ اسدالله سان، د کاپيسا د اوبو او انرژي رئيس محترم انجنير کاوه خروش، د ملگرو ملتونو د پراختيايي برنامې د استازي محترم ډاکټر غلام مرتضی خاشع او يو شمېر نورو سيمه ايزو مسولينو په شتون کې پيل شوې.

په دغو پروژو کې ۵۶۰ متره استنادي ديوالونه، د سيند څنډو د ټينگښت سنگ کاري، سربند او کانال شامل دي، چې شپږ پروژې يې د کاپيسا ولايت په تگاب او يوه پروژې په نجراب ولسوالي کې پلي کېږي.

د دغو پروژو د چارو په بشپړېدو سره به کرنيزې ځمکې او استوگنيز کورونه د سيلابونو له گواښونو څخه خوندي او د اوبو سرچينو د مديريت په برخه کې بسنټيز رول ولوبوي.

د نوموړو پروژو چارې د ملگرو ملتونو د پراختيايي برنامې (يو، اين، ډي، پي) دفتر په مالي لگښت د کاپيسا د اوبو او انرژي رياست تر څارنې لاندې پرمخ وړل کېږي، چې چارې به يې د شپږو مياشتو په موده کې بشپړې او گټې اخيستنې ته وسپارل شي.

د هرات ولایت د پاشدان اوبولگولو او برېښنا د تولید بند پروژه گټې اخیستنې ته و سپارل شوه

نن، د (۱۴۰۴ لمريز کال د زمري ۲۳) د هرات ولایت د کرخ ولسوالي د پاشدان د اوبولگولو او برېښنا د تولید بند پروژه چې د اوبو او انرژي وزارت یوه له سترو پروژو څخه گڼل کېږي، د دغه وزارت له لوري د هېواد د خپلواکي د بېرته اخیستلو او اسلامي امارت د بريا د څلورمې کلیزې په مناسبت، گټې اخیستنې ته و سپارل شوه.

د دغې پروژې گټې ته د سپارلو په مراسمو کې د ریاست الوزرا اقتصادي مرستیال محترم الحاج ملا عبدالغني برادر، د اوبو او انرژي وزیر محترم الحاج ملا عبداللطيف منصور، د هرات والي محترم شیخ نور احمد اسلام جار، د افغانستان د اسلامي امارت ویاند محترم مولوي ذبیح الله مجاهد، د اسلامي امارت د لوړ پوړو مسؤلینو، علماوو، قومي مشرانو، تخنیکي مسؤلینو او د سیمې گڼ شمېر اوسېدونکو گډون درلود.

د ریاست الوزرا اقتصادي مرستیال په دغو مراسمو کې وویل چې د اوبو مدیریت د افغانستان اسلامي امارت له مهمو لومړیتوبونو څخه دی؛ ځکه چې په هېواد کې د اقتصاد د ودې، د کارموندنې په رامنځته کولو او د مهاجرت پر کموالي باندې نېغه اغېزه لري. هغه زیاته کړه، چې د پاشدان بند په هېواد کې د اقتصادي پراختیا په برخه کې د اسلامي امارت یو له سترو گامونو څخه دی او د هرات ولایت د خلکو لپاره د حیاتي ارزښت درلودونکی دی.

په ورته مهال، د اوبو او انرژي وزیر په دغه برنامه کې وویل، چې اسلامي امارت په ډېرو لږو امکاناتو

سره په هېواد کې سترې پروژې پلې کړې او د هېواد د آبادۍ په لار کې د کوټلو گامونو په اخیستلو سره یې نړۍ حیرانه کړې.

هغه زیاته کړه، چې اسلامي امارت همدارنگه په هېواد کې شرعي نظام، امنیت او اقتصادي پراختیا راوړې، له همدې کبله ملت هم باید د دغه نظام په قدر پوه شي او له دغه نظام څخه په خپل ملاتړ او اطاعت سره د دغه الهي نعمت شکر پر ځای کړي. ښاغلي منصور یادونه وکړه، چې د پاشدان بند د پلي کولو څخه موخه د اوبو مدیریت، د اوبو سرچینو پیاوړتیا، د کرنې او اقتصاد وده ده، او له نیکه مرغه، نن د دغه بند په بشپړېدو سره د دغو ارزښتناکو موخو د تر لاسه کېدو شاهدان یو.

همدارنگه، د هرات والي د پاشدان بند ارزښت د دغه ولایت د خلکو د کرنې او اقتصاد په برخه کې حیاتي وباله.

له بلې خوا، د افغانستان د اسلامي امارت ویاند محترم مولوي ذبیح الله مجاهد یادونه وکړه، چې د اوبو او انرژي وزارت په هېواد کې گڼې پراختیايي برنامې پلې کړې او د اوبو د مدیریت او انرژي د پراختیا په برخه کې د پام وړ فعالیتونه ترسره کړي دي.

د یادونې وړ ده، چې پاشدان بند د ۵۴ میلیون متره مکعب اوبو د زېرمه کولو، ۱۳ زر هکتاره کرنیزې ځمکې د خړوبولو او ۲ مېگاواټه برېښنا د تولید وړتیا لري.

دغه بند به په هرات ولایت کې د کرنې، اقتصادي ودې او کارموندنې په برخه کې نوی باب پرانیزي.

د اوبو معینیت په اونیزه تخنیکي ناسته کې د هېواد د اوبو سرچینو د پیاوړتیا په هکله خبرې، اترې وشوې

دغه ناسته د اوبو او انرژي وزارت د اوبو معین محترم مجیب الرحمن عمر آخندزاده تر رهبري لاندې د دغه معینیت د اړوندو رئیسانو، سلاکارانو او یو شمېر تخنیکي مسؤلینو په شتون کې ترسره شوه.

په دغه ناسته کې، د هېواد د اوبو سرچینو د پیاوړتیا او ور څخه د اغېزمنې گټې اخیستنې، د اوبو د غوره مدیریت او د اوبو پروژو د غوره پلي کولو په هکله بحث او د اندونو تبادله وشوه. د اوبو محترم معین د نوموړو موضوعاتو په هکله د رئیسانو او تخنیکي مسؤلینو د اندونو تر اورېدلو وروسته، اړوندو مسؤلینو ته د چارو د غوره او په ټاکلي وخت د پلي کولو په موخه اړینې لارښوونې وکړې.

د انرژي معینیت په اونیزه اداري او تخنیکي ناسته کې د دغه معینیت اړوند د یو شمېر اداري او تخنیکي موضوعاتو په هکله خبرې، اترې وشوې

دغه ناسته د اوبو او انرژي وزارت د انرژي معین محترم الحاج ملا عبدالهادي یعقوب تر رهبري لاندې د دغه معینیت د رئیسانو، سلاکارانو او یو شمېر تخنیکي مسؤلینو په شتون کې ترسره شوه.

په دغه ناسته کې، په تیره غونډه کې د پنځه کلن پراختیايي پلان د نوي کولو په هکله د پریکړو په تړاو د ترسره شوو اجرائاتو د ارزولو ترڅنگ، د دغه معینیت د پلان او پروژو جوړونې عمومي ریاست او د انرژي زونونو او د انرژي انجنیري چوپړتیاوو مشورتي ریاستونو د ۱۴۰۵ لمريز کال د تشکيلاتي جوړښت په هکله بحث او د اندونو تبادله وشوه.

د انرژي محترم معین د نوموړو موضوعاتو په هکله د رئیسانو، سلاکارانو او تخنیکي مسؤلینو د اندونو تر اورېدو وروسته، اړوندو مسؤلینو ته د چارو د چټکتیا او غوره والي په هکله اړینې لارښوونې وکړې او په دې تړاو اړین تصمیمونه ونيول شول.

کار سه پروژه در ولایت پکتیا با هزینه بیش از ۱۵ میلیون افغانی تکمیل و کار دو پروژه با هزینه بیش از ۴ میلیون افغانی آغاز گردید

پنجشنبه ۱۴۰۴/۶/۱۳ هـ ش

وزیر آب و انرژي در مراسم این پروژه‌ها در مورد اهمیت آنها صحبت نموده اظهار نمود که کار اعمار ۲۷ بند در آینده در کشور آغاز خواهد شد.

همچنان، معاون والی پکتیا در مراسم این پروژه‌ها پیرامون نیازمندی‌های مردم به شکل مفصل صحبت نمود و در مورد پروژه‌های بزرگ در ولایت پکتیا معلومات ارائه نمود.

از سویی هم، مشاور تخنیکي ریاست آب و انرژي پکتیا در مورد پروژه‌های مذکور معلومات تخنیکي ارائه نموده افزود که با به بهره سپردن این پروژه‌ها صدها جریب زمین زراعتی در ولایت پکتیا آبیاری و صدها جریب زمین و خانه‌های مسکونی از تهدیدات سیلاب‌ها محفوظ خواهند شد.

کار پروژه‌های چکدم و ترنج‌های بیتکه، حوض آب کاریز ملایان بالا و سربند کاریز و کانال شولگد در ولسوالی زرم‌ت ولایت پکتیا با هزینه ۱۵ میلیون و ۲۲۶ هزارو ۸۲۰ افغانی با حضور محترم الحاج ملا عبداللطیف منصور، وزیر آب و انرژي، محترم شیخ انعام الله صلاح الدین، معاون والی پکتیا، محترم مولوی محمد کریم فاتح، رئیس آب و انرژي پکتیا، شماری دیگر از مسئولین محلی، بزرگان قومی و علما به بهره برداری سپرده شد و کار حفظ و مراقبت استیشن‌های پل بنگش و دودی در ولسوالی‌های ختمکنی و لجه منگل ولایت پکتیا با هزینه ۴ میلیون و ۴۲۱ هزارو ۷ افغانی آغاز شد.

د اوبو او انرژي وزارت سلاکار د یو، این، ډي، پي له مشر سره د کنړ ولایت په زلزله‌خپلو سیمو کې د لمړیزې برېښنا پروژو د پلي کولو په هکله خبرې وکړې

یې خاوره لري او هوا یې مساعد ده، د لمړیزې برېښنا څخه د ځنگلونو د احیاء، د سرو خونو جوړولو، د خوړو امنیت، راستنېدونکو افغان مهاجرینو ته د کار د زمينې چمتو کولو او یو شمېر نورو موضوعاتو په هکله هم خبرې، اترې وکړې. همدارنگه، د نوموړې مؤسسې رئیس په دغه لیدنه کې وویل مونږ څه بودجه لرو؛ غواړو هغه ستاسو سره په مشوره او همکاري مصرف کړو.

د اوبو او انرژي وزارت سلاکار محترم ډاکټر فاروق اعظم د خپل کار په دفتر کې د یو، این، ډي، پي، مؤسسې له مشر ښاغلي ستیفن رودریک سره وکتل او د کنړ ولایت په زلزله‌خپلو سیمو کې د لمړیزې برېښنا پروژو د پلي کولو په هکله بحث او د اندونو تبادلې وکړه.

د وزارت سلاکار په دغه لیدنه کې د نوموړې مؤسسې له رئیس سره د کنړ، نورستان او لغمان ولایتونو او د سپین غر او هغو ځایونو کې چې غرونه

د تګاب ولسوالي تر باغدرې برېښنا بند پورې د سړک جوړولو پروژې چارې بشپړې او د اوبو او انرژي وزارت د انرژي معین په شتون کې گټې اخیستې ته وسپارل شوه

سه‌شنبه ۱۴۰۴/۶/۱۱ هـ ش

د تګاب ولسوالي تر باغدرې برېښنا بند پورې د سړک جوړولو پروژې چارې د اوبو او انرژي وزارت د انرژي معین محترم الحاج ملا عبدالهادي یعقوب او ورسره مل پلاوي او د کاپيسا مرستیال والي محترم شیخ اسدالله سنان، د کاپيسا د اوبو او انرژي رئیس محترم انجنیر کاوه خروش، د ام، سي، سي، ام، جم شرکت مسؤل ښاغلي لي بين تائو، د تګاب ولسوال محترم مولوي خليل الرحمن ابراهيم او یو شمېر نورو سیمه ایزو مسؤلینو په شتون کې گټې اخیستې ته وسپارل شوه.

نوموړی سړک د تېرو دریو میاشتو په موده کې د پورتنۍ، کښتنۍ او د بند محور څانگو ته وغځید چې ۸ کیلو متره د باغدرې برېښنا بند تر محوره، ۱۰ کیلو متره د بند تر کښتنۍ او ۴ کیلو متره د بند تر پورتنۍ برخې پورې بشپړې او گټې اخیستې ته وسپارل شوه.

همدارنگه، د انرژي معین او ورسره مل پلاوي د باغدرې اوبیزې برېښنا بند د جیوفزیک او جیوتخنیک د امکان سنجي مطالعاتو د چارو له بهیره څخه څارنه وکړه او اړوندو مسؤلینو ته یې اړینې لارښوونې وکړې.

همدغه راز، محترم مولوي عبدالرحمن رحمانی د پایداری انرژي عمومي رئیس د باغدرې برېښنا بند د امکان سنجي مطالعاتو په هکله رسنیو ته اړین معلومات وړاندې کړل.

وزير آب و انرژي افغانستان با وزير انرژي ترکمنستان دیدار کرد

روز (یکشنبه، ۱۶ سنبله ۱۴۰۴ هـ.ش) محترم الحاج ملا عبداللطيف منصور، وزير آب و انرژي امارت اسلامي افغانستان، در تالار جلسات اين وزارت با محترم آنته گيلدي سپروف، وزير انرژي ترکمنستان، مراد آرتیکوف رئيس پروژه بين المللی "تاپ" و خواجه عوضوف سفير ترکمنستان مقیم کابل دیدار و گفتگو نمود. در اين نشست، دو طرف پيرامون گسترش همکاری‌ها میان افغانستان و ترکمنستان به‌ویژه در زمینه‌های انتقال هزار میگاوات برق از ترکمنستان به کابل، تسريع اجرای امور پروژه انتقال برق "تاپ ۵۰۰" و همکاری‌های مشترک در تطبیق پروژه بزرگ "تاپی" بحث و تبادل نظر کردند.

وزير آب و انرژي افغانستان در سخنانش ضمن یادآوری از پیشینه روابط نیک میان دو کشور، بر تعهد و آمادگی کامل امارت اسلامي افغانستان برای ایجاد هماهنگی‌ها و همکاری‌های لازم در راستای تطبیق پروژه‌های یادشده تأکید نمود و افزود که افغانستان متعهد

به گسترش روابط و همکاری‌های دوجانبه به‌ویژه در عرصه تطبیق پروژه‌های انکشافی آب و انرژي است.

در این دیدار، وزير انرژي ترکمنستان مراتب تسلیت و همدردی خویش را به‌سبب رویداد غم‌انگیز زلزله اخیر در ولایات شرقی افغانستان به مقام رهبری وزارت آب و انرژي کشور ابراز داشت.

وی ضمن قدردانی از همکاری‌های افغانستان، آمادگی کامل ترکمنستان را برای پیشبرد پروژه‌های مورد توافق اعلام کرده و خاطرنشان ساخت که کارهای مقدماتی پروژه بین‌المللی انتقال برق «تاپ» (ترکمنستان-افغانستان-پاکستان) به‌خوبی در حال پیشرفت است. وزير انرژي ترکمنستان همچنین بر توسعه روابط و گسترش همکاری‌های دوجانبه میان دو کشور تأکید کرد.

این نشست با تأکید بر تحکیم روابط و تداوم همکاری‌های سازنده میان افغانستان و ترکمنستان پایان یافت.

غور ولایت کې د دوو چکډمونو د جوړولو چارې د څه باندې شپږ میلیونه افغانیو په لگښت پرانیستل شوي

د غور ولایت په فېروز کوه ولسوالي کې د پیلوي سرخ چکډم او په لعل و سرځنګل ولسوالي کې تمبر ممبرتو چکډم د جوړولو چارې د غور د اوبو او انرژي رئیس محترم الحاج ملا رحمت الله آمانی، ددغه ریاست تخنیکي سلاکار او د انجینري خدمتونو آمر او د ګڼ شمېر ځايي مسوولینو او اوسېدونکو په شتون کې پیل شوې.

ښاغلي آمانی د دغو مراسمو په دوام کې، د اوبیزو پروژو د ارزښت د بیانولو سربېره، اوبه ملي سرمایه او الهي امانت وباله او د هغو پر ساتنې او ګټورې ګټې اخیستنې یې ډېر ټینګار وکړ. هغه زیاته کړه چې اقلیمي بدلونونو پر سیمه باندې خپلې اغېزې غورځولې دي او د افغانستان اسلامي امارت د هېواد د زېربناوو په برخه کې پانګونې ته ژمن دی.

د دغو پروژو د جوړولو چارې د ۶ میلیونه او ۶۰۶ زره او ۵۵۰ افغانیو په ارزښت د اوبو او انرژي وزارت له پراختیايي بودجې څخه تمویلېږي او د غور ولایت د اوبو او انرژي ریاست تر څارنې لاندې پرمخ وړل کېږي. دغه چکډمونه د سېلابونو د کنټرول او د هغوی د زیانونو د کموالي، د موسمي اوبو د راټولولو او د ځمکې لاندې اوبو د تغذیې په موخه جوړېږي.

د یادونې وړ ده چې د پیلوي سرخ چکډم د ۴۴۸۰ مترمکعبه او د تمبر ممبرتو چکډم د ۸۹۱۲ متر مکعبه اوبو د زېرمه کولو وړتیا درلودونکي دي، چې ۱۳۰۰ کورنۍ به په مستقیمه توګه ور څخه برخمنې شي.

د دوو ازبکستاني شرکتونو مسئولينو د اوبو او انرژي وزارت له رهبري سره په ليدنه کې د اوبو او انرژي په پروژو کې پانگوني ته لېوالتيا څرگنده کړه

د افغانستان اسلامي امارت د اوبو او انرژي وزير محترم الحاج ملا عبداللطيف منصور د خپل کار په دفتر کې په داسې حال کې چې د دغه وزارت د اوبو معين محترم مجيب الرحمن عمر آخندزاده هم شتون درلود، له ازبکستان هېواد څخه د دوو پانگوالو شرکتونو له مسئولينو سره وکتل. په دغه ليدنه کې، د نوموړو شرکتونو مسئولينو وويل، لېواله دي چې په افغانستان کې د اوبو او انرژي په پروژو کې پانگونه وکړي. د اوبو او انرژي وزير د دغې لېوالتيا د هر کلي

ترڅنگ، ډاډ ورکړ چې اوسمهال په افغانستان کې د پانگوني لپاره له هره پلوه زمينه چمتو شوې او د افغانستان اسلامي امارت هم په دې برخه کې اړينې آسانتياوې رامنځته کړې دي. ښاغلي منصور ټينگار وکړ، چې د همکاريو بهير د چټکتيا لپاره غوره ده چې ډېر ژر د وزارت او نوموړو شرکتونو د تخنيکي مسئولينو ترمنځ تخنيکي ناستې ترسره شي، ترڅو تر اړينو همکاريو وروسته د هوکړه ليک لاسليکولو او عملي اقداماتو پړاوونه پيل شي.

به منظور بررسی وضعیت پیشرفت و چگونگی مصرف بودجه انکشافی پروژه های آب، جلسه‌ای در معینیت آب وزارت آب و انرژی تدویر یافت

پروژه تدارکاتي پروژه‌ها، پیشرفت سروی و دیزاین پروژه‌ها مطابق پلان، و همچنین وضعیت پیشرفت فیزیکی پروژه‌های انکشافی آب، گزارش‌ها و معلومات مفصلی را ارائه نمودند. محترم معین آب پس از شنیدن و بررسی همه‌جانبه گزارشات ارائه شده، سفارشات و رهنمودهای لازم را به منظور تسریع در پیشرفت امور و اطمینان از مصرف موثر و شفاف بودجه انکشافی پروژه‌های آب، به رؤسا و مسئولین ذیربط ارائه کرد

این جلسه تحت رهبری محترم مجیب الرحمن عمر آخندزاده، معین آب وزارت آب و انرژی، با حضور رئیس عمومی مالی و اداری، رؤسای مالی، تدارکات، رؤسای تخنیکي سکتور آب، مشاورین و شماری از مسئولین تخنیکي این معینیت برگزار گردید. در جریان این نشست، رؤسای مربوطه پیرامون موضوعات مختلف از جمله تطبیق پلان‌های بودیجه‌ای، چگونگی مصرف بودجه انکشافی،

کار سه پروژه با هزینه نزدیک به دو صد هزار دالر آمریکایی در ولایت لوگر تکمیل و به بهره برداری سپرده شد

کار تحکیمات کانال حسن، سیفون قریه لشکرخیل و کانال مغل خیل با هزینه ۱۹۸ هزار دالر آمریکایی در ولایت لوگر تکمیل و با حضور محترم قاری صلاح الدین ایوبی، والی لوگر، محترم ملا محمد اسماعیل آخندزاده، رئیس آب و انرژی لوگر، محترم انجنیر فضل الرحمن عمرزی، مشاور ریاست آب و انرژی لوگر و شمار زیادی از باشندگان محل به بهره برداری سپرده شد.

پروژه‌های متذکره ۲۵۰۰ هکتار زمین زراعتی را آبیاری می‌نماید، که ۸ هزار فامیل به شکل مستقیم و غیر مستقیم از آنها مستفید می‌شود.

کار پروژه‌های مذکور با هزینه موسسه یو، این، ایف، ای، او تحت نظارت ریاست آب و انرژی لوگر به پیشبرده می‌شد.

کونړ ولایت کې د وطني کانال چارې ۵۰ سلنه پرمخ تللې دي

د کونړ ولایت د اوبو او انرژي ریاست مسوولینو د دغه ولایت په چپې درې کې د وطني کانال د چارو له بهیر څخه څارنه ترسره کړه.

د نوموړي کانال د جوړېدو چارې د اوبو او انرژي وزارت له پراختیایي بودجې څخه د ۷ میلیونه او ۸۱۷ زره او ۵۱۷ اعشاریه ۳۸ افغانیو په لگښت د یوه کورني شرکت له لوري او د کونړ ولایت د اوبو او انرژي ریاست تر څارنې لاندې پرمخ وړل کېږي، او چارې یې اوس مهال ۵۰ سلنه پرمخ تللې دي.

د یادولو وړ ده چې د نوموړي کانال چارې به د دریوو میاشتو په موده کې بشپړې او گټې اخیستنې ته وسپارل شي

د افغانستان اسلامي امارت د اوبو او انرژي وزیر د چین سفارت له قونسلر سره د دوه اړخیزو همکاریو په موخه لیدنه او د اندونو تبادلې وکړه

د افغانستان اسلامي امارت د اوبو او انرژي وزیر محترم الحاج ملا عبداللطيف منصور نن، چهارشنبه، د ۱۴۰۴ هـ ل کال د وري ۱۹، د دغه وزارت د غونډو په تالار کې د چین سفارت له قونسلر ښاغلي مه چين گوانگ سان پوتونگ سره وکتل.

باندې ټينگار وکړ.

په ورته مهال، د چین سفارت قونسلر د هېواد په ختيځو ولايتونو کې د وروستۍ زلزلې د راپېښېدو په مناسبت د خواخوږي څرگندولو ترڅنګ، د لمريزې بربښنا پروژو د پلي کولو او همدارنګه د اوبو او انرژي وزارت د انجنيرانو د ښوونې په برخه کې د وزارت د رهبري مقام ته د همکاري ډاډ ورکړ. دغه ليدنه د افغانستان او چين ترمنځ د اړيکو ټينګولو او د رغندو همکاريو پر دوام باندې په ټينګار سره پای ته ورسېده.

په دغه ليدنه کې، د همکاريو د پراختيا په ځانګړې توګه په باميان، ارزګان او پکتيا ولايتونو کې د لمريزې بربښنا پروژو د پلي کولو او په چين هېواد کې د وړتيا لوړولو برنامو کې د وزارت د انجنيرانو د ګډون په هکله بحث او د اندونو تبادلې وشوه. د اوبو او انرژي وزير په دغه ليدنه کې، د چين د ام سي سي شرکت له لوري د باغدرې بربښنا بند د تخنيکي مطالعاتو پروژې د پرمختګ چارې مثبتې و ارزولې او په باميان، ارزګان او پکتيا ولايتونو کې د بربښنا کموالي ستونزې ته په کتوسره، په دغو ولايتونو کې د لمريزې بربښنا پروژو چارو پر پيل

چهار تن از رؤسای وزارت آب و انرژی در بستهای جدیدشان به همکاران معرفی شدند

رئيس برنامه‌های انرژی،

• محترم رحمت‌ولی رحمانی به حیث رئیس

انرژی قابل تجدید،

• محترم رفیع‌الله ستانکزی به حیث رئیس

جلب و جذب سرمایه‌گذاری،

• محترم عارف مومند به حیث رئیس انسجام

برنامه‌های آب

معینان وزارت و رئیس عمومی دفتر وزارت آب و انرژی هدف از این تغییرات و تبدیلات را لزوم دید مقام رهبری، ارتقای ظرفیت کاری و بهبود روند فعالیت‌ها عنوان نموده، با اشاره به مسئولیت‌های مهم این ریاست‌ها، برای رؤسای جدید در انجام مأموریت‌های محوله، توفیقات مزید آرزو کردند.

جلسه معرفی این رؤسا با حضور محترم الحاج ملا عبدالهادی یعقوب معین انرژی، محترم مجیب‌الرحمن عمر آخندزاده معین آب، محترم قاری محمد عبدالعزیز عزیز رئیس عمومی دفتر مقام وزارت و جمعی دیگر از رؤسای این وزارت تدویر یافت.

در آغاز جلسه، محترم قاری محمد عبدالعزیز عزیز رئیس عمومی دفتر وزارت، پیشنهاد مقام رهبری وزارت و حکم مقام عالی ریاست‌الوزرا مبنی بر تعیین رؤسای جدید را در حضور همه قرائت نمود. براساس احکام و پیشنهاد متذکره، هریک از شخصیت‌های ذیل در بست‌های جدیدشان معرفی گردیدند:

• محترم انجنیر جان محمد حریفال به حیث

کارهای اعمار یک چکدم در ولایت غور به هزینه بیش از دو میلیون افغانی آغاز شد

پروژه اعمار یک چکدم در قریه آنه ولسوالی تیوره ولایت غور به ارزش ۲ میلیون و ۴۳۵ هزار و ۷۵۰ افغانی در حضور محترم الحاج ملا رحمت الله آمانی رئیس آب و انرژی غور، محترم مقیم آقا نماینده ولایت و شمار زیادی از مسئولین و بزرگان محل افتتاح گردید.

رئیس آب و انرژی غور علاوه بر ارزش حیاتی آب، اهمیت آن برای تمام مخلوقات و تاثیرات مفید آن بالای اقلیم، افزود از اینکه کاهش آب و خشک سالی‌ها در این ولایت روز افزون شده، پس ما باید در حفاظت و استفاده درست منابع آبی دقت بیشتر نمائیم، وی همچنان یادآور شد که امارت اسلامی افغانستان در بخش مدیریت بهتر آب برنامه‌های مزید را روی کار گرفته که از آن جمله شاهد آغاز این پروژه هستیم.

این پروژه با داشتن ظرفیت ذخیره ۲۲۵۱ متر مکعب آب برای ۴۵۰ فامیل بطور مستقیم و غیر مستقیم آب مهیا میکند و همچنان این پروژه به هدف جمع‌آوری آب‌های فصلی و تقویت آب‌های زیر زمینی اعمار میگردد و برای شمار زیادی از باشندگان محل زمینه کار را نیز مساعد گردیده است.

شایان ذکر است که کارهای اعمار این پروژه از سوی بودجه انکشافی وزارت آب و انرژی تحت نظارت ریاست آب و انرژی غور به پیش برده میشود

فاریاب ولایت کې د سرحوض ذخیروي بند د ساتنې او مراقبتي پروژې چارې د نږدې ۳۰۰ زره افغانیو په لګښت بشپړې شوې

فاریاب ولایت کې د سرحوض ذخیروي بند د ساتنې او مراقبتي او ځینو نورو برخو د پروژې چارې د ۲۰۰ سوه او ۸۷ زره افغانیو په لګښت بشپړې او ګټې اخیستنې ته وسپارل شوې.

د دغې پروژې د چارو په بشپړېدو سره د نوموړي بند له پراخو ویجاړیو څخه مخنیوي کېږي.

د نوموړې پروژې چارې د اوبو او انرژي وزارت په مالي لګښت د فاریاب د اوبو او انرژي ریاست تر څارنې لاندې پرمخ وړل کېږي.

دومين جلسه کميته رهبري پروژه بين المللی تاپ در وزارت آب و انرژي برگزار شد

این جلسه روز (شنبه، ۲۲ سنبله ۱۴۰۴ هـ.ش) تحت رهبری محترم الحاج ملا عبداللطیف منصور، وزیر آب و انرژي، با حضور الحاج ملا عبدالهادي يعقوب معين انرژي این وزارت، معينان و نمايندگان

وزارت‌های مالی، صنعت و تجارت، امور خارجه، اقتصاد، د افغانستان برشنا شرکت و شماری از رؤسای تخنیکي وزارت آب و انرژي در تالار جلسات مقام وزارت برگزار گردید.

در این جلسه، نخست خلاصه‌ای از گزارش جلسات قبلی کمیته تخنیکي پروژه تاپ ارائه شد و سپس موضوعات مهم چون نهایی‌سازی پروتوکول نقشه‌راه پروژه، هماهنگی بیشتر میان نهادهای ذیربط و بررسی سایر موضوعات تخنیکي و اجرایی مرتبط با پروژه مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت. وزیر آب و انرژي در سخنان خویش با اشاره به اهمیت حیاتی و استراتژیک پروژه تاپ برای افغانستان، این پروژه را یکی از برنامه‌های کلان منطقه‌ای در عرصه انرژي عنوان نموده و تأکید کرد

که تطبیق موفقانه آن می‌تواند زمینه‌های تقویت روابط اقتصادی و انرژي میان کشورهای منطقه، افزایش عواید ملی و ایجاد فرصت‌های گسترده کاری را در کشور فراهم سازد.

وی ضمن ارزیابی دقیق موضوعات مطروحه، بر تسریع روند امور و هماهنگی همه‌جانبه میان ادارات ذیربط تأکید ورزید و سفارشات لازم را به منظور فراهم‌سازی شرایط عملی تطبیق پروژه ارائه نمود.

در پایان جلسه، پس از انجام بررسی‌های همه‌جانبه و استماع نظریات اعضای کمیته، تصمیم لازم به منظور تسریع روند کاری، تقویت هماهنگی‌های تخنیکي و فراهم‌سازی زمینه‌های عملی تطبیق پروژه تاپ اتخاذ گردید

د عزیزی گروپ شرکت له مؤلینو سره د نوموړي شرکت له لوري د انرژي په پروژو کې د پانگونې چارو د پرمختگ د خپلو په موخه د همغږي ناسته ترسره شوه

دغه ناسته شنبه (د ۱۴۰۴ هـ ل کال د وږي ۲۲) د اوبو او انرژي وزیر محترم الحاج ملا عبداللطیف منصور، د دغه وزارت د یو شمېر رئیسانو او د عزیزی گروپ شرکت د تخنیکي مؤلینو په شتون کې د وزارت مقام د غونډو په تالار کې ترسره شوه.

د ناستې په بهیر کې، د وزارت او عزیزی گروپ شرکت تخنیکي مؤلینو د انرژي پروژو د پېژندنې او د پروژو ټاکلو وروستي کولو په برخه کې د پرمختگ او د راتلونکو پړاوونو د پرمخ وړلو د څرنگوالي په هکله بشپړ راپور د اوبو او انرژي وزارت درهبري مقام حضور ته وړاندې کړل.

د اوبو او انرژي وزیر د تخنیکي ټیمونو د راپور تر اورېدلو وروسته، د چارو پر چټکتیا باندې د ټینګار

ترڅنګ، ډاډ ورکړ چې د اوبو او انرژي وزارت به په دې برخه کې هر اړخیزې همکارۍ چمتو کړي.

د یادونې وړ ده، چې د عزیزی گروپ شرکت د هغه هوکړه لیک پر بنسټ چې تر دې مخکې له دغه وزارت سره لاسلیک کړی، ټاکل شوي ده چې په هېواد کې د انرژي په پراختیایي پروژو باندې د ۱۰ زره مېګاواټه برېښنا د تولید په وړتیا پانگونه وکړي. د دواړو لورو تخنیکي ټیمونه د دغې پانگونې لومړنۍ چارې په ګډه سره پیل کړې، چې تر اوسه پورې په دې برخه کې ښه پرمختګ کړی دی.

تخار ولایت کې د اوبو د اتو پروژو د سمون او بیارغونې چارې د ۳۵۰ زره امریکایي ډالرو په لګښت پیل شوي

د تخار ولایت په چال، بهارک او فرخار ولسوالیو او مرکز، تالقان کې د خانقا او سنگ لشم، ګاو مال او شاه روان، جرارق او عبدالحمید کانالونو، سربند، استنادي دېوالونو، کنټرولي دروازو، واشکلورډ او دهنو سمون او بیارغونه او د کانالونو د پاکاري چارې د ۳۵۰ زره امریکایي ډالرو په لګښت د تخار د اوبو او انرژي رئیس محترم سراج الدین وهاج او یو شمېر نورو سیمه ایزو مسئولینو په شتون کې پیل شوې.

په دغه پروژو کې زرګونو کسانو ته د کار زمینه چمتو شوې او د چارو په بشپړېدو سره به یې ۲۰ زره او ۵۴۶ هکتاره کرنیزې ځمکې خړوبې او ۱۶۲ زره کسان به ورڅخه په مستقیم او غیر مستقیم ډول ګټه پورته کړي.

د نوموړو پروژو چارې چې د ملګرو ملتونو د خوړو او کرنې سازمان په مالي لګښت او د تخار د اوبو او انرژي ریاست او نوموړي سازمان تر څارنې لاندې پرمخ وړل کېږي، د اتو میاشتو په موده کې بشپړې او ګټې اخیستنې ته به وسپارل شي.

امتحان نصاب درسی کارمندان ریاست آب و انرژي ولایت ننگرهار برگزار شد

بر اساس حکم ریاست دعوت و ارشاد وزارت آب و انرژي، امتحان تحریری نصاب درسی سال ۱۴۰۴ هجری شمسی کارمندان ریاست آب و انرژي ولایت ننگرهار برگزار شد.

الحاج فضل احد هاشمی رئیس آب و انرژي ولایت ننگرهار در مورد یادگیری نصاب درسی و عمل کردن به آن، هدايات و سفارشات لازم را داد.

د تړونونو په رژیم کې د انعطاف راوستل

لیکونکی: استاد برکت الله "آریوبی"

د پوله تېرېدونکو اوبو تړونونو انعطاف په برخه کې د هېوادونو تعاملات

د کلاسیکو بین المللي حقوقو له مخې، ملتونه په هغه څه چې دوی خپله رامنځته کړي او پرې یې توافق کړی، په جدي او قوي توګه الزام لري. د هیوادونو رضایت پر بنسټ ولاړو بین المللي حقوقو له مخې حقوقي نورمونه او قواعد په رسمي توګه د هیوادونو ترمنځ رسمي وعدو او همداراز د دوی ترمنځ په متقابل ټوګه د کړو وړو او رویو مجموعه ده (M. Janis, ۱۹۸۸). د هیوادونو ترمنځ د دا ډول اظهار شوې ارادو عمده سرچینې معاهدات او کنوانسیونونه دي. همداراز کچیري معاهده په خصوصي توګه لکه د قرارداد په شان رامنځته کېږي اړخونو ته الزامي حقوق او وجایب رامنځته کوي.

همدا سبب دی چې په ډیریو سیندیزو حوزو کې د شریکو هیوادونو له لوري د نوموړې سیندیزې حوزې په اړه لږ تر لږه یوه دوه اړخیزه یا څو اړخیزه معاهده شتون لري (۱۹۷۸، UNFAO). دا ډول تړونونه او قراردادونه د سیندیزو حوزو شرایطو ته په پام توپیر لري. دا ډول تړونونه د معلوماتو، آمارو او ارقامو راټولولو پروسې څخه پیل او کلونه کلونه حتی لسیزې وختونه نیسي چې په اړه یې مذاکرات مهم پړاو ته ورسېږي او یو توافق ترلاسه شي. دا ډول معاهدات معمولاً د مغلقو راکړو ورکړو سره مل وي پرته له دې چې لږوماً د معاهدې په متن او محتوا کې درج وي.

په دې برخه کې مونږ هڅه کوو لږ تر لږه جغرافیایي، هایډرولوژیکي، سیاسي، اقتصادي او اجتماعي بیلابیلو شرایطو ته په کتو د نړۍ له بیلابیلو برخو څخه درې سیندیزې حوزې تر بحث لاندې ونیسو چې عبارت دي له: نیل سیندیزې حوزې، ګنگا سیندیزې حوزې او کلورادو سیندیزې حوزې.

الف) د نیل سیندیزه حوزې

نیل سیندیزه حوزه په نړۍ کې تر ټولو لویه سیندیزه حوزه ده، مساحت یې ۴۲۰۰ مایله دی او له تانزانیا څخه پیل او تر مدیترانې سمندرګې پورې رسیږي. (J. waterbury, ۱۹۷۹) د نهو هیوادونو ترمنځ شریکه حوزه ده چې مهم هغه یې د نظامي ځواک لرونکی مصر دی. د نیل سیندیزه حوزه دوه عمده شاخې لري. سپین نیل چې د مرکزي افریقا پلټیو ساحې له ډنډ او ویکتوریا جهیل یې عمده ابتدايي سرچینې دي، پیلیږي. له یوګانډا څخه په تېرېدو سوډان ته داخلېږي. کله چې سپین نیل سیند برخه خرطوم (د سوډان پلازمینه) ته رسیږي، نیلي نیل هم چې له ایتوپیا څخه سرچینه اخلي

په دې سیمه کې ورسره یوځای کېږي. په ټوله کې د نیل سیند کابو ۸۰ سلنه هغه موسمي اورښتونه تشکیلوي چې د ایتوپیا له لوړو څخه رابېږي (J. starr & D. stoll, ۱۹۸۸) پرته له اتبارا سیند څخه چې موسمي جریان لري البته هغه هم له ایتوپیا څخه سرچینه اخلي، په پاتې ۳۰۰۰ کیلومتره کې نیل سیندیزه حوزه هیڅ اوبه نه ترلاسه کوي.

تر دې وروستیو پورې مصر له پورتنیو هیوادونو سره ډیره کمه سیالي د دې اوبو پر سر کوله ځکه چې پورتنیو هیوادونو په جدي توګه زراعتي او صنعتي پراختیا نه وه کړې او د نیل سیند طبیعي جریان د مصر و لوري ته بهېده. مصر معمولاً د اوبو دا جریان خپل حق باله. (Starr, ۱۹۸۵) د مثال په توګه ډیری مصري بزګر اوس هم کروندې د غرق آبي یا ډنډ په طریقه اوبه کوي. پر دې سربیره په سوډان کې د اسوان لوړو بند ۱۹۶۰ پیلیډو وروسته مصري حکومت د ځمکو د احیاء یوه ستره پروژه تر لاس لاندې ونیوله چې طبعاً نیل سیند اوبو ته یې تقاضا په ډیرېدو کېږي (B. GODANA, ۱۹۸۵).

اوس، که څه هم مصر د نیل سیند اوبو محدودیت په اړه آگاه دی، د دې هیواد نفوس په چټکۍ مخ پر ودې دی او دا هیواد اړ دی چې د مصري وګړو او د زراعتي محصولاتو لپاره د ډاډ وړ اوبه تأمین کړي. په ۱۹۸۵ کې د مصر بهرنیو چارو وزیر وویل چې زموږ په سیمه کې به راتلونکې جګړه د نیل پر سر وي نه د سیاست پر سر. (۱۹۸۹) د ۱۹۸۰ لسیزې ۹ کلنه وچکالي د دې سبب شوه چې د نیل سیندیزې حوزې اوبه د رېکارډ په کچه کمې شي. مصري حکومت اړ دی چې د ذخیرې اقدامات لا ګړندې او جدي کړي او د اسوان بند ته نږدې د کبنت وړ ځمکې کمې کړي تر څو زراعتي موخو لپاره اوبه پاتې شي. سره له دې چې په مؤقتي توګه ممکن د اورښتونو له کبله په بند کې اوبه زیاتې شي لکه په ۱۹۸۸ کې د اورښت له کبله او یا داسې نور. په پورتنی نیل کې اوبو ته د اړتیا ډېرېدل د دې سبب کېږي چې د مصر اغیزمنتیا زیاته شي. په سوډان او ایتوپیا کې د بندونو پروژو او پر مصر یې اغېزې د یادونې وړ دي. د ویکتوریا جهیل اړوند هیوادونه هم د پراختیا لپاره د اوبو مدیریت ته اړتیا لري. کینیا، تانزانیا د زراعتي پروژو پرمختګ لپاره ویکتوریا جهیل اوبو ته سترګې ښځې کړې دي. پر دې سربیره برونډي، روانډا، تانزانیا، یوګانډا په خپلو کې یو نهاد رامنځته کړی چې د ویکتوریا جهیل څخه د مؤثرې استفادې لپاره سره ګډ کار وکړي

(Lwehabura, ۲۰۱۱) د ۱۹۵۹ کال تړون سره له دې چې ساختار او نهادونه پیشبیني کړي دي لیکن د اقلیمي تغیراتو په برخه کې په ځانګړې توګه د اوبو کمښت په حالت کې یې کوم مشخص اقدامات نه دي پیشبیني کړي. همداراز دا تړون یوازې د مصر او سوډان ترمنځ دی چې هیڅ بل دخپل هېواد یې غږېتوب نه لري. په ورته وخت کې د ایتوپیا او سوډان له لوري په ۱۹۹۱ کې د نیل سیند حوزې اوبو ګډ مدیریت په برخه کې یوه معاهده لاسلیک کړه چې ورسره جوخت ایتوپیا د لویو بندونو جوړولو پلان اعلان کړ چې دې چارې مصر وارخطا کړ او حتی د نظامي اقداماتو تهدید یې وکړ (Haftendorn, ۲۰۰۰).

له دې وروسته په ۱۹۹۰ لسیزه کې د نیل حوزې وزیرانو شورا (Nile - com) افتتاح شوه. دا په دې حوزه کې د نیل سیند حوزې اقدام لومړنی ابتکار وو چې په ۱۹۹۵ کې تهبه شو. دې ابتکار د مطالعاتي پروژو لپاره په دې حوزه کې ۱۰۰ میلیون ډالر بودجه توصیه کړه. په دې سیندیزه حوزه کې بل مهم ابتکار داوو چې د اړوند سیندیزو حوزو هیوادونو له لوري د کلونو کلونو مذاکراتو او تعاملاتو وروسته د نیل سیندیزې حوزې نوښت Nile Basin initiative (NBI) رامنځته شو.

NBI د دریو نړۍ والو نهادو په مرسته نړۍ وال بانک (WB)، د ملګرو ملتونو پراختیایي پروګرام (UNDP) او د کانادا هیواد پراختیایي پروګرام (CIDA) له لوري د ۱۹۹۹ سپتمبر کې ایجاد او د نیل سیند همکاريو بین المللي کنسرسیوم (ICCON) په لومړنۍ ناسته ۲۰۰۱ د سویس په ژنیو ښار کې په رسمي توګه اعلان شو.

په نیل سیندیزه حوزه کې اړوند توافقات او تنظیمات د کارېدنې محدودیت لري. هیڅ ډول تنظیماتو یې له ۳ زیات هیوادونه نه دي سره راټول کړي او عمدتاً د لاندېنیو ۲ هیوادونو منافعو تأمین په موخه رامنځته شوي دي. په لویه کې اقلیمي تغیراتو سره د سازګارۍ کوم خاص ماډل نه لري او همداراز د وچکالۍ پرمهال سره له دې چې د یو مشخص پلان رامنځته کېدل یې پیشبیني کړي لیکن تر دا مهاله دا ډول پلان د دولتونو له لوري نه دی تصویب شوی. مهمه لا دا چې دا ډول تنظیمات په خپله د همکاريو پراختیا پر مخ خنډ دي ځکه چې د دوه اړخیز ماهیت په درلودلو سره د حوزې په کچه د ګډ تفاهم امکانات یې کم کړي او په پایله کې د سیند په کچه د تعامل او اعتماد رامنځته کېدل یې ضعیف کړي دي. مصر او سوډان غواړي موجوده وضعیت او پخواني تړونونه حفظ کړي په داسې حال

کې چې دا د پورتنیو هیوادونو په ځانګړې توګه ایتوپیا په زیان دی او ایتوپیا په هغه تړون کې د بیاځلي مذاکراتو او تغییراتو غوښتونکی دی.

د ګنګا سیندیزه حوزه:

په دې سیندیزه حوزه کابو ۳۵۰ ملیون وګړي وابسته دي. سرچینه یې له نیپال غرونو، چین او هندوستان څخه ده چې له هندوستانه بیا وروسته په نورو شاخو تقسیمېږي (Recent development, 1978). د دې حوزه د اساسي شاخه د پیډما سیند ده چې له سویله تر بنگله دیش پورې غځېدلې ده. د نیل سیندیزې حوزه په شان دا حوزه هم په پراخه کچه موسمي ده. له جون تر اکتوبر میاشتې موسمي اورښتونه په دې حوزه کې د جریان رامنځته کېدو او د مهالني سیلابونو سبب کېږي. په ۱۹۸۷م کال کې د دې سیلابونو په نتیجه کې ۶۰۰ خلک ووژل شول او ۱۰۵ ملیون نور هغه بیخایه او متاثر شول. همداراز په ۱۹۸۸م کال کې سیلابونو پراخې ویجاړۍ رامنځته کړې. په کوم وخت کې چې بنگله دیش په فوق العاده توګه اوبو ته اړتیا لري په دې سیند کې اوبه په ډراماتیکه توګه کمیږي. هند هم په ورته توګه له سیلابونو او وچکالۍ اغیزمن دی لیکن دا چې بهر پروت هیواد دی اغېزمنتیا یې کمه ده. د مثال په توګه هند په ۱۹۷۰ لسیزه کې په فراکا سیمه کې د اوبو یو بند جوړ کړ چې د هند او بنگال له کرښې ۱۱ مایله لرې وو او وتوانید چې یو کانال له دې سیند څخه بجیراتي سیند ته وصل کړي (Note, 2011). بنگله دیش له دې پروژې سره مخالفت وښود او دا یې د خپلو زراعتي محصولاتو لپاره د خطر زنگ وباله. نوموړي هیواد ادعاء وکړه چې دا پروژه د بنگال خلیج مالګینتوب د ځمکې لاندې اوبو ته وړي او په دې توګه د هغه هیواد کښتۍ چلونه، کب ښونه، ځنګلات، صنعت، صحت سکتور او ایکالوژي اغیزمنوي. دا چې ډیری برخه په تاریخي لحاظ د هند په خاوره کې پرته ده نو ځکه هند په تاریخي لحاظ له دې سیند سره داسې چلند کوي چې یو هندی سیند دی نه بین المللي سیند او ټینګار یې کاوه چې هند حق لري په دې سیند کې یو اړخیز اقدامات ترسره کړي. دا چې د دې دواړو هیوادونو اړیکې په تاریخي لحاظ سره اوبدلې دي نو د ستونزو او مشکلاتو سره سره په دې وتوانیدل چې د ګډو اوبو په اړه یو مشترک کمیسون (IBJRC) په ۱۹۷۳م کې جوړ کړي. (Note, 2011) لیکن په ۱۹۷۶م کې د فراکا بند تړلو مذاکرات یې ناکام شول او بنگله دیش د ملګرو ملتونو په ټول غونډه کې خپل شکایت په دې اړه ثبت کړ. د ملګرو ملتونو عمومي اسامبلې په اجماعي فیصله بیانیه

صادره کړه چې له مخې هند اړ شو د مذاکراتو میز ته بیا وګرځي او په ۱۹۷۷م کې یوه موقتې هوکړه ترلاسه شوه. د نوموړې هوکړې له مخې په موقتې توګه د اوبو تخصیص او اړوند تنظیمات یې رامنځته شول چې د جنوري تر مې میاشتې پورې وچ موسم راغواړي. د سند ضمیمې پر اساس به بنگال مشخصې مقدار اوبه (د لسو ورځو جریانونو په بڼه) د جریان شتون پر مهال ترلاسه کولې چې البته د اوبو په کمېدو او زیاتیدو بل تخصیص په تناسبې توګه رامنځته شوی وو. کچیري اوبه کمې وي بنگله دیش به د لسو ورځو سیمې ۸۰ سلنه اوبه لږ تر لږه ترلاسه کولې. په کل کې نوموړې معاهدې له مخې لاندې خوا ته د لږ تر لږه جریان پربښودو په اړه اقدامات شوي وو (Kaye, 1989). د اوبو تخصیص سربیره د ۱۹۷۷م کال تړون له مخې د نهادیز تنظیماتو یادونه هم پکې شوې وه. د مثال په توګه په ورځنۍ توګه د اوبو حساب په اړه ګډه تخنیکي کمېته رامنځته شوې وه چې د دواړو لوریو تخنیکي متخصصین پکې شامل وو او دې کمیټې خپل راپور په کلني کچ هیوادونو ته وړاندې کاوه او په معاهده کې د تخصیص شته میکانیزمونو او تنظیماتو تطبیق دنده یې پرغاړه لرله. د دې معاهدې له مخې د اختلافاتو حل او فصل په برخه کې په تسلسل شکل میکانیزم تعریف شوی وو. سره له دې د معاهدې له مخې د وضعیت تغییریدو سره د تطابق په اړه څه پکې نه وو پیشبیني شوي او نه هم د هایدرولوژیکي ډیټا شریکولو په اړه څه پکې راغلي وو. همداراز بله مهمه نیمګړتیا یې دا وه چې د سیلابونو کنټرول په اړه یې موارد نه وو ذکر کړي، سربیره پر دې د سیندیز اکوسیستم او اوبو کیفیت ساتنې مشخص موارد هم پکې نه وو شامل.

د ګنګا سیند اړوند ۱۹۷۷م کال تړون د ۵ کلونو مودې لپاره منعقد شوی وو او د طرفینو رضایت په صورت کې د هرو وروستیو ۵ کلونو لپاره تمدیدای شوی. سره له دې چې د نوموړې سیندیزې حوزه کمیسیون (IBJRC) ته دنده سپارل شوې چې د وچکالۍ وضعیت ارزونه وکړي او په دې اړه اوږدمهاله ستونزو ته د حل لار پیدا کړي لیکن په عملي او حقیقي توګه کمیسیون نه دی توانیدلی ستونزې په دایمي او مؤثره توګه حل کړي. د ۱۹۷۷م کال ګنګا سیند تړون وروسته د هند او بنگله دیش ترمنځ اړیکې ډیرې نه دي غوړېدلې. تړون په ۱۹۸۲م کې د وخت له اړخه ختم شو. په هغه وخت کې اړخونو د تفاهم یادښت (MOU) صادر کړ او له مخې یې د ۱۹۷۷م ډیری ضمایم او اسناد بیاځلي وغځول. مهمه دا چې د ۱۹۸۲م کال یادښت له مخې بنگله دیش هغه تضمین له لاسه ورکړ چې له مخې یې باید په وچکالۍ

موسم کې د جدول مطابق لږ تر لږه ۸۰ سلنه جریان ترلاسه کړي (Islam, 2012). د دواړو هیوادونو ترمنځ په ۱۹۸۵م کې یو بل یادښت امضاء شو چې درې کاله وروسته بیا ختم شو. البته د تړون شتون په صورت کې هم د دواړو هیوادونو ترمنځ ستونزې او ننگونې پرتې وي. د مثال په توګه په ۱۹۸۳م کې بنگله دیش ادعاء کوله چې د ګنګا سیند څخه د جدول مطابق یوازې ۷۱ سلنه حقا به ترلاسه کړي په داسې حال کې چې هند بیا دا ارقام نه منل. د ۱۹۸۵م کال وچکالۍ پرمهال د بنگله دیش خارجه وزیر په اعلامیه کې په ډاګه کړه چې هند یې په یواځیزه اقداماتو د حقابې خنډ ګرځیدلی او په دې توګه د بین المللي اصولو او حقوقو نقض عمل یې ترسره کړی (Service, 1985). وروسته بیا بنگله دیش او هند په دې موافقه وکړه چې د وچکالۍ پرمهال به جریان زیاتوي لیکن دا چې څه ډول دا چاره ترسره کړي په دې اړه موافقې ته نه دي رسیدلي. هند په دې اړه د یوه اوږده ۷۵ مایله طول لرونکي کانال د کیندلو وړاندیز وکړ چې برام پوترا سیند له ګنګا سره وصل کړي. (Islam, 2012) هم به یې خروجي دروازې او هم به یې سربند د هند په خاوره کې موقعیت ولري. بنگله دیش له نوموړي پلان سره ځکه مخالفت وکړ چې ګواکې هند به د باجیراتي ځمکو خړوبولو لپاره د براهماپوترا سیند اوبه استفاده کړي او همداراز یې ویل چې ممکن دا کانال د بنگله دیش نورې سیمې له شمالي هغو سره د یوځای والي خنډ وګرځي او په دې توګه به د بنگال ډیری حاصلخیزه سیمې د کښت نه وړ وګرځي او په کال کې به شاوخوا ۲۲۵ ملیون ډالره زیان و زراعتي محصولاتو ته واوړي او ۲۰۵ ملیون وګړي به یې بې ځایه شي. لیکن هند برعکس ادعاء کوله چې دا چاره به بنگله دیش ته لا ډېره د خړوب وړ ځمکه په واک کې ورکړي او دا راز بنگله دیش په ټوله کې د براهماپوترا او ګنګا څخه ډیرې اوبه اخیستل غوښتل او دا چاره یې د بنگال خلیج څخه رامنځته کېدونکې مالګینتوب سره په مبارزه کې اړینه بلله. بنگله دیش غوښتل د وچکالۍ پرمهال د ګنګا سیند اوبو زیاتوالي په برخه کې اوږدمهاله حل لار پیدا کړي او د سیند په بهر سیمو هند او نیپال کې یې د لا ډیرو بندونو جوړولو غوښتنه وکړه چې له یوې خوا به سیلاب کنټرول کړي او له بل لوري به د اورښتونو په موسم کې اضافي اوبه ذخیره کړي چې بیا به د وچکالۍ پرمهال لاندې سیمو ته جریان مومي. هند یې په ځواب کې ویل چې د هند په خاوره کې په بهر پرتو سیمو کې د بندونو جوړولو یوازې محدود ځایونه (Dam points) دي او د نیپال ساحه یې د حوزوي صلاحیت (Jurisdiction) برخه نه ده.

د انرژي سرچينو روغتيايي او چاپېريالي اغېزې ، يو نړيوال او ملي ضرورت

ليکونکي: انجنير مسعود امانزي

سريزه

انرژي په تېرو څو پېړيو کې د انسانانو د پرمختګ لپاره حياتي رول لوبولی دی. لکه څنگه چې د ملګرو ملتونو سازمان واي " انرژي د نن ورځې نږدې ټولو لويو ننگونو او فرصتونو په مرکز کې ده؛ خو سره له دې چې انرژي موږ ته ډېرې ګټې راوړي، ځينې زيانونه هم لري. د انرژۍ توليد کول کولای شي پر انساني روغتيا او چاپېريال درې مهمو لارو منفي اغېزې ولري.

په نړۍ کې د انرژي ډېره برخه لا هم له فوسيلي سون توکو (ډبرو سکاره، نفت، او طبيعي گاز) ترلاسه کېږي، چې سره له دې چې د صنعتي پرمختګ بنسټ دي، خو د انسانانو د روغتيا او چاپېريال لپاره تر ټولو زيانمنې سرچينې هم دي. علمي شواهد ښيي چې دا سرچينې د وخت نه

د انرژي سرچينو پرتله: خوندیتوب او گاز اخراج

مخکې د مړينو، هوا ککړتيا، او اقليمي بدلون اصلي لاملونه دي. برعکس، اتومي او د نوې کېدونکې انرژي سرچينې لکه لمر، باد او اوبيزې برېښنا، ډېرې پاکې، خوندي او دوامدارې بديلي دي. اوس چې نړۍ د پايښت پر لور روانه ده، افغانستان بايد د پاکې انرژي ګټو ته جدي پاملرنه وکړي؛ نه يوازې د اقليم لپاره، بلکې د خلکو د روغتيا، اقتصاد، او پرمختګ لپاره هم.

د فوسيلي سون توکو روغتيايي او

چاپېريالي زيانونه

فوسيلي سون توکي د ګڼو عامه روغتيايي او چاپېريالي بحرانونو اصلي سرچينه ده.

- د هوا ککړتيا او د مړينو کچه: فوسيلي سون توکي د هوا د ککړتيا له امله د ناروغيو او بې وخته

مړينو لوی لامل دي. د بېلګې په توګه، د هرې يو تيرا واټ ساعته برېښنا له توليد سره، ډېرې سکاره شاوخوا ۲۵ کسان، نفت ۱۸ کسان، او طبيعي گاز ۳ کسان وژني. دا شمېره په هغو هېوادونو کې ده چې سخت چاپېريالي مقررات لري. له همدې امله، د نورو هېوادونو لپاره دا اغېزې ښايي ډېرې لوړ وي.

- د شنو خونو ګازونو اخراج (Greenhouse Gas Emissions):

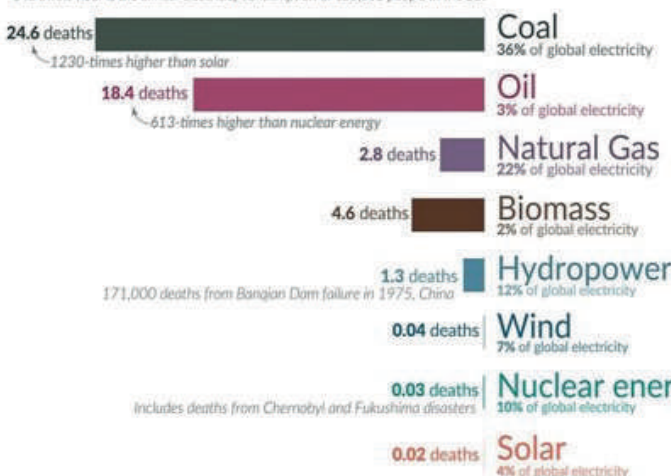
فوسيلي سون توکي په ۲۰۲۰م کال کې د نړۍ ۹۱٪ کاربن ډای اکسايډ ګازونه توليد کړي، چې د اقليم بدلون اصلي لامل دی. دا د نړيوالې تودوخې، د يخچال ويلې کېدل، شديدې موسمي پېښې او د ژويو تنوع له لاسه ورکول ګړندی کوي.

شميره	د انرژي سرچينه	مړينې / TWh	اصلي خطرونه	د ګازونو اخراج TWh/ (۲۰۲۰-۲۰۲۵ پېښيښی)	چټک کمېدونکي
۱	د ډبرو سکاره	۲۵	د هوا ککړتيا، کان کيندنه، او صنعتي پېښې	تر ټولو لوړ	چټک کمېدونکي
۲	نفت	۱۸	د هوا ککړتيا، د ترانسپورت له لارې توپيرونکي مواد، اوروڼه	ډېر لوړ	په کمېدو
۳	طبيعي گاز	۳	د ميتان ليکونه، چاودنې	لوړ	په کمېدو
۴	اتومي انرژي	۰.۰۰۴	نادرې پېښې (چرنوبل، فوکوشيما)	ډېر ټيټ	د SMR له لارې وده
۵	باد	۰.۰۰۲	د نصب پېښې	تر ټولو ټيټ	چټکه وده
۶	لمريزه انرژي	۰.۰۰۲	نصب، الکترونيکي کثافات	تر ټولو ټيټ	چټکه وده
۷	اوبيزه برېښنا	۰.۰۱*	نادر افټونه	ټيټ	ثابت، محدود ظرفيت

What are the safest and cleanest sources of energy?

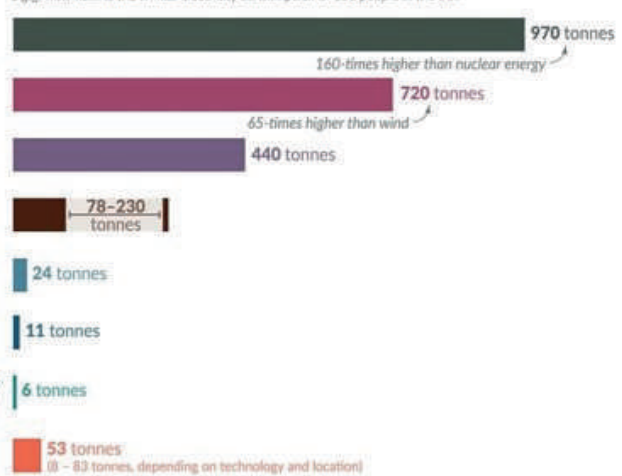
Death rate from accidents and air pollution

Measured as deaths per terawatt-hour of electricity production.
1 terawatt-hour is the annual electricity consumption of 150,000 people in the EU.

Greenhouse gas emissions

Measured in emissions of CO₂-equivalents per gigawatt-hour of electricity over the lifecycle of the power plant.
1 gigawatt-hour is the annual electricity consumption of 150 people in the EU.

ولې پاکې انرژي ته تگ د عامې روغتيا لومړيتوب دی

د فوسيلي سون توکو پرېښودل يوازې چاپېريالي اړتيا نه ده، بلکې يوه روغتيايي اړتيا هم ده.

- **تشریحي بېلگه:** که يو ښار چې ۱۵۰،۰۰۰ نفوس لري او د اروپايي اتحاديې د اوسط انرژي مصرف لري، پر سکرو ولاړه برېښنا هر کال ۲۵ کسان وژني. خو که دا ښار پر باد، لمر يا اتومي انرژي چلېږي، دا شمېره به نږدې صفر ته راټيټه شي.

- **روغتيايي گټې:** پاکه انرژي د تنفسي ناروغيو، د زړه ناروغۍ او د سرطان خطرونه کموي چې د هوا له لارې د ککړونکو موادو لکه SO_2 ، $PM_{2.5}$ ، او NOx له امله رامینځته کېږي.

- **د اقليم ژغورنه:** د نوې کېدونکو او اتومي انرژيو کارول د شنو خونو گازونو اخراج کموي، چې دا کار د نړۍ د تودوخې د زیاتوالي له امله د اوږدمهاله خطرونو - لکه وچه، د خوراکي توکو کمښت، او بې‌خايه کېدل - مخنيوی کوي.

تخنیکي او پالیسي پرمختگونه (۲۰۲۵-۲۰۳۰)

د پاکې انرژي لور ته حرکت به د لاندې عواملو له امله چټک شي.

- **نړۍ‌والې اقليمي ژمنې:** د پاریس تړون په څېر نړیوالې هوکړې له هېوادونو غواړي چې د کاربن گازونو اخراج په پراخه کچه راکم کړي، چې دا چاره پر هېوادونو فشار راولي څو خپلې انرژۍ سرچینې نوي کیدونکو منابعو ته واړوي.

- **د کاربن قیمت او سبسایډي اصلاحات:** ډیری هېوادونه د کاربن مالیې پلي کوي او د فوسیل سونگ توکو سبسایډي په تدریجي ډول له منځه وړي ترڅو اقتصادي ډگر برابر کړي.

- **تخنیکي نوښتونه:**

- **د انرژي ذخیره کول:** د بیټري ذخیره کولو کې

پرمختگونه د وقفې وړ نوې کیدونکې انرژي اعتبار لوروي.

- **د شبکې عصري کول:** هوښیار شبکې د ویشل شوي انرژي سرچینو غوره ادغام او مدیریت ته اجازه ورکوي. یعنې د توزیع شوې انرژي ښه مدیریت ته زمینه برابروي.

- **نوې اتومي تکنالوژي:** وړه ماډیولر رېکټورونه (SMRs) یو خوندي، پراخېدونکي (scalable) او عصري ډول د اتومي برېښنا وړاندې کوي، چې لږ کثافات (فاضله) تولیدوي او لږې اوبه کاروي.

د افغانستان لپاره ستراتیژیک فرصتونه

افغانستان لپاره، چې له انرژي کمښت، د هوا ککړتیا او کمزوري زیربناوو سره مخ دی، پاکې انرژي ته لېږد یو ځانگړی فرصت دی.

۱. د عامې روغتیا ښه والی

په کابل، مزار، هرات او نورو لویو ښارونو کې د فوسيلي سون توکو پر استعمال د اتکا کمول کولای شي د هوا ککړتیا په پراخه کچه راکمه کړي، چې له امله به د اسما، د سږو ناروغيو او له وخته مخکې مړینې کچه راټيټه کړي.

۲. چاپېريالي دوامداري

په نوي کیدونکې انرژي کې پانگونه افغانستان د نړیوالو اقليمي اهدافو سره همغږي کوي، د طبیعي منابعو ساتنه یقیني کوي، او د چاپېریال د مقاومت وړتیا پیاوړې کوي - په ځانگړې ډول په داسې هېواد کې چې له وچکالۍ او د ویلې کېدلو له خطرونو سره مخ دی.

۳. د انرژي امنیت او انعطاف

د لمر، باد، اوبو برېښنا (هایډروپاور) او اتومي انرژي ته مخ اړول کولی شي له قیمتي وارداتي سون توکو څخه د اتکا کچه راټيټه کړي او د هېواد د انرژي ملي خپلواکي پیاوړې کړي.

۴. اقتصادي او ټولنیزې گټې

د پاکې انرژي په برخه کې پانگونه کولای شي زرگونه مسلکي کاري فرصتونه رامنځته کړي، کلیوالو سیمو ته برېښنا ورسوي، او د اوږدمهاله روغتیا پاملرنې او چاپېریال ساتنې لگښتونو کچه راکمه کړي.

پالیسي وړاندیزونه

د اوبو او انرژي وزارت باید دا گامونه واخلي:

- د پاکې انرژي ملي ستراتیژي جوړه کړي چې حقوقي، تخنیکي، او مالي چوکاټونه ولري.

- د لمریزې او بادي انرژي پروژو ته لومړیتوب ورکړي، په ځانگړې توگه په لوړ ظرفیت لرونکو سیمو لکه هلمند، کندهار، هرات، فراه، نیمروز، غور او ارزگان کې.

- د اوبو د برېښنا زیربنا بیا رغونه او عصري کول، تر څو تولید موثریت او خونديتوب ته وده ورکړي.

- د سیمه ییزې اتومي انرژي ملگرتیاوې پلټنه وکړي، په ځانگړې توگه د هغو هیوادونو سره چې د کوچنیو ماډلر ریکټورونو تجربه لري (د مثال په توگه، چین، روسیه).

- نړیوالې همکارۍ پیاوړې کړي، او د شنو انرژيو په پانگونه کې د ملگرو ملتونو (UN)، نړیوال بانک (WB)، د آسیا پراختیایي بانک (ADB) او د شین اقلیم صندوق (Green Climate Fund) له مرستو څخه گټه واخلي.

پایله

د انرژي انتخابونه نور یوازې د اقتصاد یا انجینري موضوع نه ده - بلکه دا د عامې روغتیا او چاپېریال اړوند پریکړې دي چې پراخې او اوږدمهاله پایلې لري. افغانستان دا مهال په یوه حساس پړاو کې قرار لري. که چیرې ملي انرژي تگلاره د پاکې انرژۍ له اصولو سره همغږې شي، نو هېواد به وکولی شي د خپلو خلکو روغتیا خوندي کړي، دوامداره پرمختگ یقیني کړي، او د نړیوالو اقليمي اهدافو په ترلاسه کولو کې یوه مهمه ونډه ولري.

سرچینه

1. د ملگرو ملتونو پراختیایي پروگرام (UNDP) (2021). انرژي او دوامدار پرمختگ. نیویارک: ملگري ملتونه.
2. Our World in Data (2020). Energy Sources and Mortality Rates per TWh. (د آکسفورډ پوهنتون د معلوماتو وېب‌پاڼه).
3. د نړیوال انرژي آژانس (IEA) (2022). د نړۍ انرژي کتنه - 2022. پاریس: IEA خپرونې.
4. Jacobson, M. Z. et al. 100% Clean and Renewable Wind, Water, and Sunlight (WWS) All-Sector Energy Roadmaps for 2018. 1120-1139 Countries of the World. Joule, 2(7), 1086-1120.
5. د نړیوال بانک (World Bank) (2021). په افغانستان کې د انرژي سکتور تحلیل. واشنگتن: نړیوال بانک خپرونې.

د ودانيزو پروژو په حجم کې د تغييراتو د راوستلو مدیریت

نویسنده: انجنیر همت الله امین زی

د پروژې ټول حجم کې د تغییراتو د راتلو اغیزې په پروژه باندې څه دي؟

کله چې پروژې منځ ته راځي او د پروژې کار پرمختګ کوي، یو له هغو کارونو څخه چې د پروژې په لومړیو وختونو کې باید اجرا شي هغه د پروژې د د پروژې ټول حجم (کاري محدودې) پیژندل، واضح کول او لیکل دي.

ځکه د پروژې د مصارفو برابرد او د پروژې د مودې (وخت) ټاکل مستقيماً د پروژې ټول حجم پورې تړلي دي، تر څو چې د پروژې ټول حجم نه دی لیکل شوی، نه د پیسو دقیق برابرد کولی شو او نه هم د وخت تخمین.

نو کله چې د پروژې ټول حجم تعریف شو او د هغې په اساس مو د مصارفو او وخت تخمین وکړ، اوس که په د پروژې ټول حجم کې تغییرات راځي نو حتمي ده (ډېر احتمال دی) چې د پروژې په مصارفو کې به هم تغییرات راځي او د پروژې موده به هم متاثره کوي، په دې معنی که په د پروژې ټول حجم کې زیاتوالی راشي، نو اضافی مصرف او اضافي وخت ته ضرورت پیدا کیږي، همدارنګه برعکس.

له دې نه علاوه د پروژې نور اړخونه هم متاثره کوي شي، مثلاً کیدای شي قرارداد کې تعدیلات راشي، مفاهمه یا کمونیکېشن، ریسک، ځنډل اړخونه، تدارکات، کیفیت، بشري منابع او د پروژې نورې برخې اغیزمنې کړي.

کله کله د پروژې ټول حجم کې تغییرات د پروژې د مالک او قراردادي په منځ کې د جنجال او جګړې باعث هم ګرځي.

نو په دې اساس باید د پروژې مدیر او مسئولین دې موضوع ته ډېر متوجه وي.

د پروژې ټول حجم کې د تغییراتو راتللو مدیریت څنګه کیږي؟

د یو کانال مسیر د مختلفو دلایلو په اساس بدلېږي، د تعمیر په ارتفاع کې او یا د منازل په تعداد کې توپیر راځي.

د پروژې په د پروژې ټول حجم کې ولې تغییرات راځي؟

په د پروژې ټول حجم کې د تغییراتو راتللو مختلف لاملونه کیدی شي، چې ځنې یې دلته ذکر کوو، کیدی شي د بودیجې (پیسو) د کمبود په وجه د پروژې ټول حجم کې تغییرات راشي، چې عموماً د بودیجې د کمبود په صورت کې یا د پروژې ټول حجم کمیږي او یا د کار په کیفیت او مشخصاتو کې تغییر راځي.

د پروژې ټول حجم د تغییر بل غټ لامل د پروژې د مالک یا مشتري فرمایش او غوښتنه وي.

مثلاً د یو تعمیر جوړولو پروژې په سر کې د لرګي په دروازو او اشدارو توافق شوی، وروسته یې PVC باندې بدلوي، یا بازار ته نوي، بنایسته اوازانه مواد راځي، د پروژې مالک هم غواړي چې پروژه کې تغییرات راولي.

کله بیا د تخنیکي ستونزو او تخنیکي مسایلو په وجه په د پروژې ټول حجم کې تغییرات راځي.

مثلاً د سرک په یوه برخه کې دا جوته شوه چې د اسفالتو په ځای باید کانکرېټ استفاده شي.

په یوه تعمیر کې د ډیزاین په وخت کې د سولري بریښنا سیستم په نظر کې نه وي نیول شوی او وروسته پکې اضافه شي.

د اوبو رسونې په یوه شبکه کې انتخاب شوی واټر پمپ ممکن کار ونه کړي او د واټر پمپ په مشخصاتو کې تغییرات راشي.

د تعمیر یا پول په تهداب کې ممکن تغییرات راشي دا او لږ ښه نور دلایل شته چې د پروژو په د پروژې ټول حجم کې د تغییراتو راتللو باعث ګرځي.

د پروژې ټول حجم څخه موخه د پروژې د محدودې او یا په کاري محدودې سره معنی کولای شو، د پروژې ټول حجم په تعریف کې باید هغه موارد چې د پروژې هدف ته د رسېدو او تسلیمولو لپاره لازم وي، شامل شي.

ټول هغه فعالیتونه چې د پروژې د تکمیل او د غوښتنو د ترسره کولو لپاره لازمي وي، د پروژې د ټول حجم برخه ده، چې دلته یې ځینې اړوندې پوښتنې ځوابوو:

- د پروژې حجم کې تغییر یعنې څه؟
- د پروژې حجم کې د تغییراتو راتللو لاملونه څه دي؟
- د پروژې حجم کې د تغییراتو د راتلو اغیزې په پروژه باندې څه دي؟
- د پروژې حجم کې د تغییراتو راتللو مدیریت څنګه کیږي؟

د پروژې حجم کې تغییر یعنې څه؟

یوه خبره ډیره واضحه ده، چې زیاتره وخت د پروژې په حجم کې تغییرات راځي، خصوصاً په ساختماني پروژو کې، یعنې کله چې پروژه پیل شي، نو سل په سلو کې هماغه شان نه پاتې کیږي، بلکه څه ناڅه بدلون په کې راځي، یا کار زیاتېږي، یا کمیږي او یا د پروژې ټول حجم په مشخصاتو کې تغییرات راځي.

مثلاً په یوه پروژه کې په لومړیو کې پلان دا وه، چې د سرک پاسنی طبقه د اسفالت کانکرېټو څخه جوړه شي، وروسته په کې تغییر راځي د اسفالتو په ځای جغل اچول کیږي، دا هم په د پروژې ټول حجم کې تغییرات حسابېږي.

داسې هم کیدی شي چې په یوه تعلیمي خدماتي پروژه کې لومړي سر کې ۵۰ کسانو ته ترینګ ورکولو باندې موافقه شوي وي او وروسته دغه تعداد ۱۰۰ کسانو ته ورسېږي.

تر ډېره بايد هڅه وشي، چې د پروژې په د پروژې ټول حجم کې تغييرات رانسي، بيا که راځي هم چې ډېر تغيير په کې رانسي، ځکه د تغيير مدیریت کول سخت کار دی.

پروژې زموږ د ورځني ژوند يوه گډه برخه ده. موږ ممکن د واده يا د زيږون ناڅاپي جشن پلان کړو، د کور بيا رغولو، يا د سمستر اوږد ټولگي پروژه چمتو کړو. د لويو پروژو يادونه کيدی شي لکه د پل جوړول، د اوسيدونکو ځای په ځای کول، د الوتکو نوي کرښو توليد، او نور. دوی ټول د پروژې مدیریت ته اړتيا لري.

د پروژې مدیریت د پروژې د پيل څخه تر بشپړېدو پورې د مهالویش، پلان، کنټرول او ارزونې لپاره کارول شوي سیستمیک چلند، میتودونه او کړنې تشریح کوي. دا د فعالیتونو او پروسو پراخه لړۍ پوښي چې هدف یې د ټاکل شوي محدودیتونو لکه وخت، لگښت، ساحه، کیفیت او سرچینو کې ځانگړي اهداف ترلاسه کول دي.

له سره باید کوشش وشي، چې د پروژې ټول حجم پیژندلو او لیکلو په وخت کې ډېر دقت وشي، د پروژې مربوط ټول اړخونه دقیق وڅېړل شي.

د پروژې ضروریات واضح شي، د اصلي ذیدخلو اړخونو غوښتنې او نظرونه واخیستل شي، په کومه منطقه/ولایت کې چې پروژه پلې کېږي، د هغه ځای شرایط او ظروف په نظر کې ونیول شي.

د پروژې لپاره د موادو موجودیت باید اطمیناني شي، هغه تخنیکونه او میتودونه چې پروژه کې کارول کېږي، باید واضح وي، د پروژې د حفظ او مراقبت مسئله باید روښانه وي، همدارنگه د پروژې د د پروژې ټول حجم حدود یا لیمتونه باید له هماغه لومړي سر نه معلوم او مشخص کړل شي.

ولې د پروژې مدیریت مهم دی؟

دا سخته ده چې په پروژو کې د مدیریت اهمیت رد کړو کوم چې د سوداگرۍ هرې پروژې سره په اغیزمنه او مؤثره توگه پرمخ وړل کېږي.

راځئ چې د اغیزمنې پروژې مدیریت درې اصلي گټو ته لاړ شو.

وخت او پیسې خوندي کړئ: د پروژې ښه تنظیم په احتیاط سره پلان کول او د سرچینو تخصیص شامل دي. د پروژې مدیران د پروژې اړتیاوې ارزوي، اړینې سرچینې وپېژني، او په اغیزمنه توگه یې تخصیص کړي. د منابعو اړتیاو په دقیقه توگه اټکل کولو او د ټولیز تخصیص یا کم کارونې څخه مخنیوي سره، د پروژې مدیران د سرچینو کارول غوره کوي، غیر ضروري لگښتونه کموي او وخت خوندي کوي.

د همکارۍ او اړیکو ښه کول: د پروژې مدیران د ټیم غړو ته روښانه رول او مسؤلیتونه تعریفوي او ورسره اړیکه نیسي. هر فرد د دوی ځانگړې دندې، تحویلي او د حساب ورکولو ساحې پوهیږي. دا روښانه کول گډوډي او تکرار کموي، د ټیم غړو ته اجازه ورکوي چې په اسانۍ او اغیزمنه توگه یوځای کار وکړي.

د خطرونو او مسئلو کمو: پروژې په طبیعي ډول خطرونه او ناڅرگندتیاوې لري، کوم چې که غیر منظم پاتې شي، کولی شي د پام وړ ننگونو یا حتی ناکامۍ لامل شي. د پروژې ښه مدیریت د خطر په پیژندنه، ارزونه، او کمولو ستراتیژیو ټینګار کوي. د احتمالي مسلو په پیل کې د وړاندوینې او حل کولو سره، د پروژې مدیران کولی شي خپل اغیز کم کړي او ډاډ ترلاسه کړي چې پروژې په لاره کې پاتې کېږي، یا حتی د مطلوبې نیتې څخه مخکې بشپړې شي.

د پروژې مدیریت درې کلیدي مرحلې کومې دي؟

- د پروژې پلان کول،
- د پروژې مهال ویش،

- د پروژې کنټرول.

د پروژې پلان

د پروژې مدیریت او تنظیم د پلان جوړونې مرحلې سره پیل کېږي، چیرې چې د پروژې اهداف، موخې او ساحه تعریف شوې وي. د دې مرحلې په جریان کې، د پروژې مدیران د شریکانو سره نږدې کار کوي ترڅو د دوی اړتیاوې او هیلې درک کړي.

دا مهمه ده چې یادونه وکړو چې د پروژې په پلان کولو کې ډیری میتودونه کارول کېږي، او د پلان جوړونې ترتولو اغیزمنه طریقه د کار د ماتولو جوړښت دی. دا د پروژې په مهمو فرعي برخو (یا دندو) کې د ویشلو پروسې په توگه تعریف شوې، کوم چې بیا په ډیرو مفصلو برخو ویشل کېږي، او په پای کې د فعالیتونو او د دوی اړوند لگښتونو یوه ټولگه.

له دې نه علاوه، لکه څنګه چې د ټولو هڅو سره سره بیا هم ممکنه ده، د پروژې په د پروژې ټول حجم کې تغییرات راشي، نو د تغییراتو راوستلو لپاره باید یو واضح پروسیجر او کړنلاره معلومه وي، داسې نشي چې هر څوک هر وخت په خپل سره په پروژه کې تغییرات راولي.

د پروژې مهال ویش

د پروژې مهالویش د پروژې ټولو فعالیتونو ته د ترتیب او تخصیص پروسې ته اشاره کوي. پدې مرحله کې، مدیران پریکړه کوي چې هر فعالیت به څومره وخت ونیسي او د تولید په هره مرحله کې اړینې سرچینې محاسبه کړي.

د پروژې مهالویش موخې په لاندې ډول لنډیز کیدی شي:

- د هر فعالیت اړیکه له نورو او ټولې پروژې سره ښودل
- د فعالیتونو تر منځ د منطقي ترتیب او ارتباط معلومول.
- د هر فعالیت لپاره د حقیقي وخت او لگښت اټکلونو رامینځته کول اسانه کول.

• ډاډ ترلاسه کول چې خلک، پیسې او مادي سرچینې د مهمو خنډونو په پیژندلو سره په ښه توګه کارول کيږي.

د پروژې د مهال ویش یوه مشهوره طریقه د ګانت چارټ دی. د ګانت چارټونه د ټیټ لګښت میتودونه دي چې موخه یې د مدیرانو سره مرسته کول دي چې ډاډ ترلاسه کړي چې:

- فعالیتونه پلان شوي دي
- د فعالیت ترتیب مستند شوی.
- د فعالیت وخت اټکلونه ثبت شوي.
- په ټولیزه توګه د پروژې وخت وده کوي.

د تغییراتو د راوستلو لپاره باید یو باصلاحیته بورډ یا کمیټه موجوده وي، چې د تغییراتو هر اړخ (تخنیکي، اداري، مالي ...) وڅیړي او بیا د تغییر راوستلو ته اجازه ورکړي.

عموماً په پروژه کې تغییر یا د پروژې د مالک او مشتري لخوا راوستل کیږي او یا هم د قراردادي لخوا د موجه دلایلو په اساس د تغییر د راوستلو وړاندیز کیږي.

په دواړو صورتونو کې باید د طرفینو مشوره او موافقه واخیستل شي، یعنې که د پروژې مالک هم په د پروژې ټول حجم کې تغییر راولي، تخنیکي او مالي اړخ به یې څیړي او د قراردادي مشوره او موافقه به (زیاتره وخت) پکې اخلي او بیا به د پروژې ټول حجم کې تغییر راولي.

د پروژې کنټرول

د پروژې کنټرول د سرچینو، لګښتونو، کیفیت او بودیجې نږدې اداره کول بیانوي. د پروژو کنټرول ستونزمن کیدی شي. ټولې پروژې په لومړي سر کې ښه تعریف شوي ندي، ځینې ممکن ناسم تعریف شوي وي. پروژې عموماً یوازې د مفصل پراخ ابتدایي پلان جوړونې او

د اړتیا وړ آخذو، سرچینو، پروسو او محصولاتو محتاط تعریف وروسته ښه تعریف شوي.

په کنټرول کې، د واټرفال میتودولوژي په نوم یوه اصطلاح شتون لري چې یو ترتیبي کړنلاره پکې شامله ده چېرې چې پروژه ګام په ګام تمرکز کوي او هر پړاو مخکې له دې چې بل ته لاړ شي بشپړ شي. د پروژې مدیر او ټیم په یو وخت کې د یوې مرحلې په پلان کولو او پلي کولو تمرکز کوي، د مخکې ټاکل شوي ترتیب تعقیب. کله چې خنډونه پیژندل کیږي، بدلونونه دومره کوچني دي چې د پام وړ پلانونو بیاکتنې پرته اداره کیدی شي.

د واټرفال میتودولوژي سره په مقابل کې، ګړندي میتودولوژي د پروژې اجزاو په موازي یا یو ځای پلان جوړولو او اجرا کولو ټینګار کوي.

دا عموماً د Agile میتودونو سره تړاو لري لکه سکروم او کانبان. د بل پیل کولو دمخه د هرې مرحلې بشپړولو پړاو، ټیمونه په ورته وخت کې د پروژې ډیری اړخونو باندې کار کوي، په کوچنیو تکرارونو یا د وخت بکس شوي زیاتوالي تمرکز کوي. د پرمختګ د تعقیب لپاره ډیری پوستې او د فیډبک لوبونه شتون لري، کوم چې کولی شي وروسته د پروژې ارزونې لپاره ستاسو سره مرسته وکړي.

د پروژې مدیریت تخنیکونه څه دي؟

د برنامې ارزونې او بیاکتنې تخنیک او د انتقادي لارې میتود دواړه د پروژې مدیریت پیژندل شوي تخنیکونه دي چې د فعالیتونو پلان او مهالویش لپاره کارول کیږي، کوم چې د ۶ مرحلو د ټولیزې پروسې په شرایطو کې مشترکات شریکوي په لاندې ډول:

• د پروژې د بشپړولو لپاره اړین فعالیتونه تعریف کړئ او د کار تحلیل جوړښت چمتو کړئ.

• په ګوته کړئ چې کوم فعالیتونه په نورو پورې تړلي دي او منطقي اړیکې رامینځته کړئ، لکه "له پای څخه پیل" یا "له پیل څخه پیل".

• شبکه رسم کړئ چې ټول فعالیتونه د نوډونو په کارولو سره وصل کړئ ترڅو د فعالیتونو او تیرونو استازیتوب وکړي ترڅو د دوی ترمینځ جریان او انحصار وښيي

• د هر فعالیت موده او لګښت اټکل کړئ.

• نازکه لاره مشخصه کړئ (د انحصاري فعالیتونو ترتیولو اوږده لړۍ چې د پروژې لږترلږه موده ټاکي)

د پروژې په جریان کې، پرمختګ د مهال ویش سره سم څارل کیږي، او د اړتیا سره سم سمونونه ترسره کیږي ترڅو په وخت سره بشپړ شي

د پروژې په حجم کې د قراردادي موافقه ځکه مهمه ده، چې ممکن د د پروژې ټول حجم په تغییراتو باندې اضافه مصرف او اضافه وخت ته ضرورت وي، نو قراردادي به خپل نرخ/مصرف معلوموي چې دغومره نورې پیسې او نور وخت ته ضرورت دی.

همدارنګه که کله نا کله قراردادي د پروژې د تطبیق په مهال کومه ستونزه (خصوصاً تخنیکي ستونزه) درک کوي، چې د پروژې ټول حجم کې د تغییر راوستلو ته اړتیا وي، نو د تغییر د منظوری لپاره به خپل موجه دلایل او د اړتیا په مهال اضافي مصرف هم رسماً د پروژې مالک ته مکتوبي لیري او د هغوي قبولي به اخلي او بیا به تغییرات راولي.

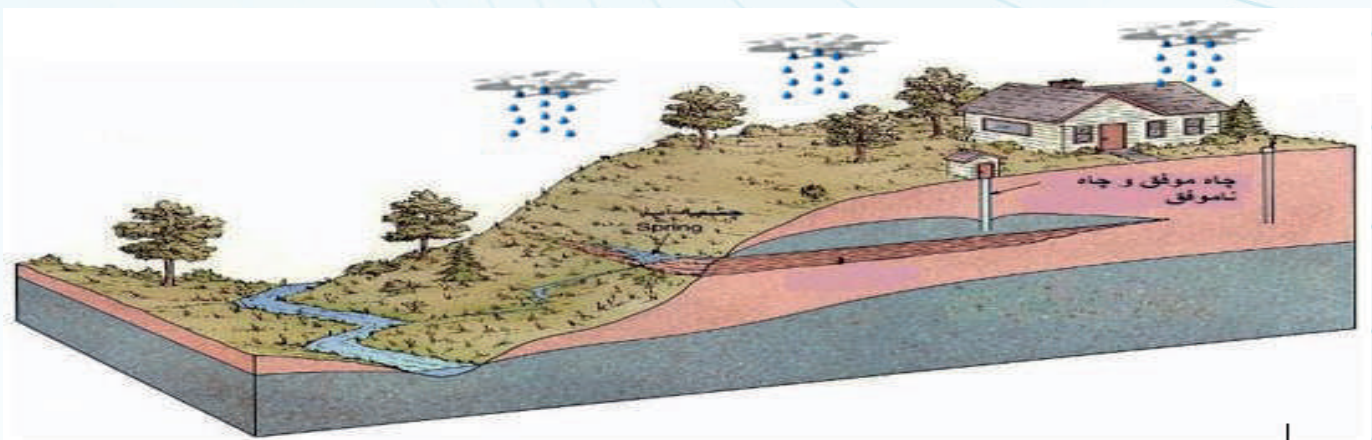
آبهای زیرزمینی و روشهای استخراج آن

تهیه کننده انجنیر روح الله "بیگی"

آبهای زیرزمینی:

آبهای زیرزمینی یا (Groundwater) در واقع مقدار آبی است که در زیر زمین در یک مکان خاک ترکیبی، آهکی، گلی و یا سنگی در عمق زمین موجود میباشد. این آبها، بخشی عمده از دوران آب یا (Hydrological Cycle) را در طبیعت تشکیل میدهند، و نظر به چرخش آب در طبیعت باز (آزاد) دارای خصوصیات متفاوتی میباشد. بصورت عموم آب هائیکه از بارندگی (باران و برف)، و ذوب شدن برف و یخچالها به وجود می آیند، یک مقدار آنها جذب و وارد زیر زمین میشود که از جمله مقداری از آنها توسط گیاهان و نباتات مورد استفاده قرار گرفته و دوباره به فضا برمی گردند، مقداری هم توسط چشمه ها و کاریزها پس با آبهای سطحی ملحق میشوند و یا هم توسط فن آوری انسانها (چاه های دستی و ماشینی) استخراج میگردند و متباقی آنها با آبهای تحت الارضی عمیقتر یکجا شده که در حقیقت داستان پیچیده ای دارند .

طوریکه در شکل ذیل دیده میشود حرکت آب در زمین به گونه شیماتیک نشان داده شده است. اینکه در ابتدا باران صورت میگیرد و مقدار آب حاصل شده به درون خاک نفوذ می کند تا به یک محیط سخت و غیرقابل نفوذ میرسد و در آنجا شروع به یکجا شدن و مشبوع نمودن لایه های تحتانی می کند. به این ترتیب سطح آب بالای لایه سخت، بالا می آید. به سطح آبی که در بالای ناحیه مشبوع قراردارد سطح آب زیرزمینی یا (Water Level) می گویند.

اشکال فوق قسماً نشان دهنده حرکت آب در سطح زمین و تحت زمین میباشد. (تصاویر از اینترنت)

اهمیت آبهای زیرزمینی:

آبهای زیرزمینی در مناطق خشک و نیمه خشک جهت ادامه حیات برای اهمیت بسیار زیاد بوده، و در واقع با ارزشترین منبع حیات میباشد. همچنان در مناطق مذکور به صورت کلی در حدود ۳۰ فیصد از منابع آبی (آشامیدنی و زراعتی) را تشکیل میدهد. تشکیل و به میان آمدن حدوداً ۶۹ درصد از منابع آبهای زیر زمینی از اثر بارانها و ذوب شدن برفها و یخچالها و متباقی آن از طریقه های مختلف صورت میگیرد. بدین لحاظ استفاده از آبهای زیر زمینی در اولویت قرار می گیرد. در برخی از نقاط دنیا، این نسبت به ۱۰۰ فیصد میرسد. به طور اوسط حدود ۱/۳ حصه آب نوشیدنی و قابل استفاده انسانها، از طریق منابع آبهای زیر زمینی تأمین می شود، قابل یاد آوری است اینکه **انسانها از زمانهای بسیار قدیم از این منبع آبی استفاده بعمل می آوردند و تا الحال ادامه دارد.** آب های زیر زمینی، یکی از مهمترین منابع طبیعی محسوب می شوند. این منبع، تأثیر قابل توجهی بر روی اقتصاد، رشد جامعه و صنعت در یک کشور میگذارد. آبهای زیرزمینی به عنوان منبع اصلی آب در نوشیدن، زراعت و صنایع غذایی مورد استفاده قرار می گیرند. حدود ۷۰ درصد از مصرف آب در دنیا برای آبیاری و زراعت اختصاص می یابد، که از جمله حدوداً ۴۳ فیصد آن توسط آب های زیر زمینی تأمین می گردد.

روشهای استخراج آبهای زیرزمینی

آبهای زیرزمینی توسط چشمه ها، کاریز ها، چاه ها (کم عمیق دستی و عمیق ماشینی) به سطح زمین استخراج و جاری میگردند، که انسانها جهت ادامه حیات خویش از آب آنها استفاده های گوناگون مینمایند، که چشمه ها به شکل طبیعی بدون فعالیت های انسانی بوجود میآیند، اما کاریز ها و چاه ها با فن آوری انسانها ساخته میشوند.

چشمه

چشمه مجرای منبع ابهایی است، که از طریق آن آب از زیر زمین شکل طبیعی به بیرون جریان می یابد .

چشمه ها به عنوان منابع آب زیرزمینی و آب شیرین در تأمین آب شرب در مناطق خشک و نیمه خشک به عنوان یک منبع حیاتی و قابل اعتماد شناخته می شوند، و به پایداری محیط زیست و ادامه حیات کمک زیادی می کنند. چشمه ها عموماً دارای تأمین آب شیرین بوده و از آنها در امور آشامیدنی و زراعتی استفاده میگردد، چشمه ها از اثر نفوذ پذیری آب باران، ذوب برف، ذوب یخچالها و جریانات آبهای سطحی در زمین از سطوح بلند به پایین بوجود میآیند

کاریز

میشوند. کاریزها ساختمانهای بسیار قدیمی و سنتی میباشد، که توسط بشر به منظور هدایت آب از زیرزمین به سطح زمین بمنظور استفاده در امورات زراعتی، آشامیدنی و امرار حیات ساخته

این ساختمان ها مسیر راهنمایی آب بوده شامل تونل افقی و چاه های عمودی میباشد، و آب های زیرزمینی را از طبقات بلندی هدایت نموده به سطوح پایین زمین جریان می دهند. در واقع کاریز یک تونل یا راهرو زیرزمینی است، که آب را از قسمت سفره های آبدار ساحات بلند زیر زمین به اراضی پائین تر منتقل می کند، این ساختمانها توسط انسانها بنا میگردد و برای تأمین نمودن آب نیازی به ماشین آلات نمیشد.

چاه

چاه ها همچنان ساختمان های بسیار قدیمی و سنتی میباشد، که توسط بشر به منظور استخراج آب از زیرزمین به سطح زمین جهت استفاده برای شرب، زراعت، آبیاری و امرار حیات ساخته میشوند. که در مجموع به دو دسته تقسیم میگردد نیمه عمیق و عمیق، اما شیوه های استخراج آب با انواع مختلف وسایل صورت میگیرد، که طور نمونه از بعضی آنها در عکسها نشان داده شده و تشریح گردیده است.

چاه های نیمه عمیق

این ساختمان ها نیمه عمیق بوده، به شکل عمودی حدوداً (۱) الی (۵۰) متر و دایروی به قطر ۱ متر کندنکاری میشوند، سپس آب از بین زمین با استفاده از تیر پایه های چوبی یا فلزی، چرخ، ریسمان و دولچه یا سطل به سطح زمین انتقال میگردد و مورد استفاده قرار میگیرد

همچنان در عصر نوین و انکشاف صنعت، جهت استخراج آب از تحت زمین به عوض استفاده از وسایل (چرخ، زیسمان.....) از بمبه های دستی استفاده بعمل میآید، این نوع چاه ها یا توسط برمه حفر میگردند یا از چاه های حفرشده توسط قوای بشری استفاده میشود.

چاه های ارهد

این نوع ساختمان ها کم عمیق بوده، به شکل عمودی در حدود (۴ الی ۱۰) متر و دایروی قطر (۳ الی ۱۰) مترکنندکاری میشوند، تا اینکه به آب

دسترسی پیدا گردد، سپس آب از بین چاه مربوطه با استفاده از تیر پایه های چوبی یا فلزی، گراری ها، چرخها، تسمه دارای چندین دوله و حیوانات آب به سطح زمین انتقال میگردد و مورد استفاده قرار میگیرد، که این نوع سیستم اکثراً بخاطر آبیاری و زراعت استفاده میشود.

چاه های عمیق

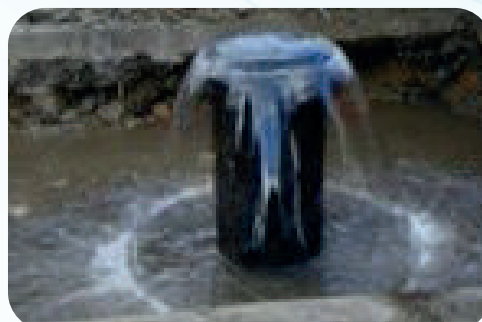
چاه های عمیق از جمله ساختمان های عصر نوین میباشدند، که توسط بشر به منظور استخراج آب از زیرزمین به سطح زمین جهت استفاده برای شرب و امرار حیات ساخته میشوند.

این ساختمان ها به شکل عمودی و دایروی توسط بشر یا ماشین نظر به موجودیت و عمق سطح آب در زیرزمین کندنکاری شده، سپس آب از بین زمین با استفاده از ماشین آلات (پمپ، برق، جنراتور و سولر) به سطح زمین انتقال میگردد. چاه های عمیق اکثراً در بخش زراعت و ساختمانهای رهائشی بلند منزل استفاده میگردند، و جزئیات استعمال شان هم متفاوت میباشد.

چاه های آرتیزین

این نوع چاه ها نیز از جمله ساختمانهای زمانهای بسیار قدیم بوده که اول توسط بشر به شکل عمودی الی لایحه های آبدار حفر میگردد،

و سپس نظر به فشار موجوده آب از زیر زمین به بالا جریان می یابد و بخاطر استخراج آب از زیرزمین نیازی به پمپ یا بمبه نمیشد.

غزل

د شجاعت نشه دې هر وخت په سرونو کې وي
د ننگ او پت نشه دې هر وخت په سرونو کې وي

سترگې چې سترگو کې ورېځې کړي د تورې نړۍ
د بغاوت نشه دې هر وخت په سرونو کې وي

که ترېنه لاره بيا به هسې تش کودي پاتې شي
ستا د آفت نشه دې هر وخت په سرونو کې وي

چې هتکړۍ ورته ښکاريږي د گلابو لاس بند
دا د حریت نشه دې هر وخت په سرونو کې وي

چرې دې نه ځي د سرشارو لیونو له سره
د شهادت نشه دې هر وخت په سرونو کې وي

پرده چې پورته کړي انځوره له دروغجن خدایانو
د وحدانیت نشه دې هر وخت په سرونو کې وي

اسرار انځور

غزل

تر غوږ مې چې ټپه د ملالۍ ورسېده
جنډه مې پر اوږو د ازادۍ ورپېښه

زما د بغاوت شوخي لمبې دې لمسولې
په غېږ کې د دریاب درنه شړۍ وسوزېده

شرر د ازادۍ وم، ملایکو بدرگه کـم
سایه د مړوت مې په نړۍ وغورځېده

ښکلا مې د ټولنې تر لمنې پورې راوړه
رنگینه مرحله مې د ځوانۍ ونږېده

وطنه! رب دې وساته غرور، شان او جلال
نامه دې په جهان د خپلواکۍ وځلېده

خپل زور د سپین نظام درته معلوم شو عمري؟
دنیا دې له ول - ول سپینې پکړۍ و لږزیده

محمد حسن عمري

غزل

په پلونو پښې ږده، خو په یادونو پښې مه ږده

په سترگو ښکلوه د والدینو قدمونه

تندی د زړه هېنداره ده او ژبه د زړه ژباړه

په شنه اسمان له تندر څخه وډار شه انسانه

ای غرق به شې بې وزله یتیمان مه هېروه

د ځمکې پیداوړه د غرور په وزرونو

مفتونه دا نظام د شهیدانو امانت دی

د تللیو شازلمو په امیدونو پښې مه ږده

دوی مه خفه کوه په جنتونو پښې مه ږده

بدمخی او بد خوی مه شه په زړونو پښې مه ږده

د گوتو په سر مه ځه په سرونو پښې مه ږده

کښت مه کړه د اغزیو په گلونو پښې مه ږده

ځان مه تباه کوه په اسمانونو پښې مه ږده

لږ خیال کوه د دوی په ارمانونو پښې مه ږده

اکرام الدین مفتون

غزل

ليندې يې سترې کړې گدۍ ته هوسپري ياران
مقابله ده يو له بله وړاندې کېږي ياران
د تورو زلفو غنبري وېرمونو وځنګول
له هرې ورځې څخه رنگ اخلي بدلېږي ياران
په دوی کې مينه کمه شوې که په موږ کې خواږه؟
خومره په جبر او په نه زړه راغېږي ياران
د جنازې مې ورته مه وايئ قاتل يې نشم
دومره نازک شولو تر کټ لاندې ماتېږي ياران
خدایه يو زه او بل مې زور د ځوانۍ مه مړه کوه
که اراده دې وي چې بيا امتحانېږي ياران
راشد مشفق لکه لار ورکۍ مسافر د مودو
لکه د شپې اورونه ورو ورو لري کېږي ياران

راشد مشفق

وطن ته!

نظر دې په يتيم اولس شه تېر لکه د پلار
لاسونه دې رنځور ته شه شاخونه د انار
وطنه د بزگر د لاس تپاکې شه غمي
يوه دانه يې زر شه که غنم دي، که جوار
کټ مټ لکه د ستا د غنبري زلفو خوشبو
په ټکنده غرمه کې سارې سيوري د چنار
خوږه د فطرت ژبه او نغمې د کائنات
ډېرو غوږ نيولۍ زمزمو ته د ابشار
توبه توبه توبه له نفرتونو نه توبه
کنډه زړونه د مينې محبت په ستن او تار
کوو به د پکتيا د غرو نېسترو ته دمه
راوړي مې راشده سره انار له کندهار

راشد کامران

زخم سوزان کنړ

مې دهد بوی قیامت، کوهساران کنړ
از غم و اندوه و الام و مصیبت، ای دریغ!
یک جهان آواره گی و یک جهان اندوه را
گر به خاکش گوش بگذاری، مرتب بشنوی
مې کند صدها حکایت، لاله ی خونین قبا
با کمال آرزو و آرمان های بلند
قریه ها ویرانه گشت و خانه ها برباد رفت
در گلوی دره ها، بغضی گره افتاده است
از غم و درد جدایی ها و مرگ دوستان
چاره کن، لطفی نما و صبر ارزانی بکن

عبدالله حامد تاتار

ارزیابی اثرات تغییرات اقلیمی بالای منابع آبی ولایت بامیان

انټروال زمانی (۲۰۱۲ الی ۲۰۲۴)

نویسنده: حکیم "برین"

مقدمه

افغانستان با توجه به موقعیت جغرافیای اش، در کمربند خشک و نیمه خشک اقلیمی دنیا قرار گرفته است، و به این اساس طور اوسط سالانه کمتر از یک سوم بارندگی جهانی (250 mm) را دریافت میکند (MEW, Data)، این مقدار بارندگی نیز طی سالهای مختلف دارای نوسانات شدید و توضیح نامتوازن در سطح کشور بوده است. در سالهای اخیر، بنابر عوامل مختلف که اکثراً وابسته به تغییرات اقلیمی اند، رژیم بارندگی تغییر و مقدار آن نیز کاهش یافته است. تغییر رژیم (از حالت جامد به مایع) و کسربارندگی را میتوان از کاهش انټروال زمانی وقوع خشک سالی ها و افزایش وقوع سیلاب های اخیر در کشور به درستی درک کرد.

در ساحه ای تحت مطالعه (ولایت بامیان)، ارزیابی اثرات تغییرات اقلیمی روی دو پارامتر مهم اقلیمی (بارندگی و درجه حرارت) طی سیزده سال (۲۰۱۲-۲۰۲۴) صورت گرفته است.

بررسی وضعیت بارندگی ساحه، با استفاده از دو روش: شاخص بارندگی استندر (SPI) و میانگین متحرک (Moving Average) انجام شده و برای تحلیل تغییرات اوسط درجه حرارت سالانه، از روش من کندل (Mann) Kendall استفاده گردیده است.

نتایج حاصله از این تحقیق، بررسی دوره های خشک سالی و ترسالی با استفاده از هر دو روش SPI و MA، سه دوره خشک سالی با تداوم سه ساله را برای ولایت بامیان نشان میدهند. تمایل متوسط بارندگی سالانه طی سالهای (۲۰۱۲-۲۰۲۴) در مقایسه با سالهای (۲۰۱۲-۲۰۱۹) سیر نزولی داشته و در مجموع ۵.۶٪ کسر بارندگی را نشان میدهد (Table: #6).

ارزیابی تغییرات درجه حرارت با استفاده از روش تذکر شده در فوق، تمایل (Trend) درجه حرارت

تغییرات اقلیمی میباشد.

ساحه تحت مطالعه

بامیان در جنوب کوه های هندوکش و در شمال کوه بابا موقعیت دارد که یکی از ولایات کوهستانی و مناطق مرکزی و از جمله ولایات درجه دوم افغانستان است. این ولایت بین خطوط ۶۷ درجه و ۲۹ دقیقه و ۴۱ ثانیه طول البلد شرقی و ۳۴ درجه و ۳۳ دقیقه و ۲۲ ثانیه عرض البلد شمالی قرار دارد. ارتفاع این ولایت از سطح بحر ۲۵۰۰ متر است و در ۱۹۰ کیلومتری شمال غرب کابل و در دامنه شمالی سلسله کوه های (بابا) قرار دارد. بامیان از شمال با ولایت سمنگان، از شمال غرب با ولایت سر پل، از جنوب با ولایت میدان وردک، غزنی و دایکندی، از جانب شرق با ولایت پروان و بغلان از جانب غرب با ولایات غور و دایکندی همجوار می باشد. مساحت مجموعی این ولایت ۱۷۵۵۵ کیلو متر مربع است که از ۲.۸ فیصد از خاک افغانستان را احتوا میکند. علاوه بر مرکز ولایت بامیان دارای هفت ولسوالی میباشد که عبارت اند از ورس، شیر، سیغان، کهمرد، یکه ولنگ، یکه ولنگ نمبر (۲) و پنجاب.

ولایت بامیان با توجه به شرایط هایدروجیولوجیکی، به سه آبریز جداگانه تقسیم گردیده که منبع و سرچشمه آب سه حوزه بزرگ آبی افغانستان (حوزه عمومی پنج - آمو، حوزه عمومی شمال و حوزه عمومی هلمند) را تشکیل میدهند. برای مدیریت منابع آب ولایت بامیان، یازده پایه استیشن (هفت استیشن هایدرولولوژی و چهار استیشن برف سنج) هایدرومیتئورولوژیکی بالای دریا های عمده و ارتفاعات بالاتر از ۲۵۰۰ متر نصب گردیده است.

متوسط سالانه سیر صعودی داشته که از ۷.۳۶ درجه سانتی گرید بین سالهای (۲۰۱۲-۲۰۱۹) به ۷.۹۸ درجه سانتی گرید بین سالهای ۲۰۲۴- (۲۰۲۰) رسیده، که ۰.۶۲ درجه سانتی گرید افزایش را نشان میدهد.

تغییرات اقلیمی بر علاوه خشک سالیها و سیلاب های ویرانگر، نظم وقوع بارندگی ها و شروع فصل تر سال را نیز برهم زده است، یعنی فیصدی وقوع بارندگی ها در فصل زمستان و اوایل بهار کاهش یافته اما برعکس در فصل تابستان و اوایل خزان افزایش یافته است.

عدم وقوع بارندگی ها در فصول تر سال، به معنی نداشتن ذخایر منابع آبی (برف) در فصول خشک و نیاز به آب میباشد که خود باعث خشک سالی ها میگردد اما وقوع بارندگی های خارج از فصول تر سال (فصول خشک سال) به معنی وقوع سیلاب های مدهش و ویرانگر است.

هدف تحقیق

از آنجائیکه تغییر اقلیم، در سطح جهانی پیامد های نظیر افزایش تدریجی درجه حرارت، بالا رفتن سطح ابجار، تشدید وزدیاود حوادث غیرمترقبه اقلیمی مانند: سیلاب، خشک سالی ها و طوفانهای ریگی و حتی تغییر رژیم و زمان وقوع بارندگی ها را در پی داشته است، ایجاب مینماید تا درجه آسیب های رسیده ارزیابی و برای کاهش اثرات ناگوار آن، راه های حل سنجیده شود.

کشور ما افغانستان، که با توجه به موقعیت جغرافیایی اش ششمین کشور آسیب پذیر از اثرات منفی تغییرات اقلیمی است (UNDP (Afghanistan, 2023) و بیش از ۸۰ درصد مردم آن از راه زراعت و مالداری امرار معیشت مینمایند، بالخصوص ولایت بامیان در مرکز افغانستان که منبع و سرچشمه آبی برای سه حوزه بزرگ آبی (پنج - آمو، هلمند و شمال) کشور است، بیشتر از همه نیاز مند بررسی و ارزیابی آسیب های ناشی از

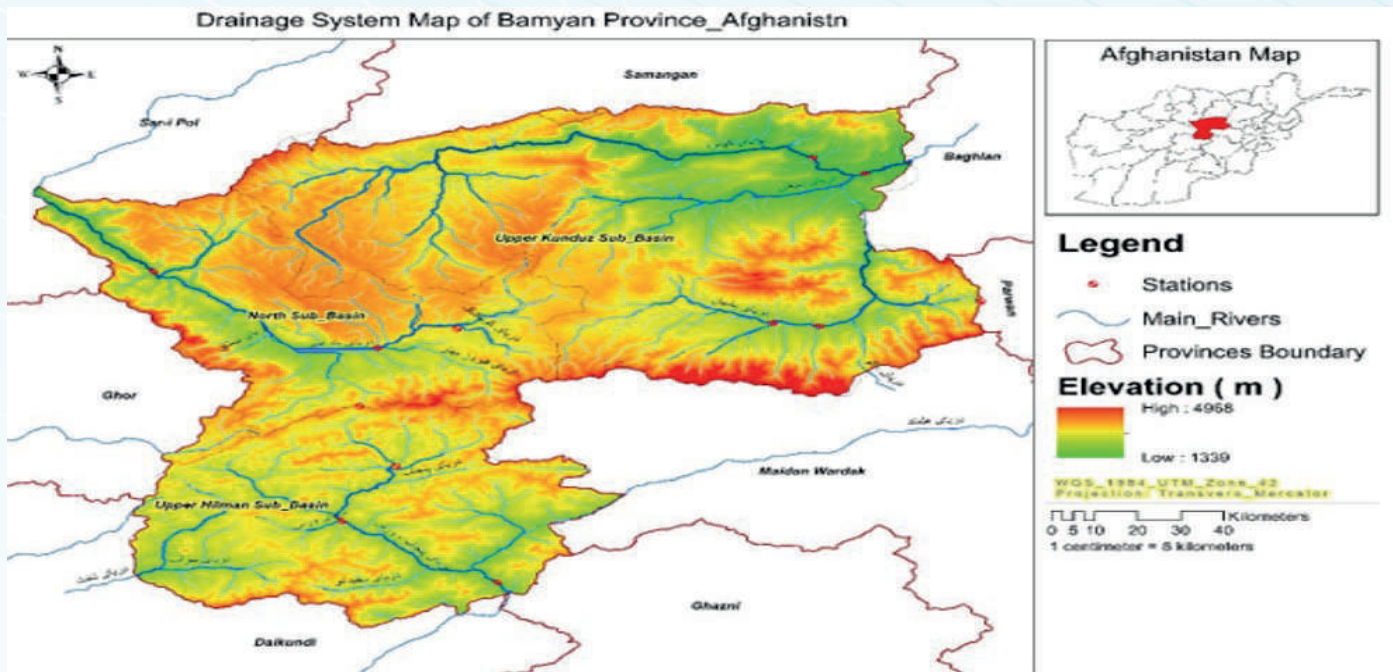

Figure 1: Bamyan drainage system map.

وزارت آب و انرژی در باره بامیان و منابع موجود در نشریات و سایت های اینترنتی گرفته شده است.

در این بررسی، دیتای حاصله از ارقام یازده پایه استیشن هایدرامتیورولوژی ناصبه در محدوده ساحه تحت مطالعه برای ارزیابی دوره های خشک سالی و ترسالی و تغییرات درجه حرارت بکار رفته است. برای ترتیب نقشه، گراف ها و جداول از پروگرام GIS و برنامه اکسیل استفاده گردیده است.

ارزیابی دوره های خشک سالی و ترسالی

مواد و روش های کاری

این تحقیق، یک مطالعه موردی در باره ارزیابی اثرات تغییرات اقلیمی روی منابع آبی ولایت بامیان با استفاده از میتود های SPI و MA است. دیتا ها و اطلاعات لازم با استفاده از اسناد موجود

ولایت بامیان دارای اقلیم خشک و نیمه صحرایی، تابستان گرم و زمستان نهایت سرد میباشد. گرم ترین ولسوالی آن کهمرد بوده که درجه حرارت آن از طرف تابستان الی ۳۹+ درجه سانتی گرید (June-2020, Doab Station) و سرد ترین ولسوالی آن پنجاب بوده که درجه حرارت از طرف زمستان به ۳۰- درجه سانتی گرید (Feb-2012, Panjab Station) نیز میرسد. متوسط درجه حرارت سالانه در بامیان ۷٫۶+ درجه سانتی گرید میباشد (Based on the Station's Data).

Table 1: Shows the hydro meteorological stations in Bamyan Province.

NO	Station Name	N	E	Type of Station	Province	Distrect	Sub River Basin	Main River Basin
1	BAMYAN	34.82126	67.82224	Hydrological	Bamyan	Bamyan	Upper Kunduz	Panj-e Amu
2	KOTAL-I SHIBAR	34.885937	68.257615	Snow Survey	Bamyan	Shibir	Upper Kunduz	Panj-e Amu
3	YALAWLANG	34.57069444	66.95694444	Snow Survey	Bamyan	Yalawlang	Upper Kunduz	North
4	BAMD-I AMIR	34.804283	67.160391	Snow Survey	Bamyan	Yalawlang	Upper Kunduz	North
5	PANJAB	34.39211111	67.03280556	Snow Survey	Bamyan	Panjab	Upper Kunduz	Helmand
6	WARAS	34.22504722	66.91990833	Hydrological	Bamyan	Waras	Upper Kunduz	Helmand
7	Doshaqadam	34.9745	66.52591667	Hydrological	Bamyan	Yakawlang-2	Upper Kunduz	North
8	Dasht-e safid	35.31741667	67.90586111	Hydrological	Bamyan	Kahmard	Upper Kunduz	Panj-e Amu
9	Doab	35.26852778	68.01494444	Hydrological	Bamyan	Kahmard	Upper Kunduz	Panj-e Amu
10	Nazdik-I Nayak	34.74330277	66.99443611	Hydrological	Bamyan	Yakawlang	Upper Kunduz	North
11	Ahangaran	34.812288	67.918807	Hydrological	Bamyan	Bamyan	Upper Kunduz	Panj-e Amu

نتایج حاصله از هر دو روش SPI و AMI برای تشخیص دوره های خشک سالی و ترسالی و روش MK برای ارزیابی تغییرات درجه حرارت برای یک دوره زمانی سیزده ساله (۲۰۲۴ - ۲۰۱۲)، در قالب جداول و گراف ها نمایش داده شده است.

۱- روش SPI

شاخص بارندگی استنדר ((SPI که برای تعیین دوره های ترسالی و خشک سالی استفاده میشود، برای اولین بار در سال ۱۹۹۵ توسط مکی ((McKee و همکاران ارائه گردید.

این میتود از تفاوت بارندگی نسبت به حد اوسط بارندگی مقیاس زمانی مشخص شده و تقسیم آن بر انحراف معیاری حاصل میگردد. در این روش برای تعیین خشک سالی، تنها عنصر موثر بارندگی است که در مقیاس های ۱۲، ۶، ۳، ۱ و ۲۴ ماهه محاسبه میگردد. دامنه طبقات این شاخص از $SPI \geq +2$ و $SPI \leq -2$ میباشد.

$$SPI = \frac{P_i - \bar{P}}{\sigma_P}$$

$$\sigma_P = \left(\frac{\sum (P_i - \bar{P})^2}{n-1} \right)^{1/2}$$

در اینجا، SPI شاخص بارندگی استنדר، P_i بارندگی سال جاری به (mm)، $\bar{P}$ بارندگی متوسط سالانه بر حسب (mm)، σ_P انحراف معیاری و n تعداد ماه یا سالهای تحت محاسبه.

Table 2: Show's SPI value based the stations data in Bamyan Province.

Water Year	Bamyan	Ahangaran	Doab	Dasht-e Safid	Doshqadam	Nayak	Waras	Panjab	Yakawlang	Band-e Amir	Shibir
2012	-1.00	-1.27	1.19	1.11	-0.85	-1.29	-0.43	0.24	1.19	0.42	0.68
2013	-0.78	-0.66	0.57	0.61	-0.65	-0.88	0.58	-0.62	2.25	-0.97	0.56
2014	-0.63	-1.39	-0.35	-0.60	0.02	0.26	1.64	-0.31	1.61	-1.05	0.80
2015	0.76	-1.16	0.18	0.14	-0.06	0.61	0.65	-1.08	1.09	-2.02	0.89
2016	-0.99	-1.12	-0.24	-0.36	0.25	0.23	0.94	-0.22	1.61	-1.45	1.36
2017	-0.92	-0.98	-0.86	-0.87	0.54	0.10	0.61	-0.13	2.01	-0.70	1.21
2018	-1.15	-1.18	-0.05	0.04	0.08	-0.30	0.51	-0.92	2.29	-0.22	0.90
2019	-1.43	-1.46	0.72	-1.15	0.31	-0.18	0.86	1.26	1.17	-0.33	0.21
2020	-0.64	-1.50	-1.12	-0.26	-0.55	-0.65	0.94	0.45	1.70	0.73	0.89
2021	-0.54	-0.54	-0.80	-0.47	-0.07	-0.76	-0.24	1.46	1.56	-1.08	1.48
2022	-0.70	-0.38	-1.10	-0.82	0.00	-0.45	0.24	0.55	2.20	-0.75	1.23
2023	-0.63	-1.18	-0.67	-0.80	0.04	-0.45	0.56	0.62	2.39	-0.45	0.57
2024	-0.97	-1.06	-1.05	-0.67	-0.06	-0.37	0.69	0.55	2.28	0.16	0.50

✓ استیشن هایدرولوژیکی بامیان

تحلیل دوره های خشکسالی و ترسالی به اساس ارقام این استیشن، صرف سال ۲۰۱۵ یک سال پرآب برای ولایت بامیان بوده است، در متباقی سالهای مورد ارزیابی، بارندگی کمتر از یک سال نورمال آبی (250 mm) در این استیشن ثبت گردیده است.

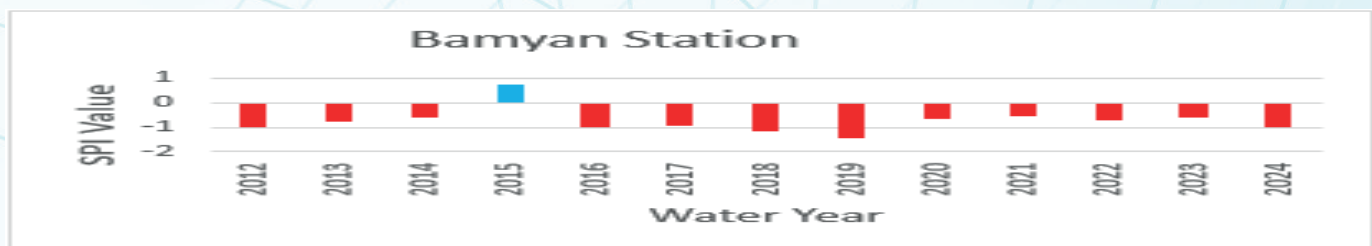

Figure 2: Shows the Bamyan Station SPI value.

✓ استیشن هایدرولوژیکی آهانگران

به اساس ارقام این استیشن، در هیچ یکی از سالهای تحت ارزیابی مقدار بارندگی ثبت شده معرف یک سال نورمال یا پرآب برای ولایت بامیان نمیشاند به ویژه سالهای ۲۰۱۲، ۲۰۱۴، ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ خشک سالی های شدید را نشان میدهند.

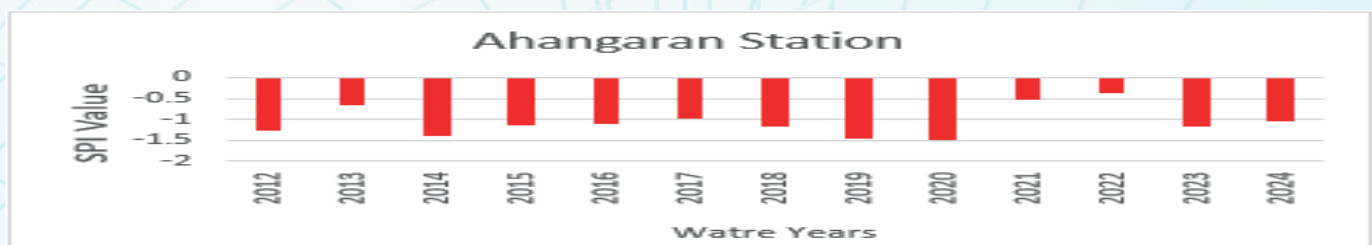

Figure 3: Shows the Ahangaran Station SPI value.

بقیه دارد

ولې د تکنالوژۍ معلوماتی مدیریتي سیستم، سرور، او ډیتابیس غوره دي

لیکوال: انجنیر حبیب الرحمن "جلالزی"

د اوسنیو معلوماتو مدیریت میتودونو نیمگړتیاوې.

په Word، Access، Excel، نقل کیدونکی هارډیسک، او فلش میموري باندې تکیه کول د معلوماتو ذخیره کولو او اداره کولو لپاره لاندې جدي نیمگړتیاوې لري:

- د معلوماتو بشپړتیا (Data Integrity) نشته: دا وسایل د لاسي معلوماتو ثبتولو کې، یا د معلوماتو په فارمټ او ترتیب کې د نابرابریو، او یا ناڅاپي بدلون یا حذف له امله د غلطیو ښکار دي.
- د معلوماتو امنیت (Data Security) کمزورتیا: په نقل کیدونکی هارډیسک کې او فلش میموري کې د معلوماتو ذخیره کول د امنیت جدي خطرونه رامینځته کوي. دا وسایل ورکیدلی، غلا کیدلی، یا زیانمن کیدلی شي، چې د معلوماتو له لاسه ورکولو یا سرغړونو لامل کیږي.
- د معلوماتو لاسرسی او همکاري (Accessibility and Collaboration) ستونزې: په Word، Access، Excel، یا فایلونو کې د معلوماتو شریکول او همکاري ستونزمنه ده او د نسخې کنټرول (version control) ستونزو لامل کیږي.
- د پراختیا وړتیا او موثریت (Scalability and Efficiency) محدودیتونه: لکه څنګه چې وزارت کی کارونه وده کوي، د Access، Excel، او نقل کیدونکی هارډیسک کې د معلوماتو له لاسه ورکولو خورا لوی خطر دی.

ولې د تکنالوژۍ معلوماتی مدیریتي سیستم، سرور، او ډیتابیس غوره دي؟

- د تکنالوژۍ معلوماتی مدیریتي سیستم، سرور، او ډیتابیس چلند د وزارت لپاره ډیری مهمې ګټې وړاندې کوي:
- د معلوماتو بشپړتیا (Data Integrity): ډیتابیښونه د معلوماتو بشپړتیا قواعد پلي کوي، چې دقت او ثبات تضمینوي. د تکنالوژۍ معلوماتی مدیریتي سیستم د معیاري معلوماتو د ثبتولو او تایید پروسو په چمتو کولو سره دا لاپیاوړی کوي.
- د معلوماتو امنیت (Data Security): د وزارت سرور چې مناسب امنیتي تدابیر (فایروالونه، د لاسرسي کنټرولونه، بیک اپ) لري، یو خورا خوندي چاپیریال چمتو کوي.
- د معلوماتو لاسرسی او همکاري (Data Accessibility and Collaboration): د معلوماتی مدیریتي سیستم په مرکز کې مجاز کاروونکو ته اجازه ورکوي چې په ورته وخت کې معلوماتو ته لاسرسی ومومي او تازه یې کړي. بل نه تنها لاسرسی مرکزی ریاستونو ته چمتو کوی همداراز ولایتي ریاستونو ته امکانات برابروي.
- د پراختیا وړتیا او موثریت (Scalability and Efficiency): د تکنالوژۍ معلوماتی مدیریتي سیستم کولی شي د ډیر زیات معلوماتو چلولو وکی او د ډیرو کاروونکو شمیر ته ځای ورکړي، چې موثریت او تولید زیاتوي.
- راپور ورکول او تحلیل (Reporting and Analytics): د تکنالوژۍ معلوماتی مدیریتي سیستمونه قوي راپور ورکولو او تحلیل وړتیاوې وړاندې کوي، چې د دقیق او جامع معلوماتو پر بنسټ غوره پریکړو ته لاره هواروي.
- د معلوماتو بیک اپ او رغونه (Data Backup and Recovery): د معلوماتو بیک اپ او ناورین رغونې لپاره جوړ شوي میکانیزمونه لري.
- اطاعت (Compliance): ډیری ادارې د معلوماتو ذخیره کولو او امنیت په اړه مقررات لري. د تکنالوژۍ معلوماتی مدیریتي سیستم، کله چې په سمه توګه پلي شي، کولی شي ټولو ریاستونو او وزارت سره د دې مقرراتو سره په مطابقت کې مرسته وکړي.
- د معلوماتو ملکیت او مسؤلیت (Data Ownership and Accountability): د تکنالوژۍ معلوماتی مدیریتي سیستم کې، د معلوماتو

جامع لاگونه ساتي، کوم چې دا امکان ورکوي چې کوم کارمند کله کوم معلومات ته لاسرسی لري یا یې بدلول کوی. دا د امنیت، اطاعت، او د ستونزو حل کولو لپاره خورا مهم دی.

بنسټ جوړ شوي دي. د د تکنالوژۍ معلوماتی مدیریتۍ پلي کول وزارت دی ته اړ باسي چې خپلې پروسې معیاري کړي، کوم چې په خپله د موثریت او کیفیت ښه والي لامل کیږي. - د پلټنې وړتیا (Auditability) ډیری د تکنالوژۍ معلوماتی مدیریتۍ سیستمونه د پلټنې

ننوتلو، تعدیل، او څارنې لپاره روښانه رولونه او مسؤلیتونه تعریف شوي، چې د حساب ورکولو وړتیا زیاتوي.

- د پروسې معیاري کول (Process Standardization): د تکنالوژۍ معلوماتی مدیریتۍ سیستمونه اکثراً د غوره کارې کړنو پر

د همکارانو د قانع کولو او بريالي پلي کولو ستراتیژي

- کلیدي شریکان به شامل کړو : له نورو ریاستو څخه ملاتړ به ترلاسه کړو. (مثال : د کارمندانو ریاست)
- د کارمندانو لپاره څه گټه ده : د تکنالوژۍ معلوماتی مدیریتۍ سیستم به د کامندانو ورځنۍ کار اسانه کړي (د بیلگې په توگه، د معلوماتو د لټون لپاره د وخت کمول، د تکراري ډیټا ننوتلو څخه خلاصیدل).

مدیریتی سیستم زده کولو کې د خپلو همکارانو سره د مرستې لپاره عملي روزنه او روان ملاتړ وړاندې کوی.
- اوږدمهاله ارزښت وښایو : چې د تکنالوژۍ معلوماتی مدیریتۍ سیستم به څنگه په اوږدمهاله کې ریاستو ته او وزارت ته گټه ورسوي، لکه د پریکړو ښه کول، د موثریت زیاتوالی، او غوره اطاعت.

د وزارت همکاران احتمالا د بدلون په وړاندې مقاومت کوي ځکه چې دوی د خپلو اوسنیو کارې لارو سره هوسا دي. او د تکنالوژۍ معلوماتی مدیریتۍ سیستم په اړه د دوی اندیښنې لري (د بیلگې په توگه، د زده کړې اسانتیا، د پوهیدو پیچلتیا، د دندې له لاسه ورکولو ویره)
د دی لپاره باید:
- جامع روزنه چمتو کړو : د تکنالوژۍ معلوماتی

پایله

د معلوماتي تکنالوژۍ د مدیریت سیستم، سرورونو او ډیټابیس ته را اوښتل د وزارت لپاره یوه ستراتیژیکه پریکړه ده. دا گام به د معلوماتو مدیریت، عملیاتي موثریت، امنیت او د پریکړو کولو وړتیاوې په بنسټیز ډول ښه کړي. که څه هم دا بدلون ښایي له ځینو ننگونو سره مل وي، خو د پورته یادو شویو ستراتیژیو په پلي کولو سره، موږ کولای شو د همکارانو ملاتړ ترلاسه کړو او د بريالي پلي کولو ډاډ ورکړو. دا به په اوږدمهاله کې وزارت ته د پام وړ گټې ورسوي او د هرې پرمختللې او اغېزمنې ادارې لپاره یو اړین گام دی.

د یادونې وړ ده چې د معلوماتي تکنالوژۍ مدیریت سیستم یو نړیوال معیاري سیستم دی. دا سیستم په ټوله نړۍ کې د سازمانونو لخوا د معلوماتو د اغېزمن مدیریت، عملیاتي موثریت او سایبري امنیت د یقیني کولو لپاره کارول کېږي. د معلوماتو د ښه ساتنې او له سایبري بریدونو، غیر مجاز لاسرسی، معلوماتو له لاسه ورکولو او فزیکي زیانونو څخه د مخنیوي په موخه، دا سیستمونه د معلوماتو د ساتنې ځانگړې خونې یا (سرور رومونه) لري.

دا سرور رومونه په فزیکي توگه خوندي او کنټرول شوي چاپیریالونه دي. دوی د لاسرسي سخت کنټرول، د تودوخې او رطوبت مناسب چاپیریالونه، او پرمختللي اور وژونکي وسایل لري ترڅو د هارډویر او معلوماتو بشپړ خونديتوب تضمین کړي. یوازې مجاز او مسلکي تخنیکي ټیم ته پکې د ننوتلو اجازه ورکول کېږي ترڅو د سیستمونو بشپړتیا، محریت، او شتون وساتل شي. دا ډول خوندي او معیاري زیربناوې د معلوماتو د اعتبار او محریت بنسټ جوړوي، چې د هرې عصري او پرمختللې ادارې د عملیاتو او پریکړو کولو لپاره حیاتي اهمیت لري.

څرنگه چې پرمختللي هیوادونه ورځ په ورځ د خپلو معلوماتو د محریت او ارزښت له مخې خوندي چاپیریال غواړي، نو له همدې امله ورته سیستمونه یوازینی او غوره حل لاره بولي.

په يو کال کې ۳۰۰ لمريزې ورځې، ولې په دې برخه کې سرمايه گزاري نه کوو؟

ليکوالان: انجنير جاوید پښتونزی

افغانستان د لمريزې وړانگو لوی ظرفيت (MW Capacity Solar Energy feasible 222000 Area = لري چې په کال کې شاوخوا 300 لمريزې ورځې لري.

او په اوسط ډول په هر متر مربع کې (Average Solar Radiation KWh/m²/Day = 6,5 kw/h)

لمريزې وړانگې لري، په ټول افغانستان کې د برېښنا تقاضا په چټکي سره مخ په ډېرېدو ده او اقتصادي پراختيا او د عايد فرصتونه د انرژي په کافي سرچينو پورې اړه لري د لمريزې برېښنا له شبکې سره نښلول شوې پروژې چې په افغانستان کې د خپل ډول تر ټولو لويې پروژې دي، نه يوازې د برېښنا د پاکې او باوري سرچينې ته لاسرسی برابرې بلکې د نوې کېدونکې انرژي په سکتور کې د عامه او خصوصي مشارکت له لارې راتلونکې پانگوني ته د منلو وړ گرځوي.

وگړي مو په دايمي ډول انرژي ته لاس رسې لري چې په قريو کې تقريباً له هرو ۴ څخه ۳ نفره تقريباً ۱۱٪ وگړي انرژي ته لاس رسې نه لري او ۷۰٪ وگړي هو هېڅ برېښنا ته لاس رسې نه لري او ۸۰٪ ۸۵ انرژي له همسايه هيوادونو څخه واردوو (تاجکستان، ازبکستان، ترکمنستان او ايران) چې کلني ۳۰۰ ميليونه ډالر ورکوو خبره دا ده، چې ولې دې برخه کې کار نده شوی يا ولې پدې برخه کې خصوصي سکتور پانگونه نده کړي دا خو يا جنگ وه، يا تيرو حکومتونو اراده نه وه، اقتصادي مشکلات وو يا بل څه!

نو د اوبو او انرژي وزارت د خپلو کاري شرايطو صلاحيتونو او امکاناتو په کارولو سره هوډ لري، چې د بندونو او برېښنا مختلفو پروژو کې د پانگه اچونې فرصتونه چمتو کړي خو د دې پروژو په پلې کېدو سره په هېواد کې د بې وزلي کچه کمه، د خوړو خونديتوب او اقتصادي وده رامنځته او د خلکو په ژوند کې د پام وړ مثبت بدلونونه راشي

سريزه:

افغانستان دوروستيو غميزو او جنگونو په واسطه تر يو حده زورېدلی هېواد دی. اقتصادي د دوامدارې انرژي نه شتون له امله ډېره کمه وده کړې. د خپلې اړتيا وړ انرژي د گاونډيو هيوادونو څخه د ميليونونو ډالرو په ورکړې سره واردوي چې نوموړې انرژي يوازې د هېواد د اړتيا وړ انرژي ۳۰٪ سلنه پوره کوي.

له بلې خوا افغانستان يو له هغو هيوادونو څخه دی، چې د انرژي د توليد له پلوه نوې کېدونکې انرژي او غير نوې کېدونکې انرژي پوره طبيعي سرچينې لري خو برعکس انرژي ته د لاس رسي له پلوه بيا د دنيا په ټيټ کتار کې ځای لري چې د کابل ښار د زياتره وگړو که هغه تجار ده، که کارمند ده او که عادی وگړی هرو ۲۴ ساعتو کې دا خبره راگرځي چې آيا نن به برق وي او کنه خصوصاً په ژمي کې په ټوله کې تقريباً ۳۰٪ وگړي مو برېښنا ته لاس رسې لري، چې له دې جملې څخه ۱۰٪ پورې

Afghanistan solar resource per province

No	Provinces	Province (Km ²)	Solar Radiation kWh/m ² /day	Solar Energy Potential (MW)	Capacity Solar Energy (Feasible Area) (MW)
1	Badakhshan	44,836	5	3,736,325	3,736
2	Badghis	20,794	6.15	2,131,385	5,328
3	Baghlan	18,255	5.05	1,536,479	1,536
4	Balkh	16,186	4.3	1,160,018	2,900
5	Bamyan	18,029	6.2	1,863,017	1,863
6	Daykundi	17,501	6.55	1,910,570	1,911
7	Farah	49,339	6.6	5,427,301	27,137
8	Faryab	20,798	5.4	1,871,784	4,679
9	Ghazni	22,460	6.2	2,320,867	5,802
10	Ghor	36,657	6.9	4,215,601	10,539
11	Helmand	58,305	6.55	6,656,499	33,282
12	Herat	55,860	6.13	5,707,898	28,539
13	Jawzjan	11,292	4.74	892,029	2,230
14	Kabul	4,524	5.73	432,032	432
15	Kandahar	54,845	6.8	6,215,710	31,079
16	Kapisa	1,908	5.75	182,850	183
17	Khost	4,235	5.15	363,539	364
18	Kunar	4,926	5.45	447,436	447
19	Kunduz	8,081	3.8	511,790	1,279
20	Laghman	3,978	5.08	336,796	842
21	Logar	4,568	5.93	451,471	451
22	Nangarhar	7,641	5.3	674,964	1,687
23	Nimroz	42,410	6.4	4,523,680	22,618
24	Noonistan	9,267	5.75	888,059	888
25	Paktia	5,583	5.48	509,932	510
26	Paktika	19,516	6.2	2,016,643	5,042
27	Panjshir	3,772	5.95	374,017	374
28	Parwan	5,715	5.75	547,697	548
29	Samangan	13,438	5.2	1,164,609	2,912
30	Sar-i-Pul	16,386	6.05	1,652,215	4,131
31	Takhar	12,458	4.9	1,017,387	2,543
32	Urozgan	11,474	6.83	1,306,090	6,530
33	Wardak	10,348	6.05	1,043,454	1,043
34	Zabul	17,472	6.5	1,892,778	9,464
Total		652,664	6.5	65,962,912	222,652

د افغانستان د هرولايت سولرې سرچينې جدول ۱

همدارنگه د موقعت له اړخه افغانستان د اسيا زړه يادېږي او په پراخه پيمانه د انرژي د توليد وړتيا لري

اوبه = ۲۳۰۰۰ ميگاوات

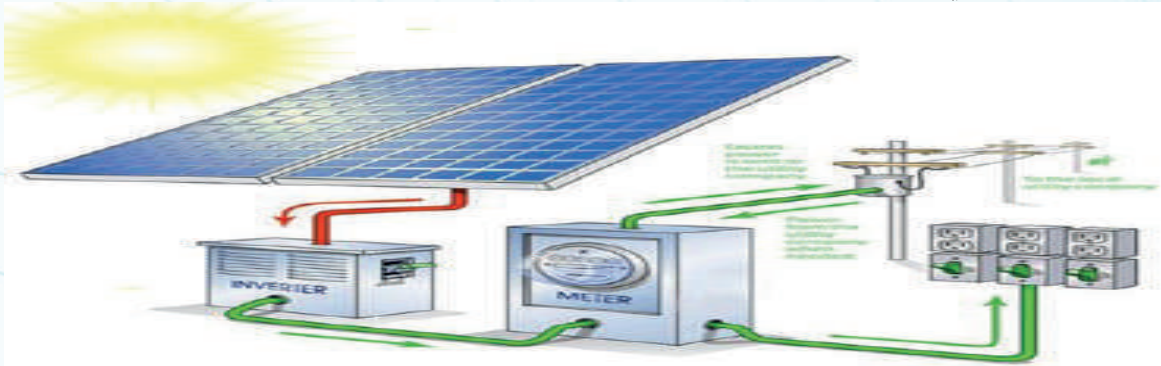
لمريزه برېښنا = ۲۲۲۰۰۰ ميگاوات

بادي = ۶۷۰۰۰ ميگاوات

بايومس = ۴۰۰۰ ميگاوات

ددې سرچينو ترڅنگ دا مهال زمونږ هيواد د بشري منابعو له پلوه تر يو حده په ځان بسيا شوی او د امنيت له لحاظه وضعیت سم دی او اسلامي امارت هوډ لري چې د خصوصي سکتور له کورنيو او بهرنيو مالي منابعو څخه په مشخصو قراردادونو کې دولتي او خصوصي گوندونو د گټې د تأمين په خاطر له خپلو امکاناتو څخه غوره گټه پورته کړي.

برېښنا انرژي د هر اړخيزې اقتصادي ودې لکه: صنعت، تجارت، کرهنه او مالداري، د کانونو رايستل او پروسس او خدمتونو پرمختگ لپاره بنسټيز رول لري، د يوې ټولنې د هوساينې ضمانت کوي او د برېښنا پرته پرمختگ ناشونی دی. د ساينس او تکنالوژي په پرمختگ او د برېښنا غوښتنو په پام کې نيولو سره د برېښنا توليد گڼ شمېر سرچينې پېژندل شوې دي او د لاسته راوړلو لپاره يې ټولې عصري اسانتياوې، مالي او اقتصادي سرچينې کارول کېږي، په نړۍ کې د برېښنا توليد په برخه کې يو ډول سيالي روانه ده، چې د مختلفو سرچينو څخه د برېښنا توليد ادامه لري. لکه ډبرو سکرو، اوبو، طبيعي گاز، تيل، لمر، باد، نړيواله تودوخه، بايومس، بایوگاز، جامدو خخلو، د ځمکې لاندې گرمې اوبه او يورانيم سرچينې يې يادولی شو. په لنډه توگه ویلی شو، چې برېښنا په هېواد کې د زېربنا لپاره د بنسټ حيثيت لري.

۱ شکل دیوی سولرۍ شبکی چی له عمومی شبکی سره وصل ده

تاریخچه:

دا چې لمر يو الهی نعمت دی او په وړيا ډول يې د مخلوقاتو د اسودگي لپاره پيدا کړی او د انرژي لويه سرچينه ده.

له څنگه چې (الله ج) په قرانکریم صورت یونس کې فرمایلي دي:

﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السَّيِّنِ وَالْحِسَابَ﴾

سورة یونس آیت ۵

ترجمه: هغه څوک (الله ج) چې لمر يې تېز ځلېدونکی گرځولی دی او سپوږمۍ يې روښانه او منزلونه منزلونه گرځولې د دې لپاره چې تاسې د کلونو شمېر او حساب معلوم کړئ.

﴿وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا﴾

سورة النبا آیت ۱۳

ترجمه: او پيدا کړی مې ده چراغ روښانه او گرم کونکی (لمر)

بشر د تاريخ په اوږدو کې په مختلفو ډولونو له لمړينې انرژي څخه استفاده کړې ده. مغاره نشي؛ نو به د لمر له وړانگو څخه د کړکيو په پرېښودلو سره د اطاق په گرمولو اوروښانه کولو کې استفاده کوله او وروسته بيا د لمر د وړانگو د انعکاس څخه د اوبو د جوش کولو لپاره استفاده کوله بيا په ۱۸ قرن کې يو فرانسوي عالم د لمر له وړانگو څخه د ذوب اهن کوره جوړه کړې. مودلونه فتوولتائیک ۱۹۵۰م کال کې بازار ته وړاندې شوی او د امريکا جورجيا ايالات کې د تليفون مرکز ته برق ورکړ. لمړينه انرژي يو له نوې کېدونکې انرژي (Renewable Energy) څخه ده، چې له طبيعت سره سازگار او پاکه انرژي ده، چې د محيط زېست او طبيعت د ککړتيا سبب نه کېږي او همدارنگه صوتي الودگي هم نه لري.

دا چې پدې ورځو کې د نوې کېدونکې انرژي په اړه خبرې اترې روانې دي؛ نو سړی پدې فکر کې شي چې ولې په افغانستان کې په دې برخه کې سرمايه گذاری نه کېږي؟

ادامه دارد

تخنیک هدایت‌ها برای پمپ کردن آب با استفاده از انرژی خورشیدی

نویسنده: انجنیر محمد منصور اسلمی

مقدمه

(INTRODUCTION)

انرژی خورشیدی اعظم ترین منبع انرژی در جهان است این انرژی پاک ارزان و بی پایان بوده و در بیشتر مناطق کره زمین مورد استفاده قرار میگیرد. محدودیت منابع فسیلی و پیامدهای حاصل از تغییرات زیست محیطی و آب و هوای جهان، فرصتهای مناسبی را برای رقابت انرژی خورشیدی با انرژیهای فسیلی خصوصا در کشورهایی با پتانسیل بالای تابش ایجاد نموده است.

سیستم های انرژی خورشیدی فناوریهای جدیدی هستند که برای تامین گرما، آبگرم، الکتریسیته، و حتی سرمایش منازل مسکونی مراکز تجاری و صنعتی بکار می روند.

افغانستان کشور است که در طول یک سال بیشتر از ۱۰ ماه یا ۳۰۰ روز هوای آفتابی داشته در طول یک سال آفتاب آن از ۳۵۰۰-۳۵۰۰ ساعت می درخشد. بدین صورت انرژی آفتاب یکی از انواع عمده انرژی قابل تجدید ارزان و غیر مضره درین کشور محسوب می شود.

انرژی آفتاب در حفظ محیط موثر بوده می تواند سهم قابل ملاحظه را در ساختار بیلاکس انرژی در مناطق کشور اعاده نماید. بخش اعظم قسمت های جنوبی، جنوب- غربی و غربی و بعضی مناطق شمال افغانستان را بیابان ها و دشتهای ریگی و لامزرع تشکیل داده است.

معمولاً دارای بارنده گی کم حرارت آفتابی بلند تا حدود ۴۵ در سانتی گراد می باشد. اگر فقط یک فیصد مناطق جنوب کشور هم جای که بیابان را در بر می گیرد، استفاده شوند، پس افغانستان همه ساله ۱۰۳۵,۵ میلیون کیلووات ساعت انرژی برق بدست خواهد آورد.

تولید انرژی خورشیدی به عنوان یکی از منابع پاک و تجدیدپذیر انرژی، در دهه های اخیر توجه زیادی را به خود جلب کرده است. خورشید به عنوان بزرگترین منبع انرژی در سیاره زمین، قادر است مقادیر عظیمی از انرژی را به طور روزانه تامین کند. استفاده از این منبع بی پایان نه تنها می تواند به تامین نیازهای انرژی انسان ها کمک کند، بلکه به کاهش اثرات منفی تغییرات اقلیمی و کاهش وابستگی به سوخت های فسیلی نیز کمک شایانی می کند.

در سیستم های تولید انرژی خورشیدی، از پنل های خورشیدی برای تبدیل نور خورشید به برق استفاده می شود. این پنل ها به کمک سلول های فتوولتائیک (PV) نور خورشید را جذب کرده و آن را به انرژی الکتریکی تبدیل می کنند. این فرآیند، که به نام اثر فتوولتائیک شناخته می شود، به دلیل سادگی، پایداری و عملکرد بلند مدت، یکی از محبوب ترین روش های تولید انرژی در دنیای امروز است.

انرژی خورشیدی به چندین روش قابل استفاده است، از جمله استفاده از آن برای تولید برق، تامین گرما برای خانه ها و صنایع، و همچنین به

عنوان منبع انرژی برای سیستم های آب رسانی و پمپ ها. با توجه به رشد روزافزون تکنولوژی های خورشیدی و کاهش هزینه های تولید، این انرژی در حال تبدیل شدن به یک گزینه اقتصادی و مؤثر برای تامین نیازهای انرژی در سرتاسر جهان است. در نهایت، تولید انرژی خورشیدی نه تنها به تامین نیازهای انرژی جوامع کمک می کند، بلکه باعث کاهش آلودگی های زیست محیطی و حفاظت از منابع طبیعی نیز می شود. این تکنولوژی، با توجه به مزایای متعدد خود، به عنوان یکی از راهکارهای کلیدی برای مقابله با بحران انرژی و تغییرات اقلیمی در قرن بیست و یکم به شمار می آید. در این اواخر استفاده از انرژی خورشیدی برای روشنایی لامپ ها و گرم کردن آب حمام های منازل پخت و پز چراغ های دو طرف جاده ها و استحصال برق خیلی ها زیاد معمول شده است. در شهر کابل پروان بدخشان هلمند کندهار مزارشریف خوست نورستان پکتیا ارزگان وردگ و تعداد از روستاهای افغانستان مروج گردیده و هیچ خطر جانبی مردم محیط را تهدید نموده است. امروز مردم افغانستان در هر موارد از انرژی آفتابی استفاده می نمایند.

چون فعالیت پمپ های سولری بوسیله انرژی فتوولتائیک پینل بوردهای شمسی در اثر تشعشع نور خورشید و سپس تبدیل آن به انرژی برقی صورت میگیرد بناً از نقطه نظر اقتصادی مفیدیت پمپ های سولری به مراتب بیشتر است نسبت به پمپ های برقی - دیزل جنراتور و در محلاتیکه

برق شهرى تمدید نگرديده باشد انتخاب پمپ سولرى با سولر پینل بورد ها یک گزینه خوب و مناسب در پروژه های شبکات آبرسانی بوده است.

اجزای پمپ خورشیدی با سیستم کنترلی برقی:

۱۰. پنل‌های خورشیدی (Solar Panels) پنل‌های خورشیدی نور خورشید را به انرژی الکتریکی تبدیل کرده و این انرژی را به سیستم پمپ ارسال می‌کنند.

۲۰. پمپ خود وظیفه انتقال آب یا مایعات را انجام می‌دهد. این پمپ‌ها می‌توانند برای کاربردهای مختلفی مانند کشاورزی، تأمین آب آشامیدنی، سیستم‌های آبیاری، یا حتی در برخی پروژه‌های صنعتی استفاده شوند.

۳۰. اینورتر (Inverter) اینورتر یک دستگاه است که انرژی (DC مستقیم (تولیدی از پنل‌های خورشیدی

را به انرژی (AC متناوب) تبدیل می‌کند تا برای پمپ یا دیگر تجهیزات قابل استفاده باشد.

۴۰. سیستم کنترلی (Control System) این سیستم به صورت هوشمند انرژی تولیدی را مدیریت کرده و در صورت نیاز، پمپ را روشن یا خاموش می‌کند. این سیستم می‌تواند شامل سنسورهایی باشد که وضعیت نور خورشید، سطح آب یا دیگر پارامترها را کنترل می‌کنند.

۵۰. باتری (Battery) در برخی سیستم‌ها، انرژی اضافی تولید شده توسط پنل‌ها ذخیره شده و در زمانی که نیاز به انرژی بیشتر است، از باتری برای تأمین انرژی استفاده می‌شود.

۶۰. مدارهای محافظتی (Protective Circuits) این مدارها از پمپ و سایر اجزاء سیستم در برابر مشکلاتی مانند نوسانات برق، اضافه بار و گرما محافظت می‌کنند.

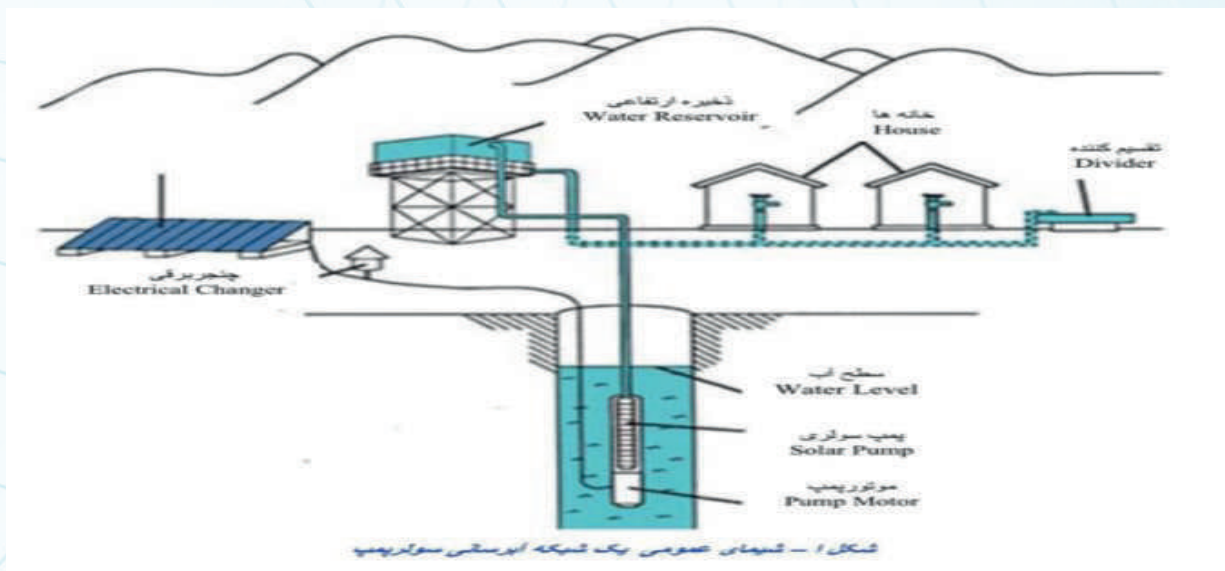
عملکرد پمپ خورشیدی با سیستم کنترلی:

۱۰. تولید انرژی خورشیدی: پنل‌های خورشیدی انرژی نور خورشید را جذب کرده و به انرژی الکتریکی تبدیل می‌کنند.

۲۰. مدیریت انرژی: سیستم کنترلی به طور پیوسته انرژی تولید شده را رصد می‌کند و برای بهینه‌سازی استفاده از آن، میزان انرژی ارسال شده به پمپ را تنظیم می‌کند.

۳۰. کنترل وضعیت پمپ: سیستم کنترلی می‌تواند در زمان‌هایی که انرژی خورشیدی کافی نیست یا در شرایط خاص مانند تغییرات در سطح آب، عملکرد پمپ را تغییر دهد یا به حالت استراحت (Standby) درآورد.

۴۰. ذخیره‌سازی انرژی: در صورتی که انرژی اضافی تولید شود، آن انرژی می‌تواند به باتری‌ها منتقل شده و در زمان‌های نیاز استفاده گردد.

شکل ۱ - شمای عمومی یک شبکه آبرسانی سولرپمپ

مزایای پمپ خورشیدی با سیستم کنترلی:

۱۰. صرفه‌جویی در هزینه‌ها: استفاده از پنل‌های خورشیدی به عنوان منبع انرژی، هزینه‌های مصرف برق را کاهش می‌دهد.

۲۰. استقلال از شبکه برق: این سیستم‌ها می‌توانند در مکان‌هایی که دسترسی به شبکه برق محدود است، کاربردی باشند.

۳۰. حفاظت از محیط زیست: پمپ‌های خورشیدی هیچ‌گونه آلودگی محیط‌زیستی تولید نمی‌کنند و استفاده از انرژی پاک خورشیدی باعث کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای می‌شود

۴۰. عملکرد بهینه و خودکار: سیستم کنترلی به طور خودکار پمپ را بر اساس شرایط مختلف تنظیم می‌کند و باعث بهبود عملکرد سیستم می‌شود.

۵۰. کاهش نیاز به تعمیرات و نگهداری: سیستم‌های خورشیدی معمولاً نیاز به تعمیرات کمتری دارند و طول عمر بالایی دارند.

کاربردهای پمپ خورشیدی با سیستم کنترلی:

۱۰. آبیاری کشاورزی: در مناطق خشک یا کم‌آب، سیستم‌های پمپ خورشیدی می‌توانند برای آبیاری زمین‌های کشاورزی به کار روند.

۲۰. تأمین آب آشامیدنی: در روستاها یا مناطق دورافتاده که دسترسی به شبکه آب محدود است، این سیستم‌ها می‌توانند آب مورد نیاز را از منابع آب تأمین کنند.

۳۰. پمپاژ آب برای پرورش ماهی یا باغات: پمپ‌های خورشیدی در کشاورزی و پرورش ماهی به منظور تأمین آب برای سیستم‌های آبیاری و فاضلاب استفاده می‌شوند.

۴۰. پمپ‌های صنعتی: برخی از صنایع نیاز به پمپ‌های قدرتمند دارند که می‌توانند از انرژی خورشیدی استفاده کنند.

بقیه دارد

تحلیل خشکسالی در حوزه دریایی پنج‌آمو با استفاده از شاخص‌های خشکسالی

نویسنده: دیپلوم انجیر همایون "خشنود"

بلندمدت محاسبه می‌شود و از پرکاربردترین شاخص‌ها در سطح جهان است.

۲. شاخص درصد بارندگی نرمال (PNPI) که نسبت بارندگی ثبت‌شده به میانگین بلندمدت را به صورت درصد بیان می‌کند.

۳. شاخص انحراف بارندگی (RAI) که شدت خشکسالی یا ترسالی را با توجه به انحراف از میانگین بارندگی اندازه‌گیری می‌کند.

۴. شاخص معیار بارندگی سالانه (SIAP) که بر اساس تحلیل بارندگی در مقیاس سالانه برای ارزیابی تغییرات سالانه خشکسالی کاربرد دارد.

۵. شاخص لگاریتمی استاندارد بارندگی (Log-SPI) که نسخه بهبودیافته SPI است و با اصلاح توزیع دیتاهای بارندگی به صورت لگاریتمی، دقت شاخص را در مناطق خشک افزایش می‌دهد.

هر یک از این شاخص‌ها هدف خاصی را دنبال می‌کنند و بسته به موقعیت جغرافیایی، نوع کاربری زمین و اقلیم منطقه، کاربرد متفاوتی دارند. بنابراین، هیچ شاخص واحدی قادر به توصیف کامل خشکسالی در تمامی مناطق نیست و ترکیب چند شاخص می‌تواند تصویری جامع‌تر از وضعیت خشکسالی ارائه دهد.

همان‌طور که اشاره شد، خشکسالی به‌عنوان پدیده‌ای اقلیمی، ناشی از کاهش بارندگی در یک دوره زمانی مشخص است. از آنجا که توزیع مکانی بارندگی در مناطق مختلف متفاوت است، تحلیل دقیق این توزیع نقش مهمی در درک بهتر ماهیت خشکسالی و پیش‌بینی آن ایفا می‌کند.

هر شاخص خشکسالی قادر است جنبه خاصی از این پدیده چندبعدی و وابسته به متغیرهای اقلیمی و محیطی را بررسی کند. به همین دلیل، استفاده هم‌زمان از چند شاخص می‌تواند اطلاعات جامع‌تر و تفسیر دقیق‌تری از شدت، فراوانی و روند خشکسالی در یک منطقه ارائه دهد.

اقلیمی منطقه، متفاوت هستند. تحلیل توزیع فراوانی خشکسالی در سطوح مختلف شدت، ابزاری مؤثر در شناخت حساسیت و آسیب‌پذیری مناطق به شمار می‌آید.

مطالعات علمی خشکسالی؛ برای نخستین بار در سال ۱۹۱۹ میلادی، نقشه‌های فراوانی بارندگی‌های کمتر از نرمال برای فصل گرم در منطقه راکی ترسیم شد. در سال ۱۹۳۰، مارکوچ در ایالات متحده، با بهره‌گیری از متغیرهای درجه حرارت و بارش، شاخصی برای تحلیل خشکسالی معرفی کرد. به دنبال آن، تورنت و وایت در سال ۱۹۳۱، شاخص بارندگی مؤثر را بر اساس تفاوت بارندگی و تبخیر و تعرق ارائه نمودند (عصمت‌فقری، ۱۳۹۸).

محققان کشورهای مختلف، پدیده‌های متعددی را جهت سنجش خشکسالی معرفی کرده‌اند که از جمله مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به میزان بارندگی، درجه حرارت هوا، تبخیر و تعرق، رطوبت خاک، سطح و جریان آب‌های سطحی، سطح آب‌های زیرزمینی و میزان پوشش برف اشاره کرد. این پدیده‌ها در دوره‌های زمانی متنوع (روزانه، ماهانه، سالانه و چندساله) مورد تحلیل قرار می‌گیرند تا روند تغییرات و شدت خشکسالی به‌درستی ارزیابی شود. در میان تمامی اینها، بارندگی به دلیل تأثیر مستقیم و گسترده‌اش، بیشترین کاربرد را در مطالعات خشکسالی دارد (نصرتی، ۱۳۹۷).

اقلیم‌شناسان شاخص‌های متعددی برای سنجش، نظارت و تحلیل خشکسالی توسعه داده‌اند که هر یک بسته به شرایط اقلیمی، نوع استفاده دیتاها، هدف مطالعه و مقیاس زمانی و مکانی می‌تواند نتایج متفاوتی ارائه کند. از مهم‌ترین شاخص‌های مورد استفاده در این تحلیل می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. شاخص استاندارد بارندگی (SPI) که بر پایه دیتاهای بارندگی و انحراف آن از میانگین

بارندگی یکی از مهم‌ترین پارامترهای اقلیمی است که نقش تعیین‌کننده‌ای در زراعت، منابع آب، اقتصاد..... و غیره مناطق مختلف ایفا می‌کند. کاهش میزان بارندگی می‌تواند منجر به پدیده خشکسالی شود، در حالی که افزایش ناگهانی آن ممکن است به وقوع سیلاب و خسارات جدی بیانجامد. هدف اصلی این مقاله، تحلیل خشکسالی با استفاده از شاخص‌های مرتبط با این پدیده است.

بارندگی به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین عناصر اقلیمی، تأثیر مستقیمی بر تأمین منابع آبی، زراعتی، دامداری، صنعت و زندگی روزمره جوامع انسانی دارد. هرگونه نوسان در مقدار و نوع بارندگی، به‌ویژه کاهش آن، پیامدهای جدی بر سیستم‌های طبیعی و انسانی به دنبال دارد. خشکسالی که نتیجه مستقیم کاهش بارندگی است، یکی از مخاطرات طبیعی محسوب می‌شود که به صورت تدریجی و نامحسوس شکل گرفته اما اثرات گسترده و مخربی برجای می‌گذارد.

این پدیده با کاهش دسترسی به منابع آب شیرین، دامنه وسیعی از مشکلات را ایجاد می‌کند؛ از اختلال در فعالیت‌های زراعتی و تأمین مواد غذایی تا بحران‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی. از این رو، شناسایی، نظارت و تحلیل دقیق خشکسالی برای برنامه‌ریزی و مدیریت منابع طبیعی اهمیت حیاتی دارد. یکی از ویژگی‌های کلیدی خشکسالی که در ارزیابی آن مورد توجه است، «فراوانی وقوع» در دوره‌های زمانی مختلف اعم از ماهانه، فصلی و سالانه می‌باشد.

در دهه‌های گذشته، روش‌های متعددی برای ارزیابی خشکسالی توسعه یافته‌اند که می‌توان آن‌ها را به سه دسته کلی تقسیم کرد: روش‌های تجربی و عملی، روش‌های کمی و آماری، و روش‌های مبتنی بر دیتاهای مشاهداتی. شاخص‌هایی مانند شدت، فراوانی و مدت زمان خشکسالی، بسته به موقعیت جغرافیایی و شرایط

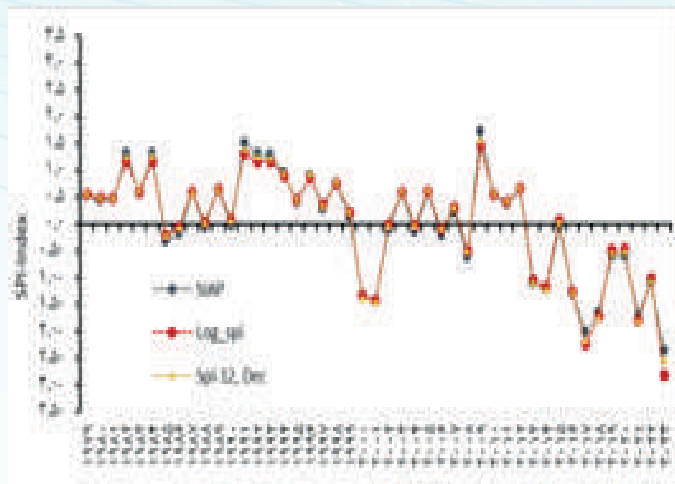

بلکه امکان برنامه‌ریزی دقیق‌تر، سیاست‌گذاری مؤثرتر و اتخاذ راهکارهای عملی‌تر برای مدیریت منابع آب و مقابله با اثرات خشکسالی را نیز فراهم می‌سازد.

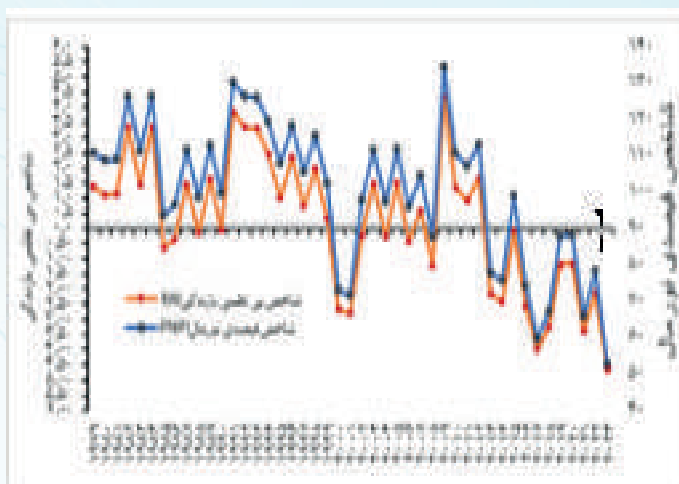
بیانگر آنند که خشکسالی در حوزه دریایی پنج‌آمو نوع متفاوتی در دوره‌های زمانی مختلف داشته است.

تحلیل هم‌زمان این شاخص‌ها نه تنها درک جامع‌تری از خشکسالی در منطقه ارائه می‌دهد،

در این راستا، نتایج تحلیل شاخص‌های خشکسالی در حوزه دریایی پنج‌آمو، از طریق گراف‌های (۱ و ۲) ارائه شده‌اند. این نتایج نشان‌دهنده تنوع شدت خشکسالی و تغییرات زمانی آن در طول سال‌های مورد مطالعه هستند و

گراف (۲) نشان دهنده سه شاخص را در حوزه دریایی پنج آمو نشان میدهد.

گراف (۱) نشان دهنده دو شاخص را در حوزه دریایی پنج آمو نشان میدهد.

مقدار بارندگی در این دوره، حدود ۴۵۳.۳ میلی‌متر در سال ۲۰۰۹ میلادی ثبت شده و کمترین آن نیز حدود ۱۷۷.۶ میلی‌متر در سال ۲۰۲۳ میلادی در این حوزه دریایی بوده است. شاخص‌های خشکسالی نیز تأیید می‌کنند که سال‌های ۲۰۱۷ و ۲۰۲۳ دوره‌هایی با خشکسالی بسیار شدید بوده‌اند و سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۲۱ نیز خشکسالی با شدت شدید را تجربه کرده‌اند. همچنین، در حدود ۲۹ سال از این ۴۵ سال، خشکسالی با شدت‌های مختلف بر این حوزه حاکم بوده است.

این نتایج جامع، اهمیت نظارت مستمر و استفاده تلفیقی از شاخص‌های خشکسالی را در مدیریت منابع آب و برنامه‌ریزی‌های اقلیمی بیش از پیش نمایان می‌سازد و ضرورت اتخاذ تدابیر مؤثر برای مقابله با روند کاهشی بارندگی و اثرات ناشی از خشکسالی در منطقه را گوشزد می‌کند.

به‌عنوان دوره‌هایی با خشکسالی بسیار شدید طبقه‌بندی کرده است. با این حال، شاخص PNPI در برخی از این سال‌ها هماهنگی کمتری با RAI و سایر شاخص‌ها نشان داده است. این اختلاف می‌تواند ناشی از تفاوت در روش محاسبه، نوع نرمال‌سازی دیتاها و تمرکز متفاوت هر شاخص بر جنبه‌های خاصی از بارندگی باشد؛ به‌طور مثال، شاخص PNPI تنها نسبت بارندگی مشاهده‌شده به میانگین بلندمدت را بررسی می‌کند و نسبت به نوسانات کوتاه‌مدت و دیتاهای خروجی حساس‌تر است.

در مجموع، مقایسه شاخص‌ها نشان می‌دهد که به‌کارگیری شاخص‌های مختلف، به ویژه آن‌هایی که از نظر روش‌شناسی مکمل یکدیگر هستند، می‌تواند تحلیل دقیق‌تر خشکسالی و تفسیر بهتر رفتار اقلیمی منطقه را امکان‌پذیر سازد.

علاوه بر این، نتایج کلی تحلیل دیتاهای بارندگی در دوره ۴۵ ساله نشان می‌دهد که مقدار بارندگی روندی کاهشی داشته است. بیشترین متوسط

بررسی گراف مقایسه‌ای شماره (۲) نشان می‌دهد که سه شاخص خشکسالی شامل شاخص استاندارد بارندگی (SPI)، شاخص میانگین بارندگی سالانه (SIAP) و شاخص لگاریتمی استاندارد بارندگی (Log-SPI) تطابق و همبستگی بسیار بالایی با یکدیگر دارند. این شاخص‌ها به‌طور هماهنگ، سال‌های ۲۰۱۷ و ۲۰۲۳ را به‌عنوان دوره‌هایی با خشکسالی بسیار شدید، و سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۲۱ را به‌عنوان دوره‌هایی با خشکسالی شدید در حوزه دریایی پنج‌آمو شناسایی کرده‌اند. این نتایج، دقت و اعتبار بالای این شاخص‌ها در تحلیل خشکسالی این حوزه دریایی را نشان می‌دهد و بیانگر این است که استفاده تلفیقی یا ترکیبی از آن‌ها می‌تواند درک جامع‌تری از وضعیت خشکسالی فراهم آورد.

از سوی دیگر، گراف شماره (۱) به مقایسه دو شاخص بی‌نظمی بارندگی (RAI) و درصد نرمال بارندگی (PNPI) اختصاص یافته است. شاخص RAI سال‌های ۲۰۱۷، ۲۰۱۸، ۲۰۲۱ و ۲۰۲۳ را

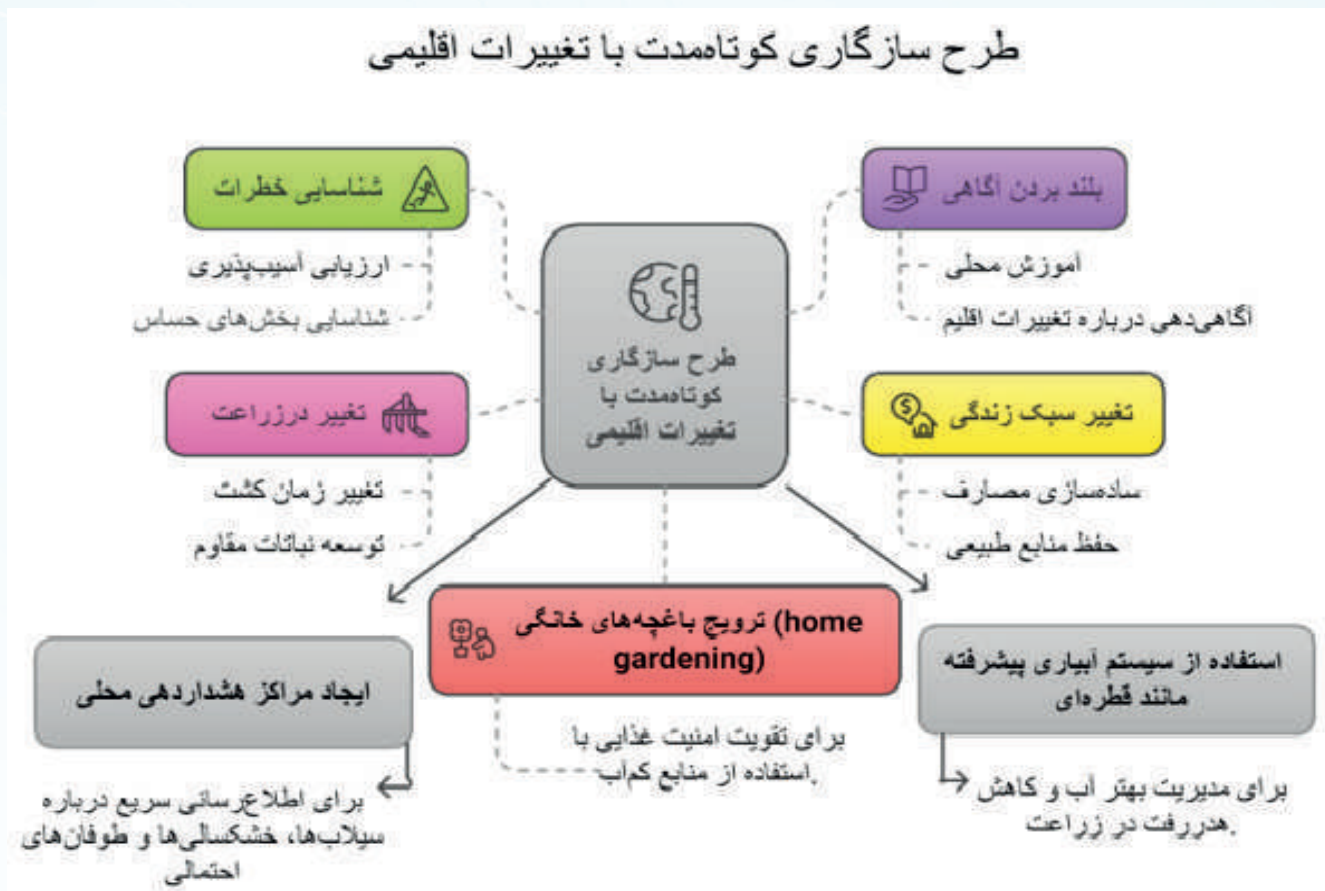

تغییر اقلیم و طرح سازگاری آن در حوزه عمومی دریایی هلمند

پیوست به گذشته

طرح سازگاری کوتاه مدت با تغییرات اقلیم در حوزه دریایی هلمند

بادرنظرداشت وضعیت اقلیمی موجود و شرایط اقلیمی در حوزه عمومی هلمند دارد، میتوان دریافت که اثرات اقلیمی در حد اعظمی آن رسیده که با ارایه راهکارهای مناسب که بتواند اثرات تغییر اقلیم بالایی منابع آب و سایر سکتورهای آسیب پذیر این حوزه دریایی بکاهد درنظر میگیریم. بنأ جهت سازگاری با این پدیده باید برای کوتاه مدت موضوعات ذیل درنظرگرفته شوند

شکل - ۱ چارت روشهای سازگاری درازمدت برای مجادله با تغییرات اقلیم

بهبود کارایی آبیاری در زراعت استفاده می شود. این سیستم ها با تأمین آب مستقیم به ریشه گیاهان، میزان تبخیر و هدررفت آب را کاهش داده و به بهترسازی مصرف منابع آبی کمک می کنند. همچنین، در برخی کشورهای آسیای میانه مانند ازبکستان، استفاده از سیستم های آبیاری بارانی با تکنالوژی های مدرن برای جلوگیری از هدررفت آب و افزایش بهره وری در زمین های زراعت انجام می شود.

دلیل کم آبی و شرایط اقلیمی خشک و نیمه خشک نیاز به راهکارهای خاص دارند که می تواند شامل استفاده از تکنالوژی های جدید، مدیریت بهتر منابع آبی و به کارگیری گیاهان مقاوم باشد.

یکی از راهکارهای موفق در نقاط مختلف جهان، استفاده از سیستم های آبیاری قطره ای است که به ویژه در مناطق خشک مانند اسرائیل و اسپانیا برای کاهش هدررفت آب و

راهکارهای جامع سازگاری با تغییرات اقلیمی و موثرسازی مدیریت منابع آبی در حوزه دریایی عمومی هلمند تجزیه و تحلیل تجارب جهانی و راهکارهای بومی

برای سازگاری با تغییرات اقلیمی در حوزه دریایی عمومی هلمند می توان از تجارب و راهکارهایی که در نقاط مختلف جهان برای مدیریت منابع آب و زراعت در شرایط مشابه به کار گرفته شده اند استفاده کرد. این مناطق به

مصارف زراعت و شرب در مناطق مختلف به‌ویژه در مناطق پایین‌دست حوزه مورد استفاده قرار گیرند.

در نهایت، آموزش و ارتقاء سطح آگاهی عمومی در مورد تغییرات اقلیمی و شیوه‌های مدیریت منابع آبی از جمله اقداماتی است که در کشورهای مختلف مانند مکزیک، کینیا و مصر با موفقیت به اجرا درآمده است. این آموزش‌ها به مردم محلی کمک می‌کند تا از تکنیک‌های صرفه‌جویی در مصرف آب و سازگاری با تغییرات اقلیمی بهره‌برداری کنند. در هلمند نیز برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی برای دهاقین و جوامع محلی می‌تواند به اجرای موفق طرح‌های سازگاری و کاهش اثرات تغییرات اقلیمی کمک کند. به‌طور کلی، با استفاده از این راهکارها و تجربیات جهانی می‌توان به بهبود مدیریت منابع آبی، زراعت پایدار و سازگاری با تغییرات اقلیمی در حوزه دریایی عمومی هلمند دست یافت.

خشک و کم‌آب سازگار شده‌اند. در هلمند، ایجاد چنین باغ‌هایی می‌تواند به بهبود وضعیت امنیت غذایی و کاهش فشار بر منابع آبی کمک کند.

استفاده از تکنالوژی‌های جدید دیگر مانند استفاده مجدد از فاضلاب و سیستم‌های ذخیره‌سازی آب باران در کشورهایی مانند سنگاپور و هندوستان به‌ویژه در مناطق شهری برای تأمین آب شرب و آبیاری زراعت به کار گرفته شده است. این تکنالوژی‌ها می‌توانند در مناطق هلمند برای جمع‌آوری و ذخیره آب در فصل‌های پرآب و استفاده از آن در فصول کم‌آب به کار روند.

همچنین، ساخت بندهای کوچک و دیوارهای استنادی برای مدیریت جریان آب و کاهش خطرات سیلاب در کشورهای مختلف آسیای جنوب شرقی و آمریکای لاتین مورد استفاده قرار می‌گیرد. این ساختمان‌ها می‌توانند در هلمند برای کنترل سیلاب‌ها و ذخیره آب برای

در کشورهای خشک دیگری مانند آفریقای جنوبی و استرالیا، زراعت گیاهان مقاوم به خشکی یکی از راهکارهای اصلی بوده است. در این کشورها، گیاهانی مانند ذرت (گندم جدید) مقاوم به خشکی، گندم مقاوم و انواع گیاهان دارویی بومی کشت می‌شود که می‌توانند با مصرف کم آب به رشد خود ادامه دهند. درحوزه هلمند نیز استفاده از این نوع گیاهان برای بهبود تولیدات زراعت و کاهش فشار بر منابع آبی می‌تواند راهکار مناسبی باشد.

در بسیاری از مناطق خشک و نیمه‌خشک جهان، باغداری مقاوم به خشکی در برابر زراعت سنتی به‌عنوان یک روش پایدار مطرح شده است. در کشورهای مانند ترکیه و ایالات متحده، باغ‌های مقاوم به خشکی برای مقابله با بحران‌های آبی و حفظ منابع خاک ایجاد شده‌اند. این باغ‌ها شامل درختان میوه‌ای هستند که به‌طور خاص به شرایط اقلیمی

شکل ۲ نمونه بدیل ابیاری قدیمی به روش مدرن و استفاده از گلخانه و نمونه از فعالیت های سازگار با خشکسالی

اهمیت محیط زیستی هامون گودزره در ولایت نیمروز

نویسنده : انجنیر محمد مسعود " توحید یار "

پیوسته به گذشته

۱- احیای اکوسیستم (Ecosystem) در ساحه.

۲- تغذیه آبهای زیر زمینی: نفوذ آب هامون به زیر زمین می تواند بخشی از سیستم آب های کم عمق را تغذیه کنديا به صورت نفوذ به لایه پایین تر، سفره های عمیق دائمی به وجود آورد. که این موضوع را میتوان هامون گودزره در ولایت نیمروز وساحات همجوار آن خوبر مدیریت کند. زیرا افزایش بر تقاضای آب، بلند بودن تبخیر و تعرق از سطح آب دریا، خاک و نباتات بهترین بدیل میتواند تغذیه آبهای زیر زمینی توسط هامون گودزره باشد. چون بیشتر استفاده راولایات های جنوب و جنوب غربی بنابر عدم مدیریت سالم آبهای سطحی از آبهای زیر زمینی دارند.

۳- در صورت مرطوب بودن : بستر هامون گودزره سالانه در حدود ۲۰۰ کیلومتر مکعب مواد رسوبی به ساحه جلوگیری میشود .

۴- کاهش توفان های ریگی (گرد و غبار) پوشش نباتی موجود در هامون و به ویژه حاشیه آن عامل مهمی در جلوگیری از فرسایش اطراف ساحلی است. ورود انواع رسوبات از رود های محلی یا شست و شوی خاک اراضی مجاور، به وسیله پوشش نباتی حاشیه محدود میشود. سیستم های ریشه ای این نباتات به حفظ خاک کمک و حرکات موئینه خاک از عدم ثبات آن جلوگیری میکنند و سبب می شوند تا لایه های سطح شسته نشوند.

۵- جلوگیری از شوره زار شدن زمین.

۶- کاهش امراض تنفسی و بینایی.

۷- تنوع زیستی: تنوع زیستی و جنتیکی که در آب هامون ها زندگی میکنند، از اهمیت بالایی برخوردار است. هامون ها اگرچه وسعت چندانی نسبت به سایر محیط های زیستی ندارند، ولی در عمل به خاطر داشتن شرایط خاص محیطی، ویژگی های آب و خاک و پیچیدگی های بوم شناسی، تنوع قابل ملاحظه ای را به وجود می آورند. هامون ها به عنوان کانون های حساس نه تنها دارای تنوع

از نوعی بسیار بالای جانوری و نباتی هستند، بلکه تنوع جنتیکی در هر یک از نمونه ها در حد بالایی است و این تنوع به طور عمده در ارتباط مستقیم با تنوع محیط زیست و زیستگاه های تشکیل شده در هامون است.

۸- حضور پرندگان : حضور پرندگان به صورت مهاجر یا بومی در مناطق، دارای ارزش های فراوانی است که از آن جمله میتوان ارزش های اکولوژیکی، اقتصادی، آموزشی، علمی، تفریحی و زیبایی شناسی آن ها را نام برد. ارزش های اکولوژیک و نقشی را که پرندگان در مسیر انرژی و چرخه مواد غذایی در اکوسیستم های منطقه بر عهده دارند و همچنین رابطه تنگاتنگی که پرندگان با محیط خود برقرار می کنند، حائز اهمیت است. در صورت بی توجهی و نابودی این پرندگان با شکار و تخریب زیستگاه ها جبران چنین غیر ممکن است. برای رابطه ظریف و دقیقی با محیط زیست منطقه، تقریباً مثال بعضی از پرندگان شکاری و گوشت خوار با تغذیه از جوندگان حاشیه هامون ها نقش مهمی در کنترل جمعیت جوندگان و کاهش زیان های اقتصادی ناشی از انتقال و انتشار بیماری های عفونی و تخریب مراتع دارند.

۹- متعادل نگهداشتن آب و هوا در ساحه :

اهمیت اقلیمی بر نواحی مجاور وجود گستره آبی در هامون ها، باعث تعدیل درجه حرارت، افزایش رطوبت نسبی و نیز تصفیه هوا در نواحی مجاور می شود. تغییرات بسیار جزئی درجه حرارت شبانه روزی از خصوصیات این مناطق به شمار می رود و دلیل آن، گرمای ویژه زیاد آب است. پس بر همین اوصاف گفته میتوانیم که هامون گودزره برای ولایت نیمروز وساحات همجوار آن از اهمیت خاص برخوردار است. در رابطه به اهمیت محیط زیستی هامون گودزره از جمله مشکلات گرد و غبار در ولایات جنوب و جنوب غربی کشور که یکی از چالش های عمده بشمار میرود. بنابراین دلیل بهتر است براهمیت هامون یاد شده از حیث کاهش گرد و غبار در این ساحات نیاز بیشتر به توضیحات

میباشد. که آنرا ذیلاً به بحث میگیریم. به همین ترتیب گرد غبار جهان منشأ طبیعی داشته که % ۷۵ را در بر میگیرد، انتشار آن ناشی از پستی جغرافیائی در مناطق خشک و به ویژه جهیل های خشکیده به همراه پوشش نباتی نا چیز میباشد. عوامل انسانی % ۲۵ سبب انتشار توفان های ریگی در جهان میشوند. که % ۸۵ آن منشأ آبی دارند. عملکرد توفان های ریگی وابسته به شدت فرسایش بادی و انتقال اجزای سطحی بستر خاک میباشد. منشأ بستر توفان های ریگی زهکشی حوزه های دریایی مناطق خشک فرسایش بادی اجرای سطحی بستر، پوشش نباتی محدود و از بین بردن گوناگونی حیات میباشد. (شکل ۱۰-۱۱-۱۲) توفان های ریگی و گرد غبار سبب شدت مشکلات صحتی در انسانها میگردد. بر اساس تحقیقات طبی ذرات ریگی و گرد غباری که کوچکتر از ۲۵۰ میکرون هستند به راحتی میتوانند در اثر استنشاق از خطوط دفاعی طبیعی بدن عبور کرده و به طور عمقی به ریه ها نفوذ کنند، و این ذرات در مدت زمان کوتاهی جذب خون شده و سبب بیماری وبا تشدید آن میشود. توفان های ریگی و گرد غبار با انتقال نمک ها ، قارچها، باکتریها و دیگر عناصر آلوده کننده از بستر هامون سبب افزایش و توسعه بیماری های مهلک در ولایت نیمروز و مناطق همجوار آن گردیده است. مهمترین بیماری های ناشی از وقوع توفان های ریگی و گرد غبار شامل اختلال در سیستم تنفسی، آسم، التهاب ریه، سرطان، بیماری های قلبی و حساسیت های پوستی میباشد. کوچکتر بودن ذرات گرد غبار باعث اختلال در فرایند فتوسنتز نباتات و کاهش سرعت رشد آن و در نتیجه توقف و کاهش قدرت دفاعی آن ها در مقابل آفات و بیماری ها شده و آلوده گی های شدید مواد غذایی میشود. این پدیده در منطقه سبب تغییرات اکولوژیکی از قبیل پستی زمین، صدمات فیزیکی به پوشش نباتی از بین رفتن انواع نباتی و حیوانی گردیده و چالش های عمده اقتصادی را به وجود آورده است. مهمترین این چالش ها شامل

اختلال و تخریب مسیرهای حمل و نقل از بین رفتن سطح مغذی خاک سطحی، کاهش فعالیت های زراعتی، مهاجرت حیوانات، فرسایش مصارف پاک کاری سرک ها، میدان هوایی و کانال های آبیاری می باشند. بررسی توفان های ریگی و گرد غبار در این مناطق گواهی آن است. که علاوه بر عوامل طبیعی، عوامل محیطی نیز در پیدایش این پدیده و تداوم آن دخیل هستند.

که ازمهم ترین عملکرد های این هامون ها میتوان به ایجاد تعادل درجه حرارت و حفظ رطوبت و پوشش نباتی در منطقه سیستان، ولایت نیمروز و ساحات همجوار آن میباشد، در افغانستان و ولایت زابل در ایران در جریان گرمای شدید تابستان توسط بادهای ۱۲۰ روز نیز اشاره کرد، که وزش بادهای ۱۲۰ روزه از روی آب های هامون سبب انتقال رطوبت و سرما در منطقه سیستان میگردد، و یک اکوسیستم مناسب را برای تعامل انواع نباتی و حیوانی در محیط گرم و خشک ولایت نیمروز مساعد می ساخت. به عنوان مثال احداث بند کمال خان، که یکی از دست آوردهای خوب و معقول در سطح این حوزه میباشد. که سبب احیای مجدد اکوسیستم و بهبود وضعیت اکولوژیکی زندگی مردم در منطقه میگردد. و این موضوع بشتر توسط آب بند کمال خان تنظیم تحقق خواهد بخشید. اما در یک جمله میتوان گفت که در صورت احیای مجدد هامون گودزر در ابعاد مختلف، دارای ارزش حیاتی در جنوب غرب کشور است. و هرگاه این هامون در هنگام آبخیزی آبیگری صورت نگیرد، بر علاوه اینکه اثرات مثبت احیای دوباره هامون گودزر که خالصتاً بالای شرایط اقلیمی بیان گردید، صورت نگیرد، عواقب ناگوار را در ساحه ایجاد خواهد کرد، چون اثر تغییرات اقلیمی و خشکسالی جهان و منطقه در حال دگرگونی بوده و اثرات آن در مناطق خشک چون ولایت نیمروز بیشتر از سایر تیپ های اقلیمی میباشد، که دشواری های اقلیمی بیشتر از پیش در این ساحه تبارز خواهد نمود. بنابراین هر دو کشور افغانستان و ایران که با هم در حوزه آبریز هلمند وجه مشترک دارند، برای بهبود و احیای مجدد نه تنها هامون گودزر

بلکه بر سایر هامون های موجود در سطح حوزه هلمند اقدام نمایند. زیرا زمانیکه ضرر آن بین این دو کشور مشترک است. نفع آن نیز مشترک میباشد.

اهمیت اکولوژیکی اجتماعی و فرهنگی هامون گودزره

هر نوع هامون از شمار زیادی اجزای فیزیکی، بیولوژیکی و کیمیاوی تشکیل شده است. آب و خاک، نباتات و مواد غذایی معرف این اجزا هستند، که در پیوند بایکدیگر در یک سیستم یکپارچه هامون را به وجود می آورند. که از مهم ترین کارکرد هامون ها و اهمیت آن میتوان به موارد زیر اشاره کرد.

۱- اهمیت اکولوژیکی - The ecological importance of the wetland:

تأثیر و تأثر متقابل اجرای فیزیکی، بیولوژیکی یک هامون مثل خاک، آب، نباتات و جانوران، عملکردهای حیاتی متعددی برای هامون ایجاد می کند. از جمله ذخیره سازی آب، حفاظت در مقابل توفان گردوغبار، کاهش تخریب سیل، تثبیت خطوط ساحلی و مهار فرسایش، تزریق مجدد آب های زیرزمینی (جابه جایی آب از تالاب به درون سفره های زیرزمینی، تصفیه آب از طریق تثبیت عناصر محلول، رسوبات و دیگر آلودگی ها و تعدیل آب و هوای محلی) از میان ارزش های اقتصادی متعدد هامون ها، میتوان به حفظ ذخایر جنیتک نباتی و جانوری، تأمین آب (کیفی و کمی)، آبی پروری، تولید محصولات کشاورزی، تولید چوب، تأمین انرژی، تولید مواد لجنی و گیاهی، حمل و نقل و کاربردهای تفریحی و گردشگری اشاره کرد... که بصورت خلص به آن می پردازیم.

○ هامون ها کنترل کننده سیلاب های ویرانگر و رسوب دریاها هستند.

○ هامون ها تنظیم کننده اقلیم محلی بوده و به عنوان لطیف کننده هوا و به عنوان بادشکن عمل می کنند.

○ هامون ها با مرطوب نگه داشتن سطح زمین نقش مهمی در کاهش شدت پدیده گرد و غبار و غلظت ریزگردها دارند.

○ بسیاری از مواد زائد و آلودگی بیولوژیکی و

شیمیایی آب های سطحی توسط هامون ها تثبیت و غیر فعال می شوند.

○ هامون ها نقش مهمی در تثبیت نایتروجن و چرخه کاربن بازی می کنند.

بنابراین مجموعه آب هامون که شامل هامون پوزک، صابری، و هامون گودزره می باشد. بخش مهم از اکوسیستم این ساحات را تشکیل می داد. ۲- اهمیت اجتماعی و فرهنگی:

➤ سیمای طبیعی زمین شامل اجزایی است که منظر یک مکان ویژه از یک منطقه را به وجود می آورند. هامون گودزره از اجزای کلیدی سیمای طبیعی زمین در ولایت نیمروز به شمار میرود که نه تنها باعث تنوع می شوند بلکه نقطه محوری مناظر نیز به حساب می آید.

➤ تسهیل تأمین آب مورد ضرورت مناطق اطراف هامون و به خصوص ولسوالی های کنگ و چخانسور در ولایت نیمروز

➤ قابل سکنی ساختن منطقه برای مردم

➤ ایجاد انگیزه برای بازگشت مهاجرین در منطقه

➤ تفرج و توریسم، چشم انداز زیبای هامون گودزره میتواند برای ساکنان اطراف آن، مفاد اقتصادی زیادی از راه توریسم به ارمغان بیاورند. در صورت احیای هامون گودزره ساعات دلپذیری برای قایق رانی، شنا و ماهی گیری فراهم کند و این امکان را به وجود می آورد که از نواحی مجاور آن ها برای ساخت مکان های مناسب تفریحی استفاده شود.

➤ حفظ و تأمین مصئونیت غذای

اثرات احیای مجدد هامون گودزره بر ولایت نیمروز و مناطق همجوار آن:

چنانکه در صفحات قبلی یاد آور شدیم بارندگی های که در شروع سال ۱۴۰۳ در سطح کشور بخصوص در حوزه هلمند به قوع پیوست این بارندگی های شدید که منجر به سیلاب های وافر در سطح این حوزه گردید، سیلاب های مذکور خوشبختانه توانست که هامون گودزره را در ولایت نیمروز تقریباً پر آب نماید. به اساس معلومات عکس های فضائی (Satellite image) این سیلابها باعث شد که در حدود ۷۶۰ کیلومتر مربع این هامون که حدود ۲۵٪ مساحت آن میشود را سیراب نماید.

شکل ۸: جاری و ذخیره شدن سیلابها به تاریخ ۲۰۲۴/۵

که نظر به مساحت مذکور در حدود ۵-۴ میلیارد مترمکعب سیلاب ها را در خود ذخیره نموده است. که در نتیجه آب ورسوب تازه برای احیای حیات وحش در این جهیل بزرگ در ولایت نیمروز بسیار مهم است. با درنظر داشت وسعت و حجم آب این جهیل، امسال ممکن هامون گودزره مسکن مجدد برای پرندگان مهاجر وبومی گردد. در صورت احیای دوباره هامون گودزره درکنار اهمیت وارزش، اقتصادی، اجتماعی سیاسی، محیط زیستی، هایدرولوژیکی، مدیریت منابع آبی

دارای اثرات مثبت اقلیمی وآب وهوایی نیز می باشد. که آنرا ذیلاً خلاصه میکنیم.

۱-درجه حرارت هوای چند درجه سانتی گرید منطقه کاهش می یابد

۲-تفاوت درجه حرارت هوا میان شب روزکم خواهد شد

۳-در میزان رطوبت هوای منطقه تا حدودی افزایش به عمل خواهدآمد وشرايط حیاتی بهتر خواهد شد .

۴-از فرسایش خاک جلوگیری میشود .

۵-صحراگرایی که درحال حاضر ۷۵ فیصدکشور را تهدید میکند، این وضعیت در ولایت نیمروز کنترل خواهد شد .

۶-طوفان گرد وخاک کنترل خواهد گردید؛ یعنی به شکل امروز آن رخ نخواهد داد و از صدمات بیشتر آن کاسته میشود.

۷-از فرسایش بادی جلوگیری خواهد شد .

نتیجه گیری :

۸-با غرس اشجار، از تخریبات سیالت کاسته می شود .

۱۱-تامین امکان از کمبودآب برای مواشی (گله) راتأمین نموده، نیمروز را ازخشکی مطلق نجات می دهد .

۱۲-از اثرات وارده خشکسالی بر آب، زراعت و مالداري کاسته می شود .

۱۴-در کنار مبارزه با بیابان زایی،پوتانسيل آب های زیرزمینی را افزایش می دهد .

۱۷-درکنار بند کمال خان هامون گودزره نیز ازتخریبات ساحه جلوگیری میکند.

۱۸-باعث افزایش رطوبت هواگردیده، در نتیجه از شدت تبخیر وتعرق کاسته می شود.

۲۰-از افت یکباره گی درجه حرارت شبانه که خصیصه اقلیم مناطق خشک بوده، جلوگیری میکند.

۲۱-سبب رشد و توسعه زراعت درصورت استفاده ازسولرپمپ درهنگام آبیگری و آبیاری شده، در تأمین اکسیجن منطقه نقش بارز ایفا میکند.

۲۲-از آلوده گی خاک وهوا جلوگیری میشود

۲۳-ایکوسیستم های حیوانی و نباتی در منطقه دوباره احیا خواهد شد

ارائه راه کار ها برای بهبود واحیای مجدد هامون گود زره

مهمترین راهکارهایی که در این زمینه باید پیگیری کرد، قرار ذیل است.

۱-طوریکه آشکار است، شرايط کنونی کشور از نظر تابآوری محیط زیست و استفاده بیشتر از توان اکولوژیک کشور در حالت نه چندان خوبی قرار دارد، هامون های موجود درولایت نیمروز بخصوص گودزره بسیار ازسال ها کاملاً خشک بود ومیباشد، وپدیده گرد و غبار ولایت نیمروز و ساحات همجوار آنرا تهدید می کند منابع غنی سرفه های آب زیرزمینی استراتژیک که متعلق به نسل های بعد بوده تقریباً رو به پایان واکثراً شور میباشد. و موضوع تغییر اقلیم و افزایش گرمایش هوا نیز این تهدیدها را شدت بخشیده است. پس

شکل ۹: نمونه از درخت گز در بیابان های ریگی و سوزان

بصورت کل گفته میتوانیم که هامون گود زره در ولایت نیمروز از لحاظ ارزش محیط زیستی از اهمیت خاصی برخوردار است. این اهمیت شامل بهبود محیط زیست واحیای مجدد ایکوسیستم درساحه میگردد. طور مثال جلوگیری از جریان سیلابهای ویرانگر، افزایش رطوبت، کاهش درجه حرارت، کاهش در گرد غبار ساحه، تقویت آبهای زیرزمینی، عودت دوباره پرند گان مهاجر، وجود آب کافی برای مواشی وگله های ساکن در منطقه وغیره میگردد. که خوشبختانه امسال با افزایش بارندگی در حوزه هلمند مقدار زیاد از سیلابها به جهیل گودزره سرازیر شد.

مآخذ:

۱. (ریاست آبهای فرامرزی آرشیف ریاست عمومی منابع آب، ۱۴۰۰) وزارت آب وانرژی
۲. (مقاله تیم زراعتی پوهنتون ویرجینیا، ۱۳۸۲) ایالات متحده امریکا
۳. آمریت تخنیکي، ریاست آبهای فرامرزی ۱۴۰۲/۷/۱، وزارت آب وانرژی
۴. "عارض" غلام جیلانی (جغرافیای طبیعی افغانستان پوهنتون کابل، ۱۳۸۶)
۵. آمریت تخنیکي، ریاست آبهای فرامرزی ۱۴۰۲/۷/۱۵، وزارت آب وانرژی
۶. آمریت تخنیکي، ریاست آبهای فرامرزی ۱۴۰۲/۸/۵، وزارت آب وانرژی
۷. آمریت تخنیکي، ریاست آبهای فرامرزی ۱۴۰۲/۸/۱۸، وزارت آب وانرژی
۸. انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست تالاب های تهران ۱۳۷۷
۹. دانشگاه، کلمیابوب اکتبر ۲۰۲۳ مؤنسه تحقیقات بین المللی، آب و هوای کلمبیا
۱۰. آمریت تخنیکي، ریاست آبهای فرامرزی ۱۴۰۲/۹/۲۹، وزارت آب وانرژی

بررسی اساسات هیدروپلیتیک

پيوسته به گذشته

نویسنده: شجاع‌الدین بهروز

۳- سطح منطقه‌ای هیدروپلیتیک (Regional Hydropolitics)

در سطح تحلیل منطقه‌ای هیدروپلیتیک، مطالعه و تحلیل روابط و تعاملات دولت‌ها در محور منابع آب مشترک و آب‌های فرامرزی مورد بررسی قرار می‌گیرد. در این سطح بررسی می‌گردد که تعامل و یا تقابل کشورهای شامل حوزه‌های آب مشترک چگونه اند؟ همچنان به واکاوی و بررسی نقاط اشتراک، افتراق، منازعه و همکاری در منابع آب مشترک پرداخته می‌شود.

به این ترتیب، «سیاست کشورها در رابطه با یکدیگر درباره توزیع، مهار و پایش کیفیت منابع آب بررسی و تحلیل می‌شود. افزون بر این «پراکندگی نامتناسب آب»، «مشترک بودن رودها» و «ناکارآمدی مدیریت سامانه‌ها و منابع آبی»، چالش‌هایی مانند افزایش جمعیت و کوشش برای خودکفایی در تولید محصولات کشاورزی که نقش بنیادی در جهت دهی به مناسبات هیدروپلیتیک کشورها داشته است» در این سطح مورد بررسی قرار می‌گیرند (مختاری هشی و همکاران، ۱۳۹۸: ۲۰). از سوی دیگر در این سطح مفاهیم تعارض و همکاری میان کشورهای منابع آب مشترک نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد. مولفه‌های شکل‌گیری تعارض و یا همکاری شناخته شده و از آن برای به-دست آوردن آب استفاده می‌شود. حتمی نیست که همیشه میان دولت‌ها تعارض یا همکاری وجود داشته باشد. بلکه احتمال وقوع هر دو مفهوم در مورد منابع آب مشترک (در محور سناریو) وجود دارد. دولت‌ها روی تقسیمات آب بر اساس عقد یک معاهده یا یک معامله تلاش کرده و به توافق می‌رسند. یا این که بدون عقد قرار داد از منابع آب مشترک کشور ضعیف استفاده می‌کنند. بالاخره در این سطح دولت‌ها کوشش می‌کنند تا سهم آب خود را در منابع آب مشترک به دست آورده و آن را مدیریت کنند.

۱- سطح جهانی هایدروپلیتیک (Global Hydropolitics)

همان طوری که در سطح منطقه ای هیدروپلیتیک بحث شده، سطح جهانی هیدروپلیتیک مسایل آب را در سطح کلان تر از منطقه مورد بحث قرار می‌دهد. در این سطح شعاع بررسی نسبت به سطح منطقه‌ای گسترده بوده و طرح کلی در رابطه به بررسی منازعه و

همکاری میان دولت‌ها مدنظر می‌باشد. طوری که کوفی عنان گفته است: رقابت شدید برسر آب شیرین ممکن است در آینده به منبع درگیری و جنگ تبدیل شود. اما نباید آب تنها عامل تنش در جهان باشد؛ بلکه از آب باید بحیث یک میانجی برای همکاری استفاده شود. اگر دولت‌ها با هم کارکنند، آب و منابع آبی مطمئنی در آینده خواهند داشت (CARIUS and others, ۲۰۰۴: ۶۱). یعنی این که آب - به خصوص کمبود آب شیرین، یکی از گزینه‌های پیدایش بحران در میان کشورها شده می‌تواند. اما کشورها در سطح کلان می‌توانند از این منبع برای تشریک مساعی و همکاری استفاده کنند. لیکن به دلیل این که بیش از ۵۰ درصد خشکی جهان در حوضه‌های رودخانه‌ای که میان دو یا چند دولت مشترک است، قرار دارد؛ این امر همیشه پتانسیل بروز رقابت و حتی خشونت بر سر منابع آب را به همراه داشته است. و رشد جمعیت و افزایش تقاضا برای آب شیرین فشارهای بیشتری را بر منابع آب که در حال حاضر نیز کمیاب هستند، وارد می‌کند (۱۳). از آنجایی که، بیشتر ابتکارات مربوط به آب، از جمله درگیری و همکاری، کمبود بودجه دارند، چالش پیش روی جامعه بین‌المللی این است که یک بودجه مالی مشخص را به خاطر مدیریت درگیری و همکاری، در امور آب‌های بین‌المللی ایجاد کنند (CARIUS and others, ۲۰۰۴: ۶۴). بنابراین در این سطح یک همکای بزرگ جهانی در بخش مدیریت بحران آب و به خصوص کمبود آب از طرف جامعه جهانی در نظر گرفته می‌شود که حاصل تشریک مساعی تمام دولت‌ها، به خصوص کشورهای توسعه یافته می‌باشد.

اما از زاویه دید هیدروپلیتیک، کشوری که «دارای قراردادها و عضو نهادهای بین‌المللی باشد؛ ارتباطات بین‌المللی مثبت داشته باشد، سطح بالاتری از توسعه-های اقتصادی و پروژه‌های همکاری و مشارکت بین-المللی داشته باشد» (متقی و دیگران، ۱۴۰۰: ۸) می-تواند در رابطه به آب‌های فرامرزی و همچنان منابع آب مشترک مورد توجه قرار گرفته و حرفش شنیده شود. کشورهای ضعیف از طریق لابی‌گری موثر به این امتیاز دست یافته می‌توانند.

جمع بندی و نتیجه گیری

تعاریفات متعددی از مفهوم هیدروپلیتیک ارائه شده است. از جمله: هیدروپلیتیک به مطالعه سیستماتیک

منازعه و همکاری بین‌المللی در مورد منابع آب مشترک می‌پردازد. تاریخچه هیدروپلیتیک به حدود ۴۰۰۰ سال پیش از میلاد پیوند داشته که آن آغاز این دانش تلقی شده است. همچنین، جنگ ۲۷۰۰ سال قبل اعراب و آشوربانیپال، به عنوان نقطه‌ای مهم در تاریخ هیدروپلیتیک شناخته شده است که در آن آشوربانیپال بر اعراب پیروز شد. اندیشمندان، این دانش کلمه را شاخه‌ای از جغرافیای سیاسی محسوب کردند که در نیمه دوم قرن بیستم مطرح شده و به نقش آب در روابط قدرت میان دولت‌ها می‌پردازد. این مهم حوزه‌ای چند متغیره است که هم می‌تواند در جهت هژمونی یک دولت و هم در جهت وابستگی یک دولت در محور هیدروهژمونی مؤثر باشد.

اصطلاح هیدروهژمونی، قدرت و بالادستی پیوند عمیقی با هیدروپلیتیک دارند. به‌گونه‌ای که داشتن ویژگی هیدروهژمونی می‌تواند ظرفیت یک کشور را برای کنترل منابع آب مشترک افزایش دهد. البته برای هیدروهژمون‌گرایی، تنها موقعیت جغرافیایی بالادستی، میان‌دستی یا پایین‌دستی کافی نیست. هرچند داشتن موقعیت بالادستی در حوزه آب‌های مشترک مؤلفه‌ای مؤثر است. از آنجایی که هیدروپلیتیک دانشی میان‌رشته‌ای است، حوزه‌های مطالعاتی آن عبارتند از: آب، منازعه و همکاری، آب و محیط‌زیست، آب و امنیت، و جامعه و فرهنگ. این حوزه‌ها از بخش‌های مهمی هستند که در هیدروپلیتیک به آن‌ها توجه می‌شود. هیدروپلیتیک در چهار سطح: فروملی، ملی، منطقه‌ای و سطح بین-المللی، مورد مطالعه قرار می‌گیرد.

در نهایت، با توجه به کاهش منابع آبی، به‌ویژه در مناطقی که تحت تأثیر تغییرات اقلیمی و دخالت‌های انسانی قرار دارند، با توجه به نقش مستقیم منابع آبی در سلامت انسان‌ها، اهمیت آب در تولید منابع غذایی، ارتباط آن با فقر و مسائل اقتصادی، مهاجرت انسان‌ها از مناطق کم‌آب به مناطق حاوی آب‌بیشتر، نقش آب در تولید انرژی برای دولت‌ها، هیدروپلیتیک به‌عنوان دانشی جدید و پراهمیت در مناسبات قدرت بین‌المللی، منطقه‌ای و ملی ظاهر شده و به‌عنوان ابزار مهم، در ایجاد مناقشات و یا تقویت همکاری میان دولت‌ها پیرامون منابع آبی نقش مؤثر دارد.

فهرست منابع و مآخذ

- ۱- آریویی، برکت الله، مشکلات و موانع فراوری تطبیق معاهده هلمند بین ایران و افغانستان، فصلنامه علمی-ترویجی دانش آموختگان ماستری دانشگاه خاتم النبیین ص، س ۲، ش ۲، بهاری ۱۳۹۹، ص ۸۳-۱۰۵.
- ۲- اعزامی، معاون سرمحقق سید عمر، هایدرولپلیتیک افغانستان، کابل: اکادمی علوم، ۱۳۹۹.
- ۳- جمالزاده، قاسم، دیپلماسی آب و انرژی در سیاست خارجی امارت اسلامی؛ طالع موردی بند راغون، ژورنال مطالعات استراتژیک وزارت امور خارجه، شماره ۵۹، خزان ۱۴۰۲، صص: ۷۸-۵۹.
- ۴- سپهر، آرش قربانی؛ جان پرور، محسن؛ میرشکاری، محمد رضا (۱۳۹۶)، نگرش واقع گرایانه به هایدرولپلیتیک جنوب غرب آسیا، تهران: دانشگاه خوارزمی.
- ۵- دیانت، محسن؛ درج، حمید؛ قادری، ابراهیم، (۱۳۹۸)، «تأثیرهایدرولپلیتیک زاب کوچک بر روابط سیاسی ایران و اقلیم کردستان عراق»، فصلنامه پژوهش های سیاسی جهان اسلام، س ۹، ش ۲، تابستان ۹۸، صص ۱۵۸-۱۳۱.
- ۶- رشیدی نژاد، احمد؛ کاویانی راد، احمد؛ دستنایی، متقی، نسبت تطابق رویکردهای هایدرولپلیتیک و اصول حاکم بررودهای بین المللی، مجله پژوهش های جغرافیای سیاسی، س ۱، ش ۱، بهاری ۱۴۰۲، صص ۴۰-۱۵.
- ۷- زهیری، معصومه؛ میرکوشش، امیر هوشنگ؛ کامیابی، سعید، نقش حکمرانی خوب و قدرت نرم در دیپلماسی آب با کشور افغانستان، فصلنامه علمی مطالعات قدرت نرم، دوره ۱۳، ش ۴، شماره پیاپی ۳۵، س ۱۴۰۲، صص ۱۲۱-۱۰۱.
- ۸- زرین، هدیت الله؛ شامحمدی، زما؛ محمدی، حمید، ۱۳۸۷، ضرورت مدیریت جامع منابع آب و خاک در حوزه های آبخیز کشور، تهران: دانشگاه زابل، تاریخ اخذ: ۱۴۰۳/۷/۱، گرفته از لینک ذیل: www.sid.ir
- ۹- عراقچی، سید عباس، دیپلماسی آب، از منازعه تا همکاری، فصل نامه سیاست جهانی، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۳، صص ۹۹-۹۱.
- ۱۰- قریشی، سیده زهرا؛ میان آبادی، حجت؛ موسوی، مسعود، نقش قدرت در دیپلماسی آب، فصل نامه تحقیقات منابع آب ایران، سال ۱۵، ش ۲، تابستان ۱۳۹۸، صص ۲۶۴-۲۴۶.
- ۱۱- مختاری هشی، حسین؛ مرادکاویانی، راد، پردازش مفهوم هایدرولپلیتیک، نشریه آب و توسعه پایدار، س ۶، ش ۲، ۱۳۹۸، صص ۲۶-۱۵.
- ۱۲- مراد کاویانی و دیگران، تبیین کار کرد رودهای مرزی در همکاری های هایدرولپلیتیک، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، شماره ۲۲، بهار ۱۴۰۳، صص ۳۸۵-۳۴۶.
- ۱۳- متقی، افشین؛ سپهر، پریسا قربانی، (۱۴۰۰)، هایدرودیپلماسی در عمل: چالش رودخانه های مرزی ایران و نتایج امنیتی- انتظامی آن، فصل نامه جغرافیا، دوره ۱۹، ش ۷۱، صص ۷۸-۶۳.
- ۱۴- نامی، محمد حسن، جغرافیای سیاسی آب های فرامرزی ایران (رودخانه ها)، تهران: نشر سپهر، ۱۳۹۰.
- ۱۵- محمودی، سلطان محمود، مدیریت جامع منابع آبی افغانستان سطح ملی، کابل: پرند، ۱۳۹۶، ج ۱.
- ۱۶- گودرزی، معصومه راد، تأثیر تغییرات آب و هوایی و سیاست های کشاورزی بر شکل گیری زمینه های جنگ داخلی سوریه، فصل نامه سیاست جنایی، دوره ۸، ش ۲، س ۱۳۹۸، صص ۶۶-۴۱.

ENGLISH SOURCE

- 1- ALEXANDER CARIUS; GEOFFREY D. DABELKO; and AARON T. WOLF, ECSP REPORT, ISSUE 10, 2004 .
- 2- Abdurrahman, Abdulqadir, Salam, Subnational Hydropolitics: conflict, cooperation, and institution-building in shared river basins, date of receipt: 15/9/2024 , publication date: 7 feb/2019 . has been taken from this link: <https://doi.org/>
- 3- Al-Muqdad, Sameh W.H, The Spiral if Escalating Water Conflict; The Theory of Hydro- politics, Journal MDPI, Year 14, Issue NO:3466 '2022 , pages: 1-22 .
- 4- BEDDINGTON, JOHN, GLOBAL WATER SECURITY, Stockholm: GWP, 29 January 2009 , date of receipt: 2024 /9/25, Link: www.gwp.org .
- 5- Elnaz, Ettehad, Hydropolitics in Hirmand/Helmand International River Basin, Sweden: Uppsala University, 2010 .
- 6- Farnum, Rebeccal, Drops of Diplomacy: Questing the scale of Hydrodiplomacy throu fog- Harvesting, JOURNAL of Hydrology, 2018 , page: 7
- 7- GHOSH, NAILANJAN; BANDYOPADHYAY, JAYANTA, Governing the Ganges and Brahmaputra: Beyond Reductionist Hydrology, New Delhi: ORF; parer# 273 , September 2020 .
- 8- Keskinen, Marko; Salminen, Enik; Haapala, Juho, (2021). Water diplomacy paths – An approach to recognise water diplomacy actions in shared waters, Journal of Hydrology, 602 , Article 126737 , taken from this link: <https://doi.org/10.1016 /j.jhydrol.2021.126737> .
- 9- Lufkin, Bryan, World peace hinges on hydro-politics, date of receipt: 24/8/2024 , date of published: 5 June 2017 , has been taken from this link: <https://www.bbc.com/future/article/20170615 -why-hydro-politics>
- 10- Sintayehu, Firehiwot, Hydrodiplomacy on the NILE, Bulletin of water, hydrodiplomacy and communication Forum, volume1, Issue 1, April 2023 .
- 11- Turton, Anthony; Henwood, Rolant, Hydropolitics in the developing world (south Africa), University of Pretoria: African Water Issues Research Unit (AWIRU).
- 12- wolf, Aaront, Affective Hydropolitics: introduction to the themed section, Journal if water Altenative, volume 16, Issue3, pages: 900 -۹۳, 2023 .
- 13- Hydropolitics in the third world, date of receipt: 2024 /9/15, publication date: without date, has been taken from this link: <https://www.usip.org/publications/1999 /08/hydropolitics>
- 14- https://www.genevawaterhub.org/sites/default/files/atoms/files/2021,03,16 _biblio_whatishy
- 15- https://www.hpacenter.org/tr/article/1749 /what_is_hydropolitics_۲
- 16- Bibliography "what is Hydropolitics", publication date: 29 March 2021 , has been taken from this link: <https://www.genevawaterhub.org/sites/default/files/atoms/files>

انتخاب سیستم آبیاری نظر به کشت نبات

ادامه از گذشته

ترتیب کننده : محمد قسیم حنیفی

که به طریقه برود کاست (Broadcast) و باهم نزدیک کشت میشوند.

نباتات که به قطار کشت میشوند از قبیل تاک انگور، درختان مشمر، جوارى و غیره نیز به این طریقه آبیاری شده میتوانند.

ها و پستی های زیاد نداشته و سلوپ زمین زیاد نباشد.

۳- وقت که اندازه نفوذ آب در خاک به حد کافی بالا باشد.

و همچنان این طریقه برای خاک های که تکسچر متوسط دارند، مناسب میباشد.

برای آبیاری خاک های ریگی و خاک های کلی مناسب نیست.

در خاک های ریگی مؤثریت آبیاری کم میباشد و در خاک های کلی سبب تخریب خاک میشود.

طریقه آبیاری سرحدی با قطعات نسبتاً طویل و باریک معمولاً برای آبیاری نباتات استعمال میشود

(ج) آبیاری سرحدی با قطعات نسبتاً طویل و باریک Boarder Strip Irrigation

در این طریقه آبیاری زمین به قطعات (Strips) نسبتاً طویل و باریک که توسط پلوانها (Ridges) و سرحدات (Borders) از هم جدا میگردد، تقسیم میشود. قطعات نسبتاً باریک و طویل زمین بین دو پلوان یا سرحد را به نام نوارها یا باریکه های پلوان دار (Border Strips) یاد میکنند. از طریقه آبیاری سرحدی با قطعات نسبتاً طویل و باریک در حالات و شرایط ذیل استفاده میشود:

۱- وقتی که جریان آب در جوی نسبتاً زیاد باشد.

۲- وقت که توپوگرافی زمین مناسب باشد، بلندی

هم به منظور مرطوب ساختن ساحه وسیع ریشه آبیاری کرد. برای خاک های ریگی مناسب نیست.

در بستر و جوانب جویه ها تا جاییکه رطوبت مورد نظر خاک را فراهم سازد نفوذ میکند نباتاتی مانند اکثریت سبزیجات، پنبه، لبلبو، جوارى، توت زمینی، کچالو، حبوبات و غیره نباتاتیکه در پشته ها به قطارها کشت میشوند و ساقه ها و تاجهای آنها همراه آب ایستاده حساسیت دارند و ذریعه کرس (طبقه) بر روی زمین بیشتر متاثر میشوند توسط این طریقه با جویه های که درین قطار قرار دارد آبیاری میشود. باغ های میوه را نیز میتوان با قرار دادن یک و یا چند جویه عریض کنار

(د) آبیاری جویه یی furrow irrigation :

در طریقه آبیاری جویه یی با استفاده از جویه ها برای آبیاری ایجاب مینماید تا یک بخشی از سطح خاک (از ۱/۲ الی ۱/۵ حصه) مرطوب شود بدین ترتیب در ضایعات توسط تبخیر کاهش صورت میگیرد. درین طریقه جریان آب به کانال های کوچک furrows صورت گرفته که این کانال ها آب را از یک سو به سوی دیگر مزرعه با داشتن میلان مناسب به منظور آبیاری انتقال میدهد آب

۲- آبیاری (تحت فشار) :

آبیاری قطره یی و آبیاری بارانی در حالات ذیل مناسب تر محسوب میشوند:

۱- در صورت که سلوپ زمین زیاد و غیر منظم باشد

۲- وقت که پرمیبلیتی (قابلیت نفوذ پذیری آب) در خاک زیاد باشد

۳- در صورت محدود و قیمت بودن منابع آب

(الف) آبیاری قطره ای Drip irrigation :

آبیاری قطره یی (Drip Irrigation) به نام آبیاری تریکل (Trickle Irrigation) نیز یاد میشود.

در این طریقه از طریق پایپ های پولی ایتیلین (Polyethylene) توسط ساختمان های مخصوص که به نام امیترها (Emitters)، دریپرها (Drippers) یا تریکلرها (Tricklers) یاد میشوند

حاصل نباتات را نیز بالامی برد و از نمکی شدن تا حد زیاد جلوگیری می نماید. در سیستم قطره یی چون آب با برگها در تماس نمی آید. از یک تعداد امراض جلوگیری شده و هم آب زهکشی (Brackish water) برای نباتات که به نمک حساسیت کم دارند نیز استعمال شده می تواند. آبیاری قطره یی تحت یک فشار توسط پایپ های باریک و منفذدار که بالای سطح خاک بالای قطار نباتات تمديد میگردد آب را به مقدار ۱-۱۰ لیتر برهکتار درهرمنفذ (Emitter) به نباتات علاوه می نماید با وجودیکه منفذ یا ایمترها به آسانی بند شده می تواند ولی دهقانان که به عوض آبیاری سطحی و جویه یی سیستم آبیاری قطره یی را بکار برده اند به اندازه ۶۰٪-۳۰٪ در استعمال آب پس

به فشار نسبتاً کم به طور آهسته و دقیق به شکل قطره های دوامدار یا جریانات کوچک به خاک و ساحه ریشه نبات آب داده میشود. آب که از دریپرها تیر میشود فشار خود را از دست میدهد و در ساحه ریشه نبات علاوه میشود.

سیستم آبیاری قطره ای عبارت از شبکه و سیعی از پایپ های معمولاً باریک است که آب تصفیه شده را به خاکی نزدیک نبات هدایت میکند و توسط آن آب با فشار کم از سوراخ ها یا وسیله توزیعی از شبکه خارج و به صورت قطراتی در بیخ بته ها یا درختان میریزد. در ممالک رو به انکشاف مثل کشور ما آبیاری قطره یی و آبیاری بارانی آینده خوب دارد. که آبیاری قطره یی بر علاوه مؤثریت استعمال آب را زیاد می سازد از ضایعات آب جلوگیری می نماید.

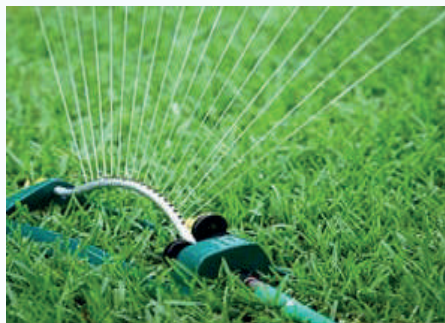

توسعه ریشه ها به زمین داده میشود تا ساحه کوچک از سطح خاک مرطوب شود.

۶- مهم ترین تفاوت آبیاری قطره ای با دیگر سیستم های آبیاری درین است که بین تبخیر و تعرق و مقدار آب که به زمین داده میشود در توازن با یک دوره محدود ۲۴-۷۲ ساعته است این امر باعث میشود تا با توجه به محدود بودن ظرفیت سیستم های قطره ای آب مورد نیاز نبات درین دوره به دقت تخمین شود.

یکپارچه ساخته شد روش آبیاری بارانی اساساً برای آبیاری مزارع، باغ های میوه و گلخانه ها بکار برده میشود.

درنات یا درختی که مورد هدف است میرسد و هم میتوان کود را از طریق کوزه ها به نبات انتقال داد و همچنین به عوض کوزه میتوانیم از ظرف پلاستیکی مانند بوشکه ۲۰ لیتره روغن نیز استفاده نمائیم.

۱- تعداد زیاد نباتات توسط این طریقه آبیاری شده میتوانند اما برای نباتات که به قطار کشت میشوند در ابتدا برای باغ های میوه، انگور، درختان مثمر، یک تعداد سبزیجات، درخت های میوه مناسب تر میباشد.

۲- این طریقه معمولاً برای نباتاتیکه دارای عاید بلنداست استفاده میشود.

۳- این سیستم در جاهای که قلت آب موجود است، استعمال میشود.

۴- برای دهاقین کم زمین و نباتات کم ارزش غیراقتصادی بوده سفارش نمی گردد.

۵- آبیاری قطره ای با دیگر سیستم های آبیاری تفاوت زیاد دارد زیرا درین سیستم فقط یک نقطه یا مساحت بسیار محدودی از مزرعه آبیاری میشود درین سیستم از آبیاری آب در نزدیکی منطقه

انداز نموده است و حاصلات نباتات نظر به اینکه مواد غذایی به هرنبات تهیه میشود افزایش می یابد. سیستم آبیاری قطره ای که مصرف آن ۱۲۰۰-۲۵۰۰ دالر فی هکتار بطورتخمینی میباشد ولی سیستم های قطره ای ارزان و جود دارد مثلاً یک نوع سیستم آبیاری قطره ای که در حدود ۲۵۰ دالر فی هکتار قیمت دارد نیز یافت میشود. برای کاهش دادن قیمت تمام شد میتوان از پایپ های قابل انتقال از یک قطار به قطار دیگر استفاده نمود. آبیاری قطره ای طریقه نسبتاً جدید است که در دو- سه دهه اخیر انکشاف

زیاد نموده است. در صورت دیزاین مناسب، طریقه آبیاری قطره ای مؤثر ترین طریقه آبیاری شمرده شده و ضایعات آب در آن بسیار کم میباشد. آبیاری قطره ای تحت شرایط ذیل قابل تطبیق میباشد:

عوامل مؤثر در توسعه آبیاری قطره ای:

- ۱- کمبود آب.
- ۲- شور شدن منابع آبی موجود.
- ۳- گران شدن قیمت آب.
- ۴- بالا بودن دستمزد کارگری.
- ۵- امکان کاربرد کود و سم توأم با آب.
- ۶- امکان استفاده از توپوگرافی ها.
- ۷- مناسب بودن سیستم آبیاری برای باغات و زراعتی.
- ۸- استفاده مؤثر از آب (آب مورد نیاز کم، که توسط دیگر سیستم های آبیاری مورد استفاده نباشد).

(ج) آبیاری به سیستم کوزه :

آبیاری کوزه ای یکی از روشهای سنتی و دیرینه آبیاری زیر سطحی است که در آن از کوزه های سفالی برای آبیاری استفاده می شود. این روش که یکی از روشهای باستانی، کم مصرف و ارزان قیمت آبیاری شناخته می شود، از دیر زمان در مناطق خشک و نیمه خشک ایران به کار گرفته شده و شرایط تطبیق آن قرارذیل است:

۵- وضخامت کمتر از یک ملی متر درز ایجاد میشود.

۵ - سوراخ کوزه به طرف ریشه نبات قرارمیگیرد .

۶ - این سیستم تا زمانی که نبات ریشه خود را در عمق زمین برساند استفاده میشود و بعد از آن ضرورت به آب کمتر میشود

یعنی از ۳ الی ۷ سالگی مورد استفاده قرار میگیرد.

۴ - در هر بار آبیاری صرف در ظرف دفن شده آب

ریخته میشود .

۸ - کوزه ها باید گنجایش ۲۰ لیتر آب را دارا باشد.

در این سیستم آبیاری آب کمتر ضایع شده و آب تنها

مناطق خشک و کم آب مفید است .

۲ - آب کم مصرف میشود .

۳ - کوزه ها در نزدیک ریشه نبات دفن میگردد .

۴ - کوزه ها به اندازه ۷ الی ۱۰ سانتی متر

د رسوبي ډبرو جیو انجنیري خصوصیات « ځانگړتیاوې »

عمومي معلومات

د جیولوجي پاتې برخه

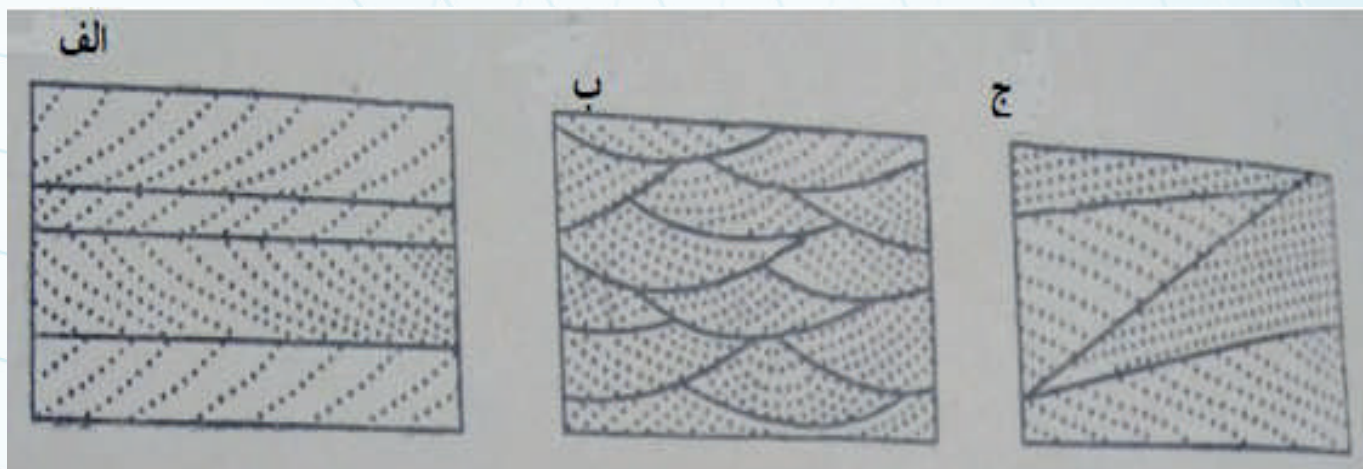
لیکونکی: انجنیر محمد خان غورځنگ

منرالي ترکیب - د رسوبي ډبرو منرالونه په لومړنیو ډبرو کې منرالي ترکیب چې مخکې په همدې ډبرو کې جوړ شوی وي د هغوی د میخانیکي، کیمیاوي او بیو کیمیاوي تجزیې او انحلال له مخې منځته راځي.

د میخانیکي تجزیې محصولات د ټوټه یي ډبرو لپاره اصلي بنسټ جوړوي چې د هغوی په ترکیب کې د کلکو او ټینگو منرالونو (کوارتیزو او ساحوي شپاتونو) سترکچر جوړوي. چې د الوتیزیني منرالونو گروپونه منځته راوړي. الوتیزیني منرالونو گروپونه منځته راوړي. د کیمیاوي او بیو کیمیاوي محصولاتو تجزیه د ابوتیزیني منرالونو په ډله (گروپ) کې راځي. چې د دې ډول منرالونو په ترکیب کې طبقه یي (خاورین منرالونه، کلوریتی او نور) کاربونات، ځینې سولفاتونه، هالیت او سیلوین راځي.

وي ډبر لیدل کېږي او یا په مطلق ډول د ټولې ډبرې د حجم څخه یې له ۷۵ څخه تر ۹۰ سلنې پورې نیولې وي او یا د یو شمېر منرالونو تابع وي یعنې مونو منرالي ډبرې د تکسچر له مخې په رسوبي ډبرو کې بنسټیزه ځانگړتیا د هغوی طبقه بندي ده چې په دریو بڼو سره شتون لري - موازي. - عدسیه شکله. - مایل چې په لاندې شکل کې ښودل شوې دي

د ټولو رسوبي ډبرو په منځ کې هغه ډبرې چې پوره یا بشپړه له یوه منرال څخه جوړې شوې

الف - تخته ډوله یا موازي . ب - عدسیه شکله . ج - مایلي.

د ژنتیکي سترکچر (جوړښت) د نښانو له مخې رسوبي ډبرې په لاندې دریو ډلو سره ویشل کېږي:

- ټوټه شوې ډبرې.
- شیگلنې ډبرې.
- کیمیاوي ارگانيکي ډبرې.

د گرانولومتریکی ترکیب له مخې ټوټه شوې رسوبي ډبرې په (لویو، متوسطو، وړو ټوټه شویو) ډبرو سره ویشل شوې دي چې په خپلو منځو کې د یوه او یا څو فرکسیونونو «اجزاوو» په لرلو سره، پېژندل کېږي.

سختې «کلکې» رسوبي ډبرې

سختې «کلکې» رسوبي ډبرې په لاندې ډول سره ویشل شوې دي:

- کاربوناتې ډبرې.
- خاورینې - کاربوناتې ډبرې (آهک لرونکي ډبرې).
- هغه خاورې او شگې چې په ډبرو بدلې شوې وي.
- سمنټ شوې ټوټه یي ډبرې.
- هالورني ډبرې (هغه ډبرې چې په ترکیب کې یې کلر او فلور شتون ولري).

کاربوناتې ډبرې: هغه منرالونه چې د کاربوناتې ډبرو په جوړښت کې برخه لري د کلسیت او دولومیت له منرالونو څخه عبارت دي همدارنګه کیدای شي چې سیدیریت «د اوسپنې طبیعي کاربونات»، سولفاتونه، کلسیوم (آهک او انهایدیریت) او خاورین منرالونه هم برخه ولري.

کومې رسوبي ډبرې چې واړه او ډېر نري سوري ولري د هغوی سختې «ټینګتیا» لوړه وي. د کاربوناتې ډبرو کثافت په لاندې جدول کې ښودل شوی دی

د کاربوناتې ډبرو د کثافت اندازې

د کثافت طبيعي اندازې $\delta \text{ } 10 \text{ kg/m}^3$	د کثافت طبيعي اندازې $\delta \text{ } 10 \text{ kg/m}^3$		د کثافت طبيعي اندازې $\delta \text{ } 10 \text{ kg/m}^3$
	د تغیراتو حد	تر ټولو زیات لیدل شوي	
آهکي ډبرې دولو مټي میرگيلي آهکي ډبرې	۱,۸۰ – ۲,۹۰	۲,۶۰ – ۲,۷۰	
	۱,۹۰ – ۳,۰	۲,۶۰ – ۲,۸۰	
	۱,۵۰ – ۲,۸۰	۲,۲۰ – ۲,۴۰	

کې منځته راځي همدارنگه دا گروپ په رسوبي ډبرو کې چې د (۵۰۰ -- ۶۰۰) مترو يا له دې څخه ډېره ژورتيا ولري، منځته راځي.

د يادولو وړ ده، چې په دې گروپ کې (خاورين او شگې لرونکي خاورين سلاسنونه، ارگيليتي او آليوراليتونه) شامل دي چې د هغوی کثافت په لاندیني جدول کې ښودل شوي دي:

د لنډو او د ډبرو وړو خلاو «سوريو» لرونکي میرگيلي ډبرو کثافت له 10 kg/m^3 (۲۰ -- ۷۰) څخه نه لوړېږي.

هغه خاورې او شگې چې په ډبرو بدلې شوې وي: ددې گروپ ډبرې د ډبرو سکرو د کاني توکو څخه عبارت دي چې د ډبرو سکرو د جوړونې (لوړ میتامورفيزم) په پایله

خاورينې کاربوناتې ډبرې (میرگيلي) میرگیلونه د خاورينو کاربوناتې ډبرو په ډله کې راځي چې د کاربوناتو اندازه يې له ۲۵ څخه تر ۷۵ سلنې پورې وي. او که دا سلنه ډېره شي دا خاورينې ډبرې به په آهکي میرگل لرونکو ډبرو واوړي. او که سلنه ډېره کمه شي بيا دا د خاورينې میرگلي ډبرې نوم پيدا کوي.

د هغو خاورو او شگو چې په ډبرو بدلې شوې وي د کثافت اندازې

د کثافت طبيعي اندازې $\delta \text{ } 10 \text{ kg/m}^3$	د کثافت طبيعي اندازې $\delta \text{ } 10 \text{ kg/m}^3$		د کثافت طبيعي اندازې $\delta \text{ } 10 \text{ kg/m}^3$
	د تغیراتو حد	تر ټولو زیات لیدل شوي	
خاورين سلاسنونه ارگيلتونه آليوراليتونه	۲,۳۰ – ۳,۰۰	۲,۴۰ – ۲,۶۰	
	۱,۷۰ – ۲,۹۰	۲,۳۰ – ۲,۴۰	
	۱,۸۰ – ۲,۸۰	۲,۳۰ – ۲,۵۰	

د ډبرو د سختي لپاره ټاکوونکي اغېزه کثافت دي چې د دې گروپ کثافت اندازې په لاندیني جدول کې ښودل کېږي.

کنگلوميراتونه، گراوليتونه او ټوټه يي ډبرې چې د ښېدلې «سمنتي» اړیکې سره ولري شاملېږي. د دې ډبرو مهم او ښکاره فکتور چې د هغوی په خواصو باندې تاثير ښیندي عبارت دي د ډبرو د ښېدو «سمنټ» کېدلو ډول.

د يادولو وړ ده چې په ډبرو بدلې شوې خاورينې ډبرې د جوړښت د اړیکو له مخې، سمنتي «سختوالي» ځانگړتيا غوره کوي. سمنټ شوې ټوټه يي ډبرې: د دې گروپ په ترکيب کې د شگو مختلېفې ډبرې

د سمنټ شويو ټوټه يي ډبرو د کثافتو اندازې

د کثافت طبيعي اندازې $\delta \text{ } 10 \text{ kg/m}^3$	د کثافت طبيعي اندازې $\delta \text{ } 10 \text{ kg/m}^3$		د کثافت طبيعي اندازې $\delta \text{ } 10 \text{ kg/m}^3$
	د تغیراتو حد	تر ټولو زیات لیدل شوي	
شکلې ټوټه يي ډبرې شکلن سلاسنونه کنگلوميراتونه او ټوټه شوي ډبرې	۲,۰ – ۲,۰۰	۲,۵۰ – ۲,۶۰	
	۲,۳۰ – ۳,۰۰	۲,۶۰ – ۲,۷۰	
	۱,۶۰ – ۳,۰۰	--	

د ټوټه شویو سمیټي ډبرو د کثافت کمیدنه د هغوی په ترکیب یا جوړښت کې د ټوټه یي موادو (ارگیلیټی، آلیورالیتی، خاورین سلانسونه) په محتویاتو او همدارنگه د نورو لیتو — ژبیتیکي ډبرو په فرسایش پورې اړه لري.

هالوژني ډبرې (هغه ډبرې چې په ترکیب کې یې کلر او فلور شتون ولري).

د دې ګروپ په ډله کې د ګرمو اوبو لرونکو چپنو او مالګینو بحیرو شیموجینی، ډبرې او پوتاشیم مالګي، آهک او انهایدریتی رسوبي اجزاوي شاملېږي.

د دې ډبرو جوړونکي منرالونه له هالیتو، کارنالیتو، سلونو، آهکو او انهایدریتو څخه عبارت دي. د مخلوطو د جنسیت له مخې په دې ډبرو کې کاربوناتي خاورین د اوسپنې هایډرو اوکساید منرالونه او همدارنگه بتومیني « سمیټي » عناصر تر سترګو کېږي.

د هالوژني ډبرو لویه نښانه دا ده، چې په اوبو کې د هغوی انحلايت لوړ دی.

د هالیتو او کارنالیتو لپاره (د ۳۰ درجو په تودوخه کې په یو لیتر اوبو کې تر ۳۰۰ ګرامو او حتی له دې څخه هم ډېر منحل کېږي).

که چیرې انهایدریت د ځمکې له سطحې څخه له ۱۰۰ څخه تر ۱۲۰ مترو پورې شتون ولري په آهکو بدلېږي.

د غرنیو « کاني » ډبرو جوړښت « سترکچر » او ترکیب « بافت یا تکسچر »

د ډبرو سترکچر « جوړښت » یو عمومي تصور دی چې د هغه له مخې موږ د ډبرو منرالي اسکلیټ او په هغوی کې د خلاوو ځایونه مطالعه کوو. د سترکچر د ځانګړتیاوو له مخې کولای شو د منرالونو تر منځ اړیکې وڅېړو.

د ډبرو په نمونه کې یا په بله ژبه په جیولوجیکي جسم کې د ډبرې جوړښت د سترکچر په نوم بلل کېږي. د ډبرو سترکچر « جوړښت » د هغوی په

ډول شرایطو او تشکیل پورې مستقیمه اړیکه لري او د دې اړیکو، شرایطو او ډولونو په پام کې نیولو سره په ډبرو کې لاندیني مورفولوژیکي خلاوې یا ډولونه شتون لري:

۱— د سوریو تر منځ خلاوې چې په مختلیفو سوري لرونکو ډبرو پورې اړه لري.

۲— د منرالونو تر منځ خلاوې، چې په دانه لرونکو کریستالي ډبرو کې لیدل کېږي.

۳— درزي یا چاکي په سختو او نیمه سختو ډبرو کې لیدل کېږي.

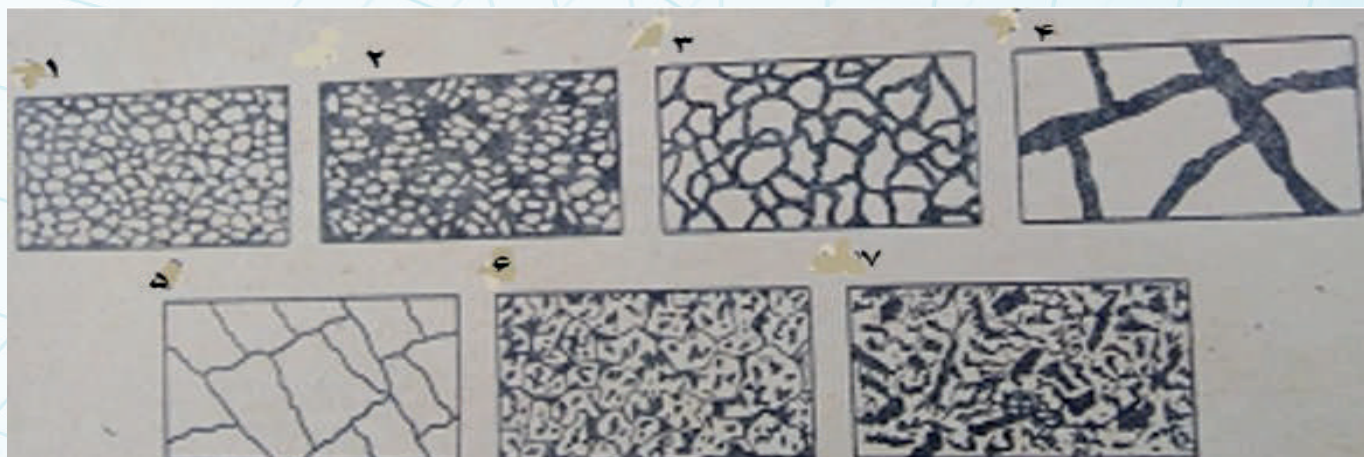
۴— محلولي په کارستي ډبرو پورې اړه پیدا کوي یا لیدل کېږي.

۵— کریپتیکي خلاوې چې په خاورینو ډبرو کې شتون لري.

۶— حبابي د صابون د څګ په شان خلاوې چې په سطحې مګماتیکي ډبرو کې شتون لري.

چې په لاندینيو شکلونو کې ښودل شوي دي:

د ډبرو مورفوزینتیکي خلاوو ډولونه

۱ — د دانو تر منځ خلاوې.

۲ — د شګو ترمنځ خلاوې.

۳ — د کریستالونو ترمنځ خلاوې.

۴ — پرمیخل شوې یا جلا شوې خلاوې.

۵ — درزي یا چاک ډوله خلاوې.

۶ — د سوریو په داخل کې خلاوې.

۷ — ماکرو خلاوې (هغه خلاوې چې وسعت یا رشد یې پیدا کړی وي).

سترکچري ځانګړتیاوې نشي کولای چې د ډبرې په ټول حجم کې وساتل شي همدا د ډبرو ناهمگون یا سترکچري اختلاف د ډبرو د تکسچر « بافت » په نوم بلل کېږي. د رسوبي ډبرو تکسچري واحدونه له طبقو، رګونو، عدسیو او

د هغوی له جوړیدو څخه عبارت دي، چې د جوړښت له مخې د ډبرو په ټول ترکیب کې یو له بل سره توپیر کوي. په مګماتیکي ډبرو کې عمده او غوره تکسچري واحدونه له سلانس جوړونې او جلاتوب څخه عبارت دي کوم چې په موازي درزونو یا چاکونو سره پڼګیري یا ټوټه کېږي

Shafloogh Dam Construction Project Inaugurated in Uruzgan Province

On Tuesday, 10th of Changah 1404 Solar Hijri year, the Shafloogh Dam construction project, with a total cost of 165.9 million Afghanis, was inaugurated in Shafloogh village of Chinahrto district, Uruzgan Province. The ceremony was attended by H.E. Alhaj Mulla Abdullatif Mansoor, Minister of Energy and Water, H.E. Mawlawi Inayatullah Shuja, Governor of Uruzgan, H.E. Mawlawi Abdul Wali Adel, Deputy of the National Development Company, Mawlawi Abdul Ghafar, Head of Ulema Council of Uruzgan, technical officials from the Ministry, local elders, and numerous residents of the area.

During the inauguration, the Minister emphasized that the purpose of constructing the Shafloogh Dam is to improve water management, strengthen underground water resources, and control seasonal floods.

He also described the Islamic system in the country as a great divine blessing, noting that it has brought security, transparency, ethnic unity,

and economic development with limited resources.

H.E. Mansoor further highlighted that the Ministry of Energy and Water plans to implement solar power projects in Uruzgan Province in the near future, taking the available resources into account.

Meanwhile, the Governor of Uruzgan emphasized that the time has come for both the state and the nation to cooperate and lead the country toward development and self-sufficiency.

The Deputy of the National Development Company noted that constructing the Shafloogh Dam is essential

for water management and seasonal flood control and assured that the company will implement the project with high quality.

Additionally, the Head of the Ulema Council of Uruzgan praised the Ministry of Energy and Water for its work and called the officials of the Islamic Emirate true servants of the Afghan people.

It is noteworthy that the Shafloogh Dam, with a height of 23 meters and a length of 155 meters, has a water storage capacity of 854,106 cubic meters and will irrigate 259 hectares of agricultural land.

First Lot of Nahr al-Saraj Canal Rehabilitation Project Inaugurated in Sangin District, Helmand Province

On Monday, 9th of Changah 1404 Solar Hijri year, the first lot of the Nahr al-Saraj Canal rehabilitation project in Sangin District, Helmand Province, was inaugurated in the presence of H.E. Alhaj Mulla Abdullatif Mansoor, Minister of Energy and Water, H.E. Mawlawi Abdulrahman Muslim Kundoozi, Governor of Helmand, H.E. Mawlawi Abdul Wali Adel, Deputy of the National Development Company, scholars, local elders, technical officials from the Ministry, and numerous residents of the area.

During the ceremony, the Minister described the implementation of this project as valuable for water supply and agricultural development in Helmand Province. He emphasized that the project will restore the canal's water to its original condition and ensure the water rights of all beneficiaries. He further noted that, in addition to this project, three other small dam projects are planned in the province and will commence in the near future.

H.E. Mansoor referred to the rule of the Islamic system in Afghanistan as a great divine blessing and stressed that both the government and the nation bear significant responsibility to strengthen and preserve this system.

He stated that the government is obligated to create conditions for the implementation of the Sharia system, security, and economic growth, while the nation is obliged to support this system with obedience and full sincerity.

The Minister also noted that the Islamic Emirate has now created a conducive environment for investment in Afghanistan and invited investors to participate in development projects and contribute to the country's prosperity.

Meanwhile, the Governor of Helmand considered the initiation of this project a valuable step in water management and agricultural development and, referring to water scarcity in some districts, requested increased attention from the Ministry's leadership in those areas.

Additionally, the Deputy of the National Development Company assured that the company would complete the project with high quality and within the designated timeframe.

A number of local scholars, citing religious sources, spoke on water management and conservation during the

ceremony, describing the implementation of this project as vital and valuable for Helmand Province.

It is noteworthy that the project, contracted with the National Development Company and funded by the Islamic Emirate's budget, costs 275.8 million Afghanis. It includes construction of a 200-meter-long head dam and water intake facility, rehabilitation and strengthening of a 650-meter canal, construction of check structures, riverbed reinforcement, guardhouses, and control gates.

The project will be implemented over a two-year period under the supervision of the Ministry of Energy and Water's Project Quality Control Directorate.

It should also be noted that the Nahr al-Saraj Canal will irrigate approximately 24,000 hectares of farmland, benefiting residents of three districts.

Memorandum of Understanding Signed Between the Ministry of Energy and Water and Azizi Energy Company for 10 Billion USD Investment in Energy Projects in Afghanistan

On Saturday, 11th of Zumari 1404 Solar Hijri year, a Memorandum of Understanding (MoU) was signed for the development of energy projects with a total capacity of 10,000 megawatts at an investment of 10 billion USD. The signing ceremony took place at the Government Media Center with the presence of H.E. Alhaj Mulla Abdullatif Mansoor, Minister of Energy and Water, and Mr. Mirowis Azizi, CEO of the Azizi Group of Companies. Also attending the ceremony were H.E. Alhaj Mulla Abdul Ghani Baradar, Deputy Prime Minister for Economic Affairs, several cabinet members, senior officials of the Islamic Emirate of Afghanistan, and representatives of national and international media. The Minister described the signing of this MoU as a positive step toward achieving energy security, reducing reliance on imported electricity, and supporting sustainable

economic growth in Afghanistan.

H.E. Mansoor emphasized that the Islamic Emirate officials work day and night with full honesty for the development and prosperity of the country and have provided every possible facility to attract private investment.

Meanwhile, Mr. Mirowis Azizi regarded the MoU signing as a significant step for energy and economic development in the country. Furthermore, technical officials of Azizi Energy Company presented a detailed briefing on investment opportunities within energy projects. They

highlighted that the projects include thermal power plants, transmission and distribution systems, hydro, wind, and solar energy projects, which will create numerous job opportunities for Afghans.

It is noteworthy that under this MoU, both parties will cooperate in feasibility studies, attracting investment, project implementation, and technical training. Azizi Energy Company will bear the financial and project execution responsibilities, while the Ministry of Energy and Water will facilitate investment and coordinate with relevant institutions.

Inauguration of the Sultan Dam Protection and Maintenance Project in Ghazni Province with a Total Cost of Over 109 million Afghanis

The Sultan Dam protection and maintenance project in Ghazni province was inaugurated with a total expenditure of over 109.9 million Afghanis. The ceremony took place on Saturday, 14th of Changaḥ 1404 Solar Hijri year, in the presence of H.E. Alhaj Mulla Abdullatif Mansoor, Minister of Energy and Water, the Governor of Ghazni, H.E. Mawlawi Abdul Samad Jawid, advisors, department heads, tribal elders, and numerous residents of the region.

During the ceremony, H.E. Minister Mansoor emphasized the critical importance of the Sultan Dam for water management and agricultural development. He stressed that, thanks to the efforts of the Islamic Emirate, a system based on Sharia, security, economic development, national unity, and an environment of mutual respect has been established across the country. Therefore, citizens bear the responsibility to support this system with sincerity, obedience, and loyalty.

Meanwhile, the Governor of Ghazni praised the Ministry of Energy and Water's efforts and described the Sultan Dam project as a valuable achievement in water management.

Additionally, Dr. Farooq Azam, Advisor to the Ministry of Energy and Water, stated during the ceremony that it is a matter of pride that the people of Afghanistan witness the inauguration of public service projects across the country daily, all within a secure environment.

It is worth noting that this project includes raising the dam height by 2.5 meters, rehabilitating and strengthening areas under

threat from the dam, constructing the powerhouse, renovating water outlets, gates, and spillways, installing sensors for monitoring, setting up solar panels on the dam axis, and building a guard facility. The project is expected to be completed within one year.

Upon completion, the dam's height will increase from 35 meters to 37.5 meters, and its water storage capacity will rise from 9 million cubic meters to 13 million cubic meters. This expansion will provide irrigation for approximately 10,000 hectares of agricultural land.

از محتویات فرامین عالیقدر امیرالمؤمنین حفظه الله ورعاه

نکات قابل رعایت در امور مربوط به عروسی

ماده اول:

- (۱) ولی دختر بالغ که اکثر اوقات پدر یا برادر وی می باشد، شرعاً مکلف است، حقوق شرعی وی را رعایت نماید.
- (۲) ولی دختر بالغ شرعاً مسئولیت دارد، در نامزد کردنش با وی مشوره کند و نظر مثبت وی را بگیرد.
- (۳) ولی دختر بالغ شرعاً نمی تواند، بدون رضایتش وی را به اجبار به کسی به نکاح بدهد.
- (۴) هرگاه ولی دختر بالغ، دختر مذکور را بدون رضایت وی به اجبار به شخصی به نکاح بدهد، وی می تواند به محاکم و ادارات مربوط شکایت و عریضه کند، در این صورت، رعایت فرمان شماره (۸۳ج۱) مؤرخ (۱۴۴۳/۴/۲۷هـ.ق) عالیقدر امیرالمؤمنین حفظه الله تعالی ضروری است.
- (۵) زن از نظر اسلام در موضوع نکاح کردن مانند مرد مستقل است، به هیچ صورت مال کسی نمی گردد و بعد از فوت شوهر خود یا طلاق، بدون رضایت و مشوره وی، خانواده خسرو یا هم خانواده پدر نمی تواند وی را به زور به شخص دیگری به نکاح بدهد، وی با رضایت خود در جایی و با هر شخصی که بخواهد، مطابق اصول شرعی نکاح کرده می تواند.
- (۶) مهتری که در نکاح به زن داده می شود، حق زن است و شخصی نمی تواند آنرا از وی بگیرد، در این مورد رعایت فرمان شماره (۸۳ج۱) مؤرخ (۱۴۴۳/۴/۱هـ.ق) عالیقدر امیرالمؤمنین حفظه الله تعالی ضروری است.
- (۷) هرگاه شخصی بر دختر یا زنی فیر کند یا کاکل وی را قطع کند و یا بالای وی چادر بیندازد، با این و یا طریقه دیگر جبراً وی را خانم خود بیندارد، این عمل غیرشرعی و جرم است، چنین اشخاص به محاکم امارت اسلامی معرفی شوند تا به سزای جرم خویش برسند.
- (۸) نامزدی که در آن عقد (ایجاب و قبول) در حضور شاهدان صورت نگرفته باشد، شرعاً نکاح محسوب نمی شود.
- (۹) در شریعت اسلامی، اندازه کم مهر ده درهم و اندازه زیاد آن حد ندارد، اگر زن راضی باشد، با ده درهم یا با مال معادل آن نیز نکاح صورت می گیرد، اگر رضایت وی نباشد، پس به جز از پدر یا پدرکلان دلسوز و خیرخواه، خویشاوندان دیگر و یا پدر و پدرکلان بد اختیار نمی توانند که به مهر کمتر از اندازه مهر مثل نکاح وی را عقد نمایند و اگر به اندازه کمتر از مهر مثل نکاح وی را عقد کرده باشند، چنین نکاح صحیح نیست؛ مهر حق زن است، خویشاوندان برای خود هیچ پولی را نه طلب و نه اخذ کرده می توانند. (۸)
- (۱۰) شریعت اسلامی، به کم کردن مهر ترغیب کرده است؛ مردم سعی کنند که رواج گرفتن مهر زیاد را ختم نمایند و به مهر کم اکتفاءکنند.
- (۱۱) علاوه بر مهر، اخذ پول به نام ولور، غذا (اشیاء و اجناس خوراکی که یک یا دو روز قبل از عروسی، داماد به خانه عروس می برد)، بابیری (اضافه ستانی از مهر تعیین شده)، طویانه و خوبی (مصرف عروسی) از طرف خانواده خسرو یا به نام رواج های دیگر جایز نیست، فقهای کرام رحمهم الله آنرا رشوت محسوب می نمایند. (۹)
- (۱۲) بعد از نامزدی، برگزاری مهمانی ها پایوازی و شیرینی خوری (دستمال کلان) و یا به نام های دیگر، رواج های بی جا است از آن اجتناب شود، اجازه دوبار بردن دستمال (دستمال کلان) نیست و در یکبار دستمال (دستمال خرد) تعداد مهمانان مرد و زن نیز به اندازه کم باشد و تحفه دادن به جز از داماد و عروس به شخص دیگری در این مراسم، منع است؛ البته تحایف به داماد و عروس نیز مطابق توان؛ فقط لباس و اشیای عادی زینت و آرایش باشد؛ موتر، موترسایکل، خانه (منزل) و سایر اشیای قیمتی در تحفه داده نمی شود.

اوبه او انرژي

Islamic Emirate of Afghanistan
Ministry of Energy and Water

کانال نهر السراج ولایت هلمند

31

mewmedia1444

@mewofficialchannel

mew.gov.af

: 0773218418 - 0777917898

MEW_GOV_AF

Ministry of Energy and Water (MEW)

midia@mew.gov.af

سرک عمومی دارالامان، سناتوریم، کابل - افغانستان